

Kirsi Purhonen

NUORISO- JA SOSIAALITYÖN
YHTEISEN AMMATILLISUUDEN
PERUSTEITA

Tekstianalyysi Nuorisotyö ja
Sosiaalitieto -lehtien kirjoituksista

Opinnäytetyö
Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

Huhtikuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>17.4.2011</p>	
<p>Tekijä(t) Kirsi Purhonen</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen Järjestö- ja nuorisotyö</p>	
<p>Nimeke Nuoriso- ja sosiaalityön yhteisen ammatillisuuden perusteita. Tekstianalyysi Nuorisotyö ja Sosiaalityö -lehtien kirjoituksista</p>		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytteen lähtökohtana oli tarkastella nuoriso- ja sosiaalialan yhteistä työtä päihdetyön kontekstista käsin Nuorisotyö- ja Sosiaalitieto -lehtien kirjoitusten ilmentäminä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, toteutuuko yhteistyö, miten kansallinen lainsäädäntö ja kehittämisohjelmat ohjaavat yhteiseen työhön, minkälaisia ajatuksia ohjausmekanismit aiheuttavat nuoriso- ja sosiaalialojen työntekijöiden keskuudessa sekä mitä odotusarvoja yhteiselle työlle työntekijät asettavat itse. Yhteisen työn merkitysrakenteita on tarkasteltu systeemisen ajattelun, monialaisuuden ja -ammatillisuuden sekä sosiaalipedagogiikan lähtökohdista.</p> <p>Aineiston mukaan nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyö on hajanaista ja sen suunnitelmallinen toteuttaminen on pirstaloitunutta ja heikosti johdettua. Ylhäältä päin tapahtuva normi- ja informaatio-ohjaus ei ole jalkautunut käytännön työn tasolle kovin hyvin. Normi- ja informaatio-ohjauksen rinnalle kaivataan oman alan ja yhteisen työn vahvempaa ohjelmallista ja moniammatillisuuden johtamista. Nuoriso- ja sosiaaliala ovat rakenteellisessa ja työn sisällöllisessä murrosvaiheessa. Yhteistyöhön velvoitetaan, sitä tarvitaan, sitä halutaan ja siihen suhtaudutaan kriittisesti. Yhteistyön toteuttamiseen löytyy satunnaisia, kokemusperäisiä käytäntöjä, mutta laajempaa pohdintaa yhteistyön jäsentämiseen ei ole. Yhteistyöhön ei lähdetä automaattisesti miettimättä sen perusteellisempaa merkitystä. Alojen ammatilliset ja asiantuntemukselliset erityispiirteet halutaan säilyttää ja yhteistyön lisääntymisen pelkona on oman alan erityisluonteen menetyks. Moniammatillisuudelta odotetaan tiedon ja osaamisen lisääntymistä, työn sulautumista ja osaamisen soveltamista yhteiseen työhön. Moniammatillisuudelta ei odoteta yhteistä tavoitteen määrittelyä, vaan näkökulmia tavoitteen saavuttamiseksi. Nuoriso- ja sosiaalialan toimivaan ja kehittyvään moniammatilliseen yhteistyöhön liittyy aineiston perusteella se, että 1) yhteistyölle on tarveperusta ja se asemoidaan rajapinnalle, 2) yhteisen työn ammatillista osaamista tulee lisätä sekä nuoruudesta että yhteistoiminnallisuudesta käsin sekä 3) alojen omaa sekä yhteistä työtä tulee johtaa ohjelmallisesti.</p> <p>Aineistosta nousee esille useita kehittämiskohteita. Monialaisuuden- ja ammatillisuuden kehittämisessä nuoriso- ja sosiaalialoilla tarvitaan läheisempää keskusteluyhteyttä alan johtajien, asiantuntijoiden ja ammattilaisten välille. Alojen ammatillisen-, täydennys- ja lisäkoulutuksen olisi syytä kehittää sellaisia sisällöllisiä opintokokonaisuuksia, jotta työntekijöiden sektorirajat ylittävä osaaminen vahvistuisi ja nuorten hyvinvointia tuettaisiin nuoruudesta käsin yhteistoiminnallisesti. Koulutuksen sisältöjen ja osaamisen kehittämisessä ei tule unohtaa toimivien hyvien käytäntöjen hiljaista tietoa.</p>		
<p>Asiasanat (avainsanat) Nuorisotyö, sosiaalityö, päihdetyö, monialaisuus, moniammatillisuus, yhteistyö, ohjelmallisuus</p>		
<p>Sivumäärä 101 + 1 liite</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>URN</p>
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>		
<p>Ohjaavan opettajan nimi Pekka Penttinen</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja Kirkkopalvelut ry/ Kehittämiskeskus Tyynelä</p>	

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Date of the master's thesis 17.14.2011	
Author(s) Kirsi Purhonen	Degree programme and option NGO and Youth Work	
Name of the master's thesis Foundations for co-operative professionalism in the fields of youth and social work. Textual analysis on the magazines <i>Nuorisotyö</i> and <i>Sosiaalisyö</i> .		
Abstract <p>The starting point for this thesis was to study articles in the youth work magazine <i>Nuorisotyö</i> and the social work magazine <i>Sosiaalisyö</i> about co-operation in these fields in the context of substance abuse care. The aim of the study was to determine whether such co-operation was implemented, how the national legislation and programs for development instruct the co-operation, what kind of thoughts the employees in these fields have concerning these instructions, and what expectations they themselves have of the co-operation. The meaning structures in co-operation have been examined through systems thinking, multidisciplinary, multiprofessionalism and social pedagogy.</p> <p>According to the data, co-operation in the fields of youth and social work is dispersed, and its systematic execution is fragmented and weakly directed. Directions coming from above have not been put into practice too well. The fields and their co-operation also require stronger leadership programmatically and multiprofessionally. The data show that both fields are in a critical period structurally and contentually. Co-operation has to be exercised, but it is also regarded with criticism. While some empiric practices for executing co-operation exist there is no wider consideration to analysing the phenomenon. Co-operation is not initiated automatically without considering its more profound meaning. There is a will to preserve the vocational and professional special characteristics of the fields, and a fear that the special nature of the fields will be lost as co-operation increases. People expect multiprofessionalism to increase knowledge and expertise, to further assimilate different fields, and help apply expertise to co-operation. They do not expect determining the objective to be mutual, but anticipate points of view on how the objective could be reached. According to the data, the following aspects are related to the functioning and developing of multiprofessional co-operation in the fields of youth and social work: 1) <i>there is a demand for the co-operation, and it is situated on the interface of the fields</i>, 2) <i>vocational expertise in co-operation should be increased by taking adolescents and collaboration into consideration better</i> and 3) <i>the work in the fields and in their co-operation should be controlled programmatically</i>.</p> <p>Several developmental focuses emerge from the data. When developing multidisciplinary and multiprofessionalism in the fields of youth and social work, there is a need for more discussion between the executives, experts and professionals in these fields. Curricula in the vocational and supplementary education in the fields should further reinforce the employees' cross-sectoral skills, and emphasise collaboration to support the well-being of adolescents from an early age. When developing the content of education and expertise one should not forget the tacit knowledge present in well-working practices.</p>		
Subject headings, (keywords) Youth work, social work, substance abuse care, multidisciplinary, multiprofessionalism, co-operation, programmatically		
Pages 101+ 1appendix	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pekka Penttinen	Master's thesis assigned by Church Resources Agency/ Tyynelä Development Centre	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	MONIALAISUUS JA MONIAMMATILLISUUS NUORISO- JA SOSIAALITYÖSSÄ	4
2.1	Systeeminen ajattelu monialaisen ja moniammatillisen työn perustana.....	4
2.2	Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö nuorten päihdetyössä	7
2.2.1	Nuoret ja päihteet	7
2.2.2	Päihteistä kuntoutuminen.....	9
2.2.3	Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö ja aikaisempi tutkimustieto	11
3	SOSIAALIPEDAGOGINEN ORIENTAATIO NUORISO- JA SOSIAALITYÖSSÄ	14
3.1	Sosiaalipedagogiikan joustavuus tieteenalana	14
3.2	Sosiaalipedagoginen nuorisotyö ja päihdetyö	15
3.3	Sosiaalityö ja sosiaalipedagogiikka päihdetyössä	18
3.4	Sosiaalipedagogiikka kasvatus- ja sosiaalialaa yhdistävänä tieteenä ja yhteisen työn mahdollistajana	19
4	NUORISO- JA SOSIAALITYÖTÄ MÄÄRITTELEVÄ SÄÄDÄNTÖ	22
4.1	Euroopan unionin ohjelmallisen kokonaisuuden päänrunkona	22
4.1.1	Euroopan unionin perusarvot ja Lissabonin sopimus	22
4.1.2	Euroopan unionin sosiaalipolitiikka	23
4.1.3	Euroopan unionin terveystalitiikka.....	23
4.1.4	Euroopan unionin nuorisopolitiikka	24
4.2	Kansallinen ohjausjärjestelmä	25
4.2.1	Kansallinen lainsäädäntö ja kansalliset ohjelmat.....	25
4.2.2	Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva laki	25
4.2.3	Nuorisolaki.....	26
4.2.4	Lastensuojelulaki	27
4.2.5	Sosiaalihuolto- ja päihdehuoltolaki.....	28
4.2.6	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma	28
4.2.7	Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011	29
4.2.8	Kaste -ohjelma	31
4.2.9	Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009 - 2015	32
4.2.10	Terveys 2015 -kansanterveysohjelma.....	32

5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
5.1	Tutkimusote ja tutkimuksen tehtävä.....	34
5.2	Tutkimusasetelma	36
5.3	Tekstiaineiston käsittely sisällön analyysin menetelmällä	38
5.4	Tutkimusaineiston kuvaus	41
6	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	44
6.1	Nuoriso- ja sosiaalityön yhteinen työ nuorten päihdetyössä	45
6.2	Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön	45
6.2.1	Organisaation ohjelmallisen johtamisen kuvauskategorioiden kvantifiointi.....	45
6.2.2	Ohjelmien ja lakien merkitys yhteistyöhön	46
6.2.3	Sitoutuminen ohjelmalliseen kehittämiseen	48
6.2.4	Ohjelmien ja lakien käytäntöön vieminen	50
6.2.5	Ohjelmien ja lakien kehittämistarpeet	52
6.2.6	Nuorisotyön asemointi yhteistyöhön	54
6.2.7	Sosiaalityön asemointi yhteistyöhön.....	55
6.2.8	Yhteenvedo organisaation ohjelmallisesta johtamisesta monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön	57
6.3	Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohja moniammatillisen työn perustana	60
6.3.1	Kokemusperustaisen työn kuvauskategorioiden kvantifiointi	60
6.3.2	Moniammatillisuuden luonteen kuvaus	61
6.3.3	Kokemukset toimivasta yhteistyöstä.....	63
6.3.4	Kokemuksia yhteistyön esteistä.....	64
6.3.5	Yhteistyön edellytykset.....	66
6.3.6	Kokemuksia yhteistyön kehittämisestä.....	67
6.3.7	Yhteistyön toimintamuotoja.....	68
6.3.8	Yhteenvedo nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohjasta moniammatillisen työn perustana	69
6.4	Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisen työn perustana	71
6.4.1	Sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisen kuvauskategorioiden kvantifiointi.....	71
6.4.2	Nuorten hyvinvoinnin tietopohja	72
6.4.3	Nuorten ongelmatilanteet.....	74

6.4.4	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muodostuminen.....	76
6.4.5	Nuoren saama hyöty yhteistyöstä	78
6.4.6	Yhteenveto sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisestä nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillisen työn perustana	80
6.5	Nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillista työtä yhdistävät merkitykset	82
7	POHDINTA	87
	LÄHTEET	94
	LIITE	

1 JOHDANTO

Selvitystyö

Miksi tieto ei kulje?

Olen kokoontunut palaveriin

itseni kanssa

ottaakseni selville mikä tässä

ryhmätyössä oikein mättää.

En ymmärrä, en ymmärrä.

(Jaana Paju 2007)

Jaana Pajun (2007, 48) *Selvitystyö* -runon tavoin tässä opinnäytetyössä selvitetään nuoriso- ja sosiaalityön yhteistyötä ja sen näkyvyyttä päihdetyössä. Toisen ammattikunnan työn sisältö ja merkitys eivät avaudu toiselle, mikäli työtä ei tehdä yhdessä eikä työn sisällöistä käydä keskustelua. Tarvitaan ymmärrystä toisen työstä. On selvitystyön aika.

Monialaisuus ja moniammatillisuus on läsnä meidän useamman työssä. Kyky tehdä yhteistyötä on monen alan elinehto. Yritysmaailma on taitavasti osannut käyttää yhteistyötä ja monialaisuutta hyväkseen paremman taloudellisen tuloksen saavuttamiseksi. Toinen toisiaan tukevat ammattialat saavat enemmän ja paremman tuloksen aikaan ja asiakas on tyytyväinen ja autettu asiassaan. Näin voidaan ajatella olevan myös sosiaali- tai nuorisoalalla. Yksilön hyvinvointia ei pystytä tukemaan yhden ammattialan osaamisen perusteella, vaan siihen tarvitaan myös muita ammattiosaajia.

Nuoriso- ja sosiaalityön keskinäinen yhteistyösuhde on mielenkiintoinen ja ilmenee erilaisten määrittelyjen mukaan eri tavalla. Yhteistyötä voidaan tehdä monialaisesti ja moniammatillisesti. Monialaisuuden käsite tarkoittaa hallinnollisen, yhteiskunnallisen ja koulutusalojen ylittämistä. Moniammatillisuudessa on kyse yhteisen tehtävän suorittamisesta, jossa erilainen tieto ja osaaminen yhdistyvät. (Isoherranen 2008, 24 – 33.)

Itäsuomalaisissa päihdetyön verkostoissa sosiaalialan ja erityisesti päihdetyön toimijat ovat keskustelleet ja huolestuneet nuorten päihteidenkäytöstä. He ovat erityisesti pohjineet sitä, millä saataisiin alueella asuvia päihteitä käyttäviä nuoria kiinnittymään olemassa oleviin päihdepalveluihin ja autettua päihteitä käyttäviä nuoria motivoitumaan päihteettömämpään elämään. (Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus; Kehittämiskeskus Tyynelä.)

Nuorten päihdepalvelujen tehtävänä on tarjota nuorelle hoitoa ja kuntoutusta päihdehaittoihin. Päihdetyön luonne on korjaavaa työtä. Nuoret tulevat päihdepalvelujen piiriin useimmiten jonkun muun henkilön ohjaamina, eivät omasta aloitteestaan. Päihdetyön luonne näyttäytyy nuorelle ongelmakeskeisenä ja kontrolloitavana. (Raitakari & Vironkannas 2009, 9.) Nuoret keskeyttävät hoidot hyvin usein. Vaikka päihdetyössä on läsnä kontrolli sovitusta ajoista ja niiden käyttämisestä, niin päihdetyö tukee parhaalla mahdollisella osaamisellaan nuoren päihteetöntä arkea ja luo toivoa elämään. Työn lähtökohtana on kuntouttaa ja hoitaa nuoria pois ongelmista kohti hyvinvointia. Päihdetyön ammattilaisten rooli suhteessa nuorisotyöhön on nuoren ohjaaminen muiden nuorten äärelle nuorisotyön piiriin.

Nuorten päihteidenkäyttö puhututtaa päihdetyöntekijöiden lisäksi myös nuorisotyöntekijöitä. Nuorisotyöntekijät näkevät nuoria iltaisin nuorten omilla areenoilla, vapaaajalla. Nuoret tulevat nuorisotyön pariin omasta tahdostaan. Nuorisotyö on luonteeltaan kasvatuksellista ja nuorisotyön kontrolli näkyy nuorten kasvun ja käyttäytymisen ohjaamisessa. (Raitakari & Vironkannas 2009, 9.) Nuorisotyön lähtökohtana on kasvattaa nuoria kohti hyvinvointia ja ehkäistä ongelmia. Nuorisotyön tapahtumat ovat päihteettömiä ja ehkäisevää työtä. Ne nuoret, joiden päihteidenkäyttö on runsasta ja haitallista, näkyvät nuorisotyön toiminnassa häiriöinä ja heidän käytökseensä puututaan. Nuorisotyö haluaa myös parhaalla mahdollisella tavalla tukea nuorta, jolla on päihdehaittoja ja ohjaa hänet päihdepalvelujen piiriin.

Nämä kaksi ammattialaa ovat huolissaan päihteitä käyttävän nuoren häviämisestä sekä nuorisotyön että päihdepalveluiden ulkopuolelle. Molemmilla ammattikunnalla on siis sama kohderyhmä, sama työn tavoite, mutta erilaiset menetelmät ja koulutukset työn tekemiseen. Ammattikunnat kohtaavat yhteisen huolen lisäksi yhteisissä ja yleisellä tasolla olevissa verkostopalavereissa. Pohdittavana onkin, kohtaavatko ammattikunnat toisensa päihdehaitoista kärsivän nuoren päihdekuntoutumista tukevan työn sisältöjen

ja yhteisen työn näkökulmasta käytännössä. Lait ja kansalliset ohjelmat siihen velvoittavat.

Nuorten päihdetyötä ei pystytä tekemään yksin, vaan rinnalle tarvitaan toisia ammattilaisia tai nuoren lähellä olevia muita ihmisiä, koko nuoren sosiaalinen ulottuvuus. Nuoriso- ja sosiaalityölle on myös yhteistä sosiaalisuuden ulottuvuus. Nuorten sosiaalisuutta voidaan lähestyä yhteisön, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta. Molempien ammattikuntien työn tavoitteena on vaikuttaa niihin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin tekijöihin, jotka edistävät nuoren sosiaalista hyvinvointia.

Sosiaalipalvelujärjestelmä ja nuorisotyö ovat molemmat uudistumisen ja uudelleen organisoitumisen prosessissa. Muutospaineita aiheuttavat yhteiskunnalliset muutokset, kiristynyt kuntatalous sekä työn asemointi-, laatu- ja vaikuttavuusvaatimukset. (Forssén, Nyqvist & Raitanen 2009,3 - 4; Nieminen 2007a, 30; Raitakari & Vironkannas 2009, 8 - 9.) Keskeisin kehittämistehtävä molempien ammattikuntien aloilla varmaan onkin se, että miten työ tulisi järjestää, jotta työn kohteena olevat nuoret voisivat paremmin, työ olisi taloudellisesti kannattavaa sekä työllä olisi vaikuttavuutta yhteiskunnassamme.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada selville miten kansallinen lainsäädäntö ja kehittämisohjelmat ohjaavat yhteiseen työhön, minkälaisia ajatuksia ohjausmekanismit aiheuttavat nuoriso- ja sosiaalialojen työntekijöiden keskuudessa sekä mitä odotusarvoja yhteiselle työlle työntekijät asettavat itse.

Yhteisen työn raameja tarkastellaan kansallisten lakien ja politiikkaohjelmien sekä kehittämisohjelmien avulla. Kansalliset ohjelmat on myös teoriaosuudessa linkitetty Euroopan unionin sopimukseen ja politiikkaohjelmiin. Voidaan ajatella että nuoriso- ja sosiaalityön yhteinen työ sijoittuu systeemisen ajattelumallin mukaan eurooppalaiseen, kansalliseen ja paikalliseen toimintaympäristöön, jossa yhden osatekijän toiminnan muutos aiheuttaa muidenkin osatekijöiden muutosta.

Yhteisen työn olemusta, kehittämistä ja odotuksia tarkastellaan kahden ammattilehden, Nuorisotyö- ja Sosiaalitieto -lehtien (aiemmin Sosiaaliturva) kirjoitusten kautta. Tarkastelun perusteina käytetään systeemistä ajattelua, monialaisen ja -ammatillisen työn tukimusta sekä sosiaalipedagogista viitekehystä.

Johdannon alussa oleva runo on peräisin Jaana Pajun (2007,48) runokirjasta *Hunajaleipä* -suolaista ja makeaa. Runot ovat aikalaisaivoituksia työelämästä ja ajasta, jossa elämme. Pajun runoissa on kuvattu ja pohdittu yhteistyön vaatimuksia ja vastuunjakoa; mikä on kenenkin rooli ja mihin suuntaan meidän tulee kulkea, jotta työmme on merkittävää. Nämä runot ovat metaforisia siltoja tämän opinnäytetyön sisältöihin.

2 MONIALAISUUS JA MONIAMMATILLISUUS NUORISO- JA SOSIAALITYÖSSÄ

Kirjavat (demokratia)

Kaikki saavat osallistua.

Ota mukaan oma maalipöytä.

Työmaalta saat pensselit.

Sitten vaan maalataan tämä talo.

Siitä tulee hieno.

(Jaana Paju 2007)

2.1 Systeeminen ajattelu monialaisen ja moniammatillisen työn perustana

Jaana Pajun (2007, 39) *Kirjavat* -runo houkuttelee tekemään töitä yhdessä. Hänen mukaan hieno talo muodostuu juuri niistä maaleista, jotka kukin tuovat mukanaan. Pensselit toimivat työkaluina.

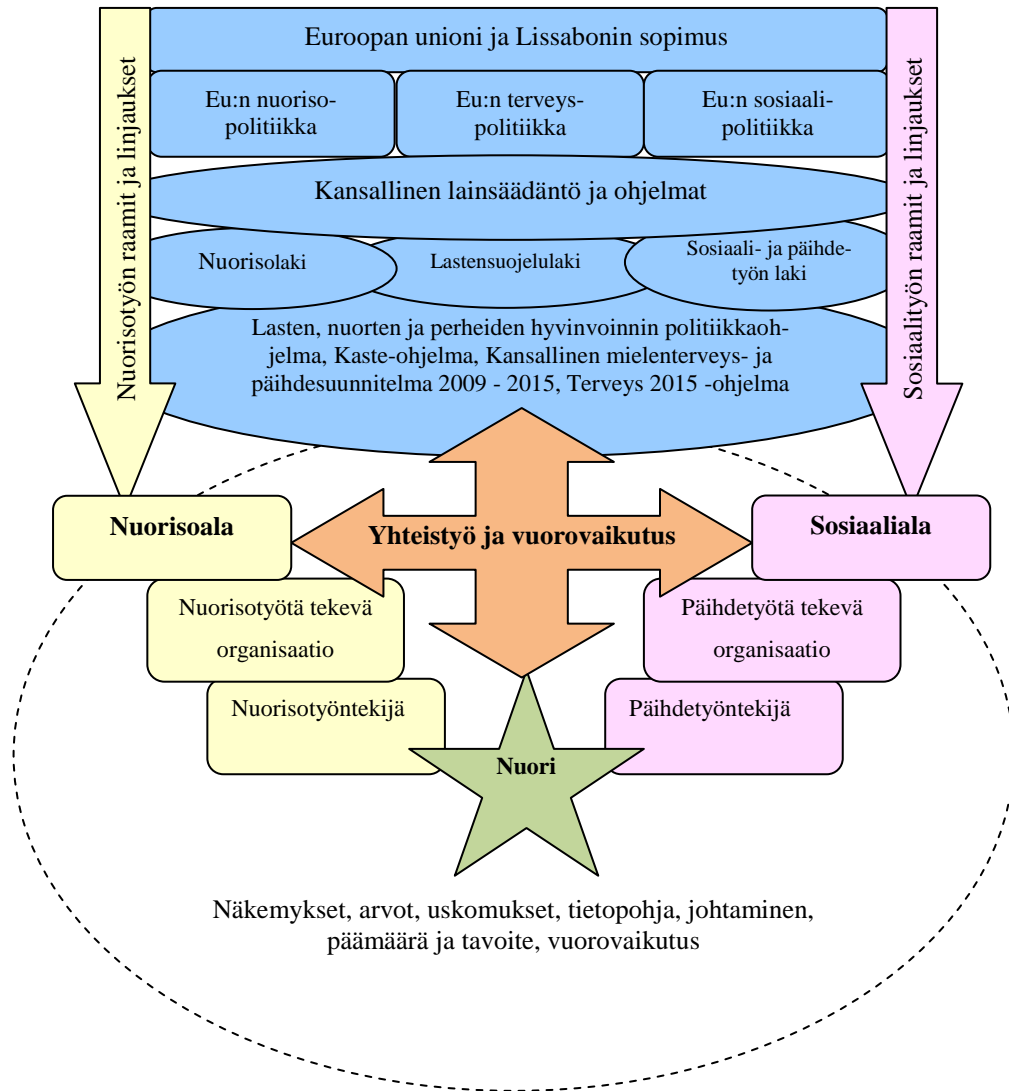
Nuoriso- ja sosiaalityö on osa systeemistä maailmaa, jossa toimitaan yhdessä suuressa kokonaisuudessa. Systeemin ymmärtäminen ja osana oleminen vaatii kokonaisuuden tiedostamista ja hahmottamista systeemin sisältä käsin (Hämäläinen & Saarinen 2006, 3). Työtä määrittelevät erilaiset lait, asetukset ja ohjelmat, jotka kytkeytyvät hierarkkisesti sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti; olemme osa Euroopan unionia, Suomen valtiota, organisaatioita, työyhteisöjä ja työtiimejä. Jotta systeeminen kokonaisuus

toimisi mahdollisimman hyvin, olisi jokaisen asiantuntijaorganisaation ja työntekijän tiedostettava systeeminen merkitys omassa arjessaan (Isoherranen 2008, 31). Työn tueksi tarvitsemme koordinaatteja, jotka toimivat arjen työn tukipilareina. Koordinaattien toimivat Euroopan unionin sosiaali- ja nuorisopoliittiset linjaukset, kansalliset lait, asetukset, ohjelmat ja yleiset teoriat. Tämän lisäksi tarvitsemme koordinaattien välille polkuja ja määränpäitä, joiden avulla on helpompi löytää kumppanuuksia yhteiselle työlle.

Tässä opinnäytteessä systeemisen ajattelun ajatellaan olevan sosiaali- ja nuorisotyön monialaisen ja -ammattillisen työn järjestelmällinen perusta. Yksittäinen nuoriso- tai sosiaalityötä tekevä organisaatio voidaan nähdä järjestelmän kokonaisuuden osana, jossa yksittäiselle organisaatiolle muut järjestelmät ovat ympäristöä (Salmela 2010, 3). Arkisen työn tekeminen nivoutuu eri järjestelmien, muiden työalojen ja ammattilaisverkostojen välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Työnteko perustuu tällöin a) yksittäisen työntekijän, hänen edustamansa toimialan ja organisaation b) saman kohderyhmän kanssa töitä tekevien verkostojen kanssa tehtävään yhteistyöhön ja c) lakien, asetusten ja ohjelmien järjestelmiin.

Yleisen systeemiteorian mukaan systeemit ovat hierarkkisesti järjestäytyneitä, monimutkaisia ja liikkeessä koko ajan. Systeemien pyrkimyksenä on päästä tasapainoon ja vakaaseen tilaan olemalla avoimia ja vuorovaikutteisia ympäristöilleen. Tämä liikehdintä aiheuttaa systeemiin palautesyklejä ja tuottaa systeemeille paljon informaatiota. Nämä palautesyklit ja informaatio luovat systeemeille uusia kehityspolkuja ja jälleen tavoittelemaan tasapainoista tilaa. Systeemejä voidaankin kuvata lepäämättöminä ”input-throughput-output” -ketjuina. (Stähle 2004, 224.) Nämä palauteketjut aiheuttavat nuoriso- ja sosiaalityöalojen välillä erilaisten näkemysten, arvopohjien, uskomusten, tietopohjan syklejä ja uusia näkökulmia omaan ja yhteiseen työhön. Palautesyklit tuottavat työn kehittämiseen ja tekemiseen uutta informaatiota, jonka mukaan työtä voi lähteä toteuttamaan uudella tavalla.

Kuviossa 1 on kuvattu ja havainnollistettu sellainen systeeminen malli, jossa yksittäinen nuoriso- ja sosiaalialan työntekijä tekee työtä saman kohderyhmän hyväksi. Kuviossa systeemin näkymätön osa on muokattu Fischerin, Handolinin, Siitosen, Teerikankaan ja Willamon systeemiälyn näkyvän ja näkymättömän osan mallista (ks. Härmäläinen & Saarinen 2006, 108).

KUVIO 1. Systemi, jossa nuorisotyötä ja päihdetyötä tehdään (vrt. Fischer, Handolin, Siitonen, Teerikangas & Willamo 2005; Hämäläinen & Saarinen 2006)

Euroopan unioni, kansallinen lainsäädäntö ja kansalliset ohjelmat, nuoriso- ja sosiaalityön ammattialat määrittelevät paljon miten kumpaakin työtä tehdään. Työntekijät toimivat näiden reunaehtojen sekä oman tietopohjan ja vuorovaikutustaitojen mukaan. Reunaehtojen ja osaamisen lisäksi systeemin vuorovaikutusta ohjaavat systeemissä olevat näkymättömät osat eli työntekijän, organisaation ja työalan uskomukset, arvot, sisäinen puhe ja sisäiset mallit, alitajunta ja henki. (Hämäläinen & Saarinen 2006, 108.) Näkymättömään osaan voidaan lisätä myös se, miten organisaation päämäärää, tavoitetta, visiota ja johtajuutta toteutetaan. Systeemissä toimimisen motivaatioon ja innostukseen vaikuttaa se, miten systeemin näkymätön osa koodataan tietoiselle tasolle ja miten sitä käytetään vuorovaikutuksen välineenä. Tähän koodaukseen vaikute-

taan esimiesten ja työntekijöiden välisellä vuorovaikutuksella. Siihen tarvitaan myös aikaa ja toistoja. (Hämäläinen & Saarinen 2006, 108.) Johtamisella on vaikuttava rooli siinä, miten käsitteellinen järjestelmä koodataan käytännön työn tueksi.

Luhmannin (Luhmann 2004, 69; Ståhle 2004, 24) mukaan sosiaalisten systeemien perusta ja perusyksikkö on kommunikaatio. Kommunikaatiolla Luhmann tarkoittaa toimintaa, tapahtumaa ja ymmärtämistä. Voidaan siis tulkita, että nuoriso- ja sosiaalityön yhteinen työ nuorten päihdetyössä edellyttää jatkuvaa toimintaa, tapahtumia ja kommunikaatiossa muodostuvan sisällön hyväksymistä tai hylkäämistä. Vain tämän vuorovaikutuksen avulla kokonaissysteemi voi kehittyä ja rakentua uudelleenlaiseksi kehittyneeksi kommunikoivaksi nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyötä tekeväksi systeemi. Nuoriso- ja sosiaalityön päihdetyön sosiaalinen systeemi käy sekä horisontaalista että vertikaalista vuoropuhelua työn kohteena olevan nuoren, työntekijöiden, työalojen, organisaatioiden, kansallisten lakien ja ohjelmien sekä Euroopan unionin sopimusten välillä. Merkityksellistä sektorirajojen ylittävässä vuorovaikutuksessa on myös se, miten ala käy sisäistä vuoropuhelua itseuudistumisen näkökulmasta. (Ståhle 2004, 223.) Itseuudistuminen ja sen pohdinta on ajankohtaista, sillä molempien alojen työtä asemoidaan parhaillaan uusista näkökulmista, joista vaikuttavuus ja tuloksellisuus ovat keskeisiä mittareita.

2.2 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö nuorten päihdetyössä

2.2.1 Nuoret ja päihheet

Yhteiskunnallinen ja alueellinen tilanne nuorten päihdeidenkäytöstä on huolestuttava. Kouluterveyskyselyn 2010 (THL) mukaan kyselyyn vastanneista peruskoulun 8 - 9 luokkalaisista 7 %, lukion ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoista 13 % ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 24 % käytti alkoholia kerran tai useammin viikossa. Vastaavat luvut ei lainkaan -käyttäneiden kohdalla olivat 41 % (peruskoulun 8 - 9 luokkalaiset), 21 % (lukion ensimmäinen ja toinen luokka) ja 10 % (ammatilliset oppilaitokset). Humalahakuisesti joi kerran tai useammin viikossa 3 % peruskoululaisista, 3 % lukio-ikäisistä ja 9 % ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista.

Päihdepalvelujen reagoiminen nuorten juomiskulttuuriin sekä nuorille kohdennettujen palvelujen saatavuus ja toimintamuodot hakevat paikkaansa. Palvelumuodot eivät aina

kohtaa yksilön tarpeita. Nuorten, varsinkin poikien, humalajuomiseen liittyvät myönteiset asenteet ja nuorten naisten humalahakuisen juomisen lisääntyminen on huolestuttavaa. Humalahakuinen juominen näyttäisi liittyvän ainakin osaksi intensiivisen yhdessäolon ja sosiaalisuuden tavoitteluun. (Luopa ym. 2010, 71 - 72; Maunu & Simonen 2010, 85.) Nuorten juominen heijastelee aikuisten juomista ja nuorena opetellaan ympäristön juomatapoja. Nuori suorittaa sosiaalistumisen kehitystehtävänsä myös suhteessa päihteidenkäyttäjiin.

Nuorten ihmisen kehitystehtävänä on kehittyä oman nuoruutensa aikana omaksi itsekseen niissä kasvuympäristöissä, joissa hän elää ja toimii. Tämän tehtävän suorittamiseksi hän tarvitsee itsensä lisäksi sosiaalisia suhteita muihin samanikäisiin nuoriin sekä turvallisiin aikuisiin. Identiteetin kautta yksilö havainnoi ja hallitsee erilaisuuttaan suhteessa muihin. Identiteettiteorioiden jäsentelyssä Moyan (Saastamoinen 2007, 236) yksi näkemys pohjautuu siihen, että toisaalta yksilön identiteetti rakentuu ulkoa määriteltyihin ja toisaalta taas subjektiivisiin identiteetteihin.

Ulkoa määritelty identiteetti on historiallinen ja kollektiivinen ja muodostuu usein samaistumisesta johonkin ulkoisiin arvoihin ja määritelmiin; ulkonäköön, ammattiin, sukupuoleen, toimintaan ja niin edelleen (Saastamoinen 2006, 170 – 174, Saastamoinen 2007, 236.) Tämä aika luo suuria ja vaativia kehyksiä identiteetin rakentumiselle. Päihteiden käytön suhteen identiteetti rakennetaan sosiaalisen ympäristön mukaan joko samaistuen tai erilaistuen siitä.

Subjektiivinen identiteetti rakentuu henkilökohtaisista kokemuksista suhteessa omaan itseen. Voidaan puhua myös minuuden rakentumisesta. Yksilö rakentaa ja kehittää omaa minuuttaan ajallisessa, tilallisessa ja ruumiillisuudellisessa ulottuvuudessa oman ymmärryksen kautta (Saastamoinen 2006, 170 – 174; Saastamoinen 2007, 236). Nuorelle on muodostumassa ihannekuva itsestään. Hän pohtii keinoja, joilla identiteetin voi saavuttaa. Päästäkseen omaan ihanneidentiteettiin, nuoren on aktiivisesti tehtävä rajaavia ja kunnianhimoisia ratkaisuja ja toimintamalleja itselleen.

Nuoren oman identiteetin rakentamisen tavoitteena ei ole päihteidenkäyttäjä, vaan osallisen ja sosiaalisen identiteetin rakentaminen päihteidenkäytön avulla. Juomistilanteilla vahvistetaan paljon myös muualla tapahtuvaa sosiaalista toimintaa. Juomistilanteiden avulla voidaan saavuttaa uusia, identiteetin rakentamisen kannalta merkittä-

viä areenoita. Päihteidenkäyttö on toiminut välineenä näiden areenojen muodostumiselle ja päihteidenkäytöllä itseisarvona ei välttämättä ole enää merkitystä. (Maunu & Simonen 2010, 88.)

Mikäli nuoren hyvinvoinnin osa-alueiden, kuten opiskelun, työn, terveyden, vapaa-ajan tai sosiaalisten suhteiden ollessa heikot ja riittämättömät, on nuoren päihteidenkäytöllä riskinsä kääntyä hänen identiteetin kehitystään vastaan. Sosiaalisuuden, osallisuuden ja oman identiteetin luominen ei mahdollistu muutoin kuin päihteiden käytön avulla. Tämä kääntyy pitkällä aikavälillä terveen identiteetin muodostumisen esteeksi ja päihteistä käyttävästä nuoresta rakentuu pahimmassa tapauksessa päihderiippuvainen, yksinäinen ja eristäytyvä yksilö. Nuori ei tunne saavuttavansa omaa sisäistä ja ulkoista identiteettiään muutoin kuin olemalla päihteidenkäyttäjä, joka lopulta karkottaa päihteettömät yhteisöt. Päihteidenkäyttäjän identiteetti on vallannut terveen ja hyvinvoivan nuoren identiteetin ja minän.

2.2.2 Päihteistä kuntoutuminen

Päihdetyö tuottaa kuntoutumisen palveluja. Hoidollisen ja kuntotuttavan työotteen lisäksi kuntoutuksessa on läsnä myös kasvatusta. (Järvikoski & Härkäpää 1995, 12.) Koskinen (2007) määrittelee kuntoutumisen Maailman terveysjärjestön mukaan seuraavasti:

"Kuntoutuminen on lääketieteellistä, sosiaalista, kasvatuksellista ammattilaisten toimenpiteiden koordinoitua kokonaisuutta. Kuntoutumisella tavoitellaan yksilön toimintakyvyn parantamista parhaalle mahdolliselle tasolle."

Kuntoutumisessa läsnä olevaa sosiaalisuutta voidaan määritellä esimerkiksi seuraavasti (Kuntoutusportti 2011): Sosiaalisella kuntoutuksen avulla pyritään tukemaan henkilön selviytymistä arkipäivän toiminnoista, vuorovaikutussuhteista sekä toimintaympäristönsä rooleista luomalla hänelle hänen kanssaan edellytyksiä sosiaaliseen osallistumiseen, sosiaalisten verkostojen toimivuuteen, talouteen, asumiseen ja liikkumiseen.

Nuorten päihteistä kuntoutumisessa tulisi huomioida sosiaalinen ja kasvatuksellinen ammattilaisten koordinoima kokonaisuus, johon voi liittyä nuorten omista elämämaailmoista tulevia sosiaalisia, kulttuurisia ja kriittisiä aspekteja. Kuntoutumisen tavoit-

teena tulisi olla yksilön ohjaaminen itseapuun dialogisilla interventioilla. (Suoranta 2005; Freire 2005.)

Nuoriso- ja päihdetyölle yhteistä on sosiaalisuuden ja sosiaalisen arjen ulottuvuus. Nuorisotyö edistää ja mahdollistaa nuorille niitä sosiaalisia areenoita, joissa toisia nuoria voi kohdata päihteettömästi. Päihdetyö edistää ja auttaa nuorta päihteidenkäyttäjää löytämään arkeensa ja elämänsä päihteettömiä ja sosiaalisia ympäristöjä, jotka vähentävät päihteidenkäyttöä. Väitöskirjassaan Kuntoutusosallisuuden diagnoosi (2009, 201 - 202) Minna Mattila-Aalto toteaa, että kuntoutuksen sosiaalisissa suhteissa rakentuu elämänhallinnan, elämänpoliittinen ja elämänorientaation osallisuus. Nämä tekijät auttavat kuntoutujaa rakentamaan päihteetöntä elämäänsä ja vahvistamaan osallisuuden tunnetta. Nuorten osalta nämä sosiaaliset suhteet ovat ratkaisevassa roolissa päihteiden käytön vähentämisessä ja päihteettömämmän elämän ja identiteetin rakentumisessa. Pelkät päihdehoidolliset toimenpiteet eivät välttämättä kannu nuoren kuntoutumista riittävästi eteenpäin. Tämä ilmenee osattomuuden tunteena omaan itseensä ja häviämisenä päihdepalvelujen piiristä. Päihdehoidon rinnalle tarvitaan päihteettömien sosiaalisten suhteiden verkostoja, joissa on läsnä muita nuoria. Nuoren on vaikea luoda tämä päihteetön verkosto yksin, mikäli kaveriporukka on vahvasti päihdeorientoitunut.

Päihteistä kuntoutuminen on sidoksissa nuoren kykyyn ja luottamukseen rakentaa mahdollisia vaihtoehtoja päihdehaitallisen käyttäytymisen rinnalle ja tilalle. Päihteidenkäytön vähentämiseen tai lopettamiseen tarvitaan suuri muutosprosessi, joka harvoin syntyy yksilön omasta toimesta yksinään. Muutokseen tarvitaan ensisijaisesti yksilön tahtotila eli motivaatio. Motivaation herättämiseen tarvitaan yksilön oman ajatuksen lisäksi myös muita ihmisiä. (Miller 2008, 18 - 20.) Muutoksen eteneminen edellyttää myös valmiutta, tarvetta, pystyvyyttä ja sitoutuneisuutta muutokseen (Miller 2008, 22 -34). Tämän muutoksen kokonaisuuden tueksi nuorella tulee olla kumppaneita, jotka tukevat häntä muutoksen saavuttamisessa. Näitä muutosta tukevia kumppaneita löytyy olemassa olevista ammattilaisverkostoista ja vapaa-ajan sosiaalisista suhteista, kuten perheestä ja kavereista.

2.2.3 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö ja aikaisempi tutkimustieto

Monialaisessa ja moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat osallistujien sosiaaliset suhteet ja keskinäinen vuorovaikutus. Tämän lisäksi yhteistyössä pyritään toimimaan siihen suuntaan, että yhteinen tavoite on tunnistettavissa ja se saavutetaan onnistuneesti ja tehokkaasti. (Isoherranen ym. 2008, 27.) Yhteistyössä sosiaalisuus on ennen kaikkea sitä, että ymmärtää ja hyväksyy toisen osapuolen näkemyksen ja tietopohjan yhteiseen asiaan. Vain kuuntelemalla, keskustelemalla ja kysymällä toisen käsitteellinen maailma avautuu itselle ja yhteinen kieli ja ymmärrys asiasta pääsevät rakentumaan.

Monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön käsitteiden määrittelyssä on hienoinen ero, mutta silti ne kietoutuvat toisiinsa läheisesti. Monialaisuudella tarkoitetaan koulutusalojen ylittämistä ja erilaisen osaamisen nivoutumista yhteen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Monialaisuudessa on läsnä myös hallinnollinen ja yhteiskunnallinen näkökulma. Monialainen työ perustuu useampaan tiedeperustaan ja poikkeaa perinteisestä alakohtaisesta ammatillisesta näkemyksestä. Toisen koulutustaustaa olevan työntekijän tai työyhteisön osaamisella voidaan vastata laaja-alaisiin työelämän mukanaan tuomiin haasteisiin. (Katajamäki 2010, 24 - 25.) Nuorten kasvatus- ja päihdetyön kannalta on oleellista, että nuorten haittoja aiheuttavaa päihteidenkäyttöä tarkastellaan sekä haittojen korjaamisen ja vakavuuden näkökulmista mutta myös nuoren sosiaalistumisen ja kasvun näkökulmista.

Aiemmin kuvattu systeeminen ajattelu, sen ymmärtäminen ja hyväksyminen, on monialaisen ja -ammatillisen työn onnistumisen lähtökohta. Omalla alalla toimivat ihmiset luonnollisesti ajattelevat oman alansa kulttuurin ja tietopohjan kautta. Jotta yhteistyö onnistuisi, yksittäisen työntekijän ajattelun ja toiminnan olisi yllettävä uudelle tasolle. Nuoren päihdeasiakkaan näkökulmasta katsottuna tämä kehittyneempi yhteistyön taso tarkoittaa hänen toipumisensa tarpeiden kohtaamista kokonaisuutena, hänen elämänsä ymmärtämistä ja tukemista kokonaisvaltaisesti ja työntekijöiden yhdessä tekemistä yli organisaatorajojen. Työtä hallinnoivien organisaatioiden näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että yhteistyölle tulee olla oikeutus, työtä tulee johtaa monialaisuuden ja -ammatillisuuden suuntaan, työlle tulee olla varattuna riittävästi aikaa ja resursseja. Monialaisen ja -ammatillisen työn tuloksena työn pirstaleisuus ja päällekk-

käisyys vähenevät sekä toiminnasta tulee taloudellisesti järkevää ja tehokasta. (Isoherranen ym. 2008, 28 - 29.)

Tieteenalojen välisellä yhteistyöllä ja avoimella kommunikaatiolla voidaan rakentaa systeemissä yhteisiä merkityksiä ja kokonaisuuksia yhteiselle työlle. (Isoherranen ym. 2008, 31). Moniammatillisuudessa on kyse näiden uudenlaisten merkitysten rakentumisesta ja niiden ymmärtämisestä. Eri tieteenalojen koulutuksen saaneet työntekijät käsitteellistävät ja näkevät nuoren tilanteen ja elämän eri tavalla. Tämä erilaisuus on rikkaus ja erittäin tärkeä asia nuoren näkökulmasta. Mikäli nämä tieteenalojen väliset merkitykset eivät pääse rakentumaan, voi jokin tärkeä tieto ja ymmärrys nuoren elämästä jäädä saavuttamatta ja jolla on kuitenkin erittäin suuri merkitys päihteiden käytön vähentämiselle tai lopettamiselle. Yhteisen kielen ja merkityksen rakentumisessa moniammatillisessa työssä on tärkeää se, että minkään yksittäinen tieteenalan lähestymistapa asiaan ei alista muita tieteenaloja allensa, vaan hyväksyy ja hyödyntää toisilleen vastakkaisia työtapoja ja ammatillista osaamista. (Isoherranen ym. 2008, 32; Heikkilä & Heikkilä 2001, 222.)

Moniammatillista yhteistyötä voidaan siis määritellä ja tarkastella monesta eri näkökulmasta. Yksinkertaisimmillaan määrittely tarkoittaa sitä, että asiantuntijoilla on yhteinen tavoite ja tehtävä suoritettavanaan ja he yhdistävät tietonsa ja osaamisensa tämän tehtävän suorittamisessa. Tehtävän suorittamisessa yhdistyvät eri tiedon ja osaamisen näkökulmat asiakkaan tarpeiden hyväksi. (Isoherranen ym. 2008, 33.) Yhteiselle työlle tulee laatia ja tunnistaa yhteiset päämäärät ja tavoitteet. Pelkkä tiedon vaihtaminen ei tee työstä yhteistä ja moniammatillista (Nykänen 2010, 54.)

Kaarina Isoherranen (2008, 34) määrittelee moniammatillista yhteistyötä seuraavasti:

"Moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalalla työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan elämän kokonaisuus ja hänen hoito- ja hoivapolkunsu. Yhteisessä tiedon käsittelyssä eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan asiakaslähtöisesti yhteen. Vuorovaikutusprosessissa rakennetaan tapauskohtainen yhteinen tavoite ja pyritään luomaan yhteinen käsitys (jaettu sosiaalinen kongnitio) asiakkaan/potilaan tilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä tai ongelman ratkaisuisista. Tiedon kokoaminen tapahtuu sovituilla välineillä ja/tai fooru-

meilla sovituin toimintaperiaattein. Asiakas ja/tai hänen läheisensä ovat tarvittaessa mukana keskustelussa."

Isoherranen viittaa tässä määrittelyssään siihen, että vuorovaikutusta voi rakentaa myös yhteisen ongelman ratkaisuun, mutta se ei ole ainoa vuorovaikutuksen yhteinen edellytys. Väitöskirjassaan Määttä (2007; 30) viittaa Arnkilin ja kumppaneiden (2008, 86, 222) verkostokonsultointikokemusten yhteen löytöön, jonka mukaan poikkihallinnollisessa työskentelyssä ei ole yhteistä ongelmaa. Jokaisella moniammatilliseen ryhmään kuuluvalla on ongelma ratkaistavanaan ja ongelmat saattavat liittyä toisiinsa. Moniammatillista työtä tulisikin lähestyä subjektiivisesti ja tuoda oma osaaminen toisen ongelman tueksi, jotta yhdessä määritelty tavoite ja oma ongelma yhteisessä tavoitteessa voi korjaantua.

Erja Katajamäki (2010, 157 - 158) on tutkinut monialaisuutta ja -ammattillisuutta oppimisen näkökulmasta. Tutkimustuloksissaan hän toteaa monialaisuuden ja moniammatillisuuden olevan sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Monialaisuudessa on läsnä organisaation hallinnointi ja osaamisen perustana oleva monitieteisyys. Moniammatillisuus perustuu hänen mukaansa monialaisuuteen ja siitä muodostuneeseen ryhmän konkreettiseen, voimavarakeskeiseen ja vuorovaikutteiseen toiminnallisuuteen.

Moniammatillisuus rakentuu yhteisen oppimisprosessin kautta. Katajamäen tutkimuksessa (2010, 160) moniammatillisuuden oppiminen rakentuu erilaisuuden kunnioittamisesta, motivaatiosta oppimiseen, yhteisöllisen oppimisen mahdollistumisesta, moniammatillisen pätevyyden sisäistämisestä ja oppimisprosessin onnistuneesta arvioinnista ja ohjauksesta. Moniammatillisuuden oppimiseen tarvitaan siis organisaation ja johdon tahotila, joka mahdollistaa oppimisen, moniammatillisuutta arvioivia ja ohjaavia henkilöitä sekä yksilön itsensä motivoitumista moniammatillisuuden oppimiseen. Merkityksellistä tässä oppimisen prosessissa ovat arvot ja asenteet sekä yhteisöllisellä että yksilöllisellä tasolla.

Onnistuneen moniammatillisen työn edellytyksenä voidaan pitää yhteisen tahto- ja tavoitetilan lisäksi myönteistä asennetta, erilaisuuden tunnustamista, suunnitelmallisuutta, oppivaa asennetta, konkreettista toiminnallisuutta sekä dialogisuutta. Osaamisen moniäänisyys ja erilaisuuden hyväksymisen mahdollisuudet rakentuvat dialogisessa ja tasavertaisissa kohtaamisissa. (Nykänen 2010, 56 -57.)

Yhteiset arvot

<i>ammattietiikka</i>	<i>hehku</i>
<i>asiantuntemus</i>	<i>intohimo</i>
<i>avoimuus</i>	<i>intressi</i>
<i>eettisyys</i>	<i>konflikti</i>
<i>inhimillisyys</i>	<i>kohtaus</i>
<i>kannattavuus</i>	<i>kritiikki</i>
<i>laatutietoisuus</i>	<i>lupaus</i>
<i>laillisuus</i>	<i>luottamus</i>
<i>luotettavuus</i>	<i>ongelma</i>
<i>luovuus</i>	<i>ratkaisu</i>
<i>puolueettomuus</i>	<i>periaate</i>
<i>suvaitsevaisuus</i>	<i>pyrkimys</i>
<i>tasa-arvoisuus</i>	<i>päämäärä</i>
<i>tuloksellisuus</i>	<i>sitoumus</i>
<i>uudistumisvalmius</i>	<i>suunnitelma</i>
<i>vaikuttavuus</i>	<i>sommittelu</i>
<i>vastuullisuus</i>	<i>sukkulointi</i>
<i>yhteistyö</i>	<i>väittely</i>
<i>yhteiskunnallinen vastuu</i>	<i>vääntö</i>

(Jaana Paju 2007)

3.1 Sosiaalipedagogiikan joustavuus tieteenalana

Sosiaalipedagogiikan tieteenteorian haasteena on sen täsmentäminen eri tulkintojen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Sosiaalipedagogiikan tieteenteoriaa voi myös lähestyä Jaana Pajun (2007, 61) Yhteiset arvot -runon tavoin. Sosiaalipedagogiikkaa voi kuvata monin eri adjektiivein esimerkiksi eettisyys, ihmillisyys, tasa-arvoisuus, vastuullisuus ja yhteiskunnallinen vastuullisuus. Sosiaalipedagogiikassa on runon tavoin läsnä myös kritiikki, ongelma, lupaus ja luottamus, jopa väittely ja vääntö.

Sosiaalipedagogia voidaan määritellä tieteenalana, joka voidaan sijoittaa muun muassa sosiaalitieteiden, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden rinnalle, välimaastoon tai jopa omaksi tieteenalaksi (Ranne 2002, 96 - 97). Juha Hämäläinen Kuopion yliopistosta määrittelee sosiaalipedagogiikkaa mm. ajattelutapana, Leena Kurki Tampereen yliopistosta vastaavasti näkee, että sosiaalipedagogiikalla on oma tiedeluontonsa ja Leo Nyqvist Turun yliopistosta tulkitsee, että sosiaalipedagogiikalla on selvä suhde sosiaalityöhön, sosiologiaan ja kulttuuritieteeseen. Yhteisestä eri tulkinnoissa on se, että sosiaalipedagogiikka on a) sidoksissa yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen tilaan, b) toimintatiede ja toiminnallinen oppiala, c) sosiaalipedagogiikkaa määrittelee yhteisöllisyys, osallisuus, dialogisuus ja pedagogisuus, d) sosiaalisuus liittyy pedagogisuuteen, e) varovainen yksilön diagnooseja kohtaan, diagnosoi sosiaalisia ympäristöjä, f) kanssakulkemista lähellä yksilön arkea ja g) eettistä ja pohdiskelevaa. (Ranne 2002, 115.) Näin ollen yksiselitteistä suomalaista sosiaalipedagogiikkaa ei voida määritellä. Tämä määrittelemättömyys antaa mahdollisuuden sosiaalipedagogiikan teoreettisen itseyttä ja toiminnan vuoropuhelulle ja alan kehittymiselle uusista lähtökohdista. (Hämäläinen 1999, 11.)

Sosiaalipedagogiikan joustavuus ja amebamaisuus on jopa sosiaalipedagogiikan vahvuus ja erityisyys. Sosiaalipedagogiikka ei ole metodioppi, jolla on selkeät tietyt käytännöt, vaan enneminkin orientaatio tehtävään työhön (Hämäläinen 1999, 59). Sosiaalipedagogiikkaa voi luonnehtia tieteiden ja työalojen väliseksi ja niitä yhdistäväksi tieteenalaksi. Sosiaalipedagoginen orientaatio ja ymmärrys ovat läsnä yhteiskunnan todellisuudessa ja muutoksissa ihmisten kasvamisen ja kehittymisen tukena. Muutosten edetessä sosiaalipedagogiikka sopeutuu tilanteisiin ja tukee muutoksia työkäytäntönsä mukaan eikä pakota muutosta sopeutumaan teoriajohtoisesti. (vrt. Hämäläinen 1997, 60.) Tämä kehittymisen järjestys tekee sosiaalipedagogiikasta uusille näkökulmille avoimen ja miellyttävän teorian.

3.2 Sosiaalipedagoginen nuorisotyö ja päihdetyö

Nuorisotyön perustehtävää on perinteisesti määritelty sosiaalistumismekanismien, suljetun yhteiskuntateoria, sosiaalisen kasvatusteorian tai yksittäisen nuorisotyön organisaation näkökulmista. Nuorisotyötä voidaan myös määritellä yksittäisen toimijan ja organisaation yläpuolella olevilla yleisinä perusfunktioina. Tällöin perusfunktioita on

neljä: sosialisatio-, personalisatio-, kompensatio- ja resursointi- ja allokontifunktio. (Nieminen 2007a, 23.)

Sosialisaatiofunktion tehtävänä on nuorten liittäminen yhteiskunnan, lähiyhteisön ja kulttuuriin jäseneksi. Tämä ei tarkoita nuoriso sopeuttamista aikuisten valitsemiin malleihin, vaan herätellä ja tukea nuorten taitoa ja kykyä omaksua, muuttaa tai hylätä heille tarjottuja arvoja, rooleja, käyttäytymistapoja ja toimintamalleja. (Nieminen 2007a, 23; Freire 2005, 76.) Nuorten ongelmallinen päihteidenkäyttö on tulosta nuorten sosiaalistumista päihteitä käyttävään yhteiskuntaamme. Sosiaalistumisprosessissa haetaan malleja olemassa olevista käyttäytymiskoodeista ja vanhempien esimerkeistä. Sosiaalipedagoginen näkökulma kasvatustehtävään ja sosiaalistumisen ohjaamiseen perustuu ihmisen integroitumiseen yhteiskuntaan muutoksen kautta. Sosiaalistumista tuetaan pedagogisella väliintulolla. (Hämäläinen 1997, 18, 183, 188.) Päihteettömään yhteiskuntaan kasvattaminen ja sosiaalistaminen tarkoittavat päihteettömien mallien ja toimintatapojen esille nostamista ja hyödyntämistä.

Sosiaalipedagogiikan tieteenteoria on pohtinut muiden tieteenteorioiden rinnalla sitä, onko ihminen sosiaalinen olento jo syntyessään vai ei. Ihmisen erilaisten sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tarpeiden ja käyttäytymisessä ilmenneiden ongelmien näkökulmasta voidaan pohtia ja kyseenalaistaa sosiaalisuuden sisäsyntyisyyttä. Sosiaalipedagogiikan ratkaisukeskeisenä lähtökohtana on kasvatuksen näkökulmasta kuitenkin se, että ihminen elää sosiaalisessa yhteiskunnassa ja johon hänen on sosiaalistuttava yhteiskunnassa selviytymisen kannalta. Sosiaalipedagoginen tieteenteoria ajattelee, että ihminen on luonteeltaan sekä sosiaalinen, että antisosiaalinen, ja että kasvatuksella on kaksoistehtävänänsä kehittää yksilön sosiaalisia taipumuksia sekä vähentää ja ehkäistä antisosiaalisia taipumuksia. (Hämäläinen 1997, 189.) Sosiaalipedagogiselle kasvatustyölle merkityksellisintä on siis se, että ihmisen ja yhteisön hyvinvointi lisääntyy. Päihteitä käyttävälle nuorelle päihteettömät sosiaaliset kontaktit ovat tärkeitä ja päihteistä kuntoutumisen edellytys. Päihteitä käyttävän nuoren sosiaalisiin suhteisiin voidaan tehdä pedagoginen väliintulo ja kasvattaa häntä päihteettömiin sosiaalisiin suhteisiin.

Personalisaatiofunktion tehtävänä on ohjata nuoren kehittymistä ja kasvamista omaksi itsekseen ja omien tarpeiden ja pyrkimykset tunnistaviksi yksilöiksi. Tämän funktion toteuttaminen edellyttää nuorisotyöltä yksilöllistä suhtautumista nuoreen ja oma-

leimaisuuden tunnistamista, tunnustamista ja sen tukemista. (Nieminen 2007a, 24; Nieminen 1999, 60.) Nuorten kasvua määrittelevät erilaiset nuoruuden kehitystehtävät. ”Omaksi minäksi tuleminen”, minä- ja sosiaalisen identiteetin luominen suhteessa toisiin on yksi näistä nuoruuden kehitystehtävistä. (Salovaara-Pitkänen 2006, 15 -17.) Päihteiden käyttökokeilut ovat osa tätä identiteetin luomista ja nuoren normaalia kasvua ja asemoimista suhteessa päihteidenkäyttöön. Nuorisotyön tehtävänä on olla läsnä myös tässä asemoinnissa.

Kompensaatiofunktion tehtävänä on nuorten sosialisatiossa ja personalisatiossa ilmenevien vaikeuksien kompensoiminen. Erityisesti heikommassa asemassa olevia nuoria pyritään saattamaan tasavertaiseen nuoruuteen muiden rinnalle. (Nieminen 2007a, 25; Hämäläinen 1999, 72.) Nuorisotyötä ohjaa luottamus ja usko ihmisen elinikäiseen inhimilliseen kasvuun. (Nieminen 2007a, 54; Helanko 1972, 6.) Yhteiskunnassa tapahtuvat jatkuvat muutokset ja niistä aiheutuvat ongelmat heijastuvat suoraan nuorten sosiaalistumisen prosesseihin.

Ihmisen perustarpeiden ongelmien korjaamisessa kasvatuksen keinoilla voidaan käyttää sosiaalipedagogiikan innostavia elementtejä, jotka liittyvät ihmisen kulttuurisiin suhteisiin. Näitä innostamisen välineiden, kuten esimerkiksi taiteen, musiikin, liikunnan avulla on mahdollista vastata yksilön yhteenkuuluvuuden sekä itsensä toteuttamisen ja arvostuksen tarpeisiin. Kulttuuriset välineet löytyvät helposti nuorten omasta elinpiiristä. Helanko (1972, 7, 20 - 21) toteaa että nuorison sosiaalistumista tuetaan parhaiten muun muassa vertaisryhmien, alueellisen työn, jatkuvuuden sekä yhteistyössä muiden sosiaalistumiseen vaikuttavien toimijoiden, kuten koulun ja kodin kanssa. Sosiaaliseen arkeen ja päihteistä kuntoutumiseen voidaan vaikuttaa lähellä nuoren arkea ja elämänpiiriä olevalla työllä.

Resursointi- ja allokontifunktiolla vaikutetaan yhteiskunnan nuorille osoittamiin ja suuntaamiin voimavaroihin. Nuorten kasvuun liittyviin ja jatkuvasti muuttuviin olosuhteisiin tulee vaikuttaa ja niitä tulee seurata, jotta nuoren olosuhteet ja mahdollisuudet turvalliseen nuoruuteen pystytään takaamaan. (Nieminen 2007a, 26; Hämäläinen 1999, 87.)

Mikäli yhteiskunnan tila ja nuoren sosiaalistuminen sekä nuoren identiteetin rakentuminen liitetään kiinteästi toisiinsa ja yhteiskunnan rakenteet muuttuvat ongelmallisik-

si, niin myös nuoren sosiaalistuminen ja identiteetti muuttuvat ongelmalliseksi. (Saastamoinen 2007, 231; Helanko 1972, 6.) Ongelmien ehkäisemiseksi tai niiden korjaamiseksi tarvitaan ohjausta yhteiskunnan järjestelmien muuttamiseksi tai nuoren sosiaalistumisen tueksi. Ensimmäinen ohjaustehtävä kuuluu yhteiskunnan ohjelmalliseen suunnitteluun ja toinen ohjaustehtävä on nuorisotyön tehtävää. (Helanko 1972, 19.) Näiden ohjaustehtävien tulisi tukea toinen toisiaan ja niitä tulisi suunnitella yhdessä.

Nuorisotyön tehtävänä on siis myös sellainen ohjaus, jossa nuoren sosiaalistumista päihteidenkäyttäjiiin olisi pystyttävä muuttamaan, mikäli halutaan tukea nuorten hyvinvointia ja päihteiden käytön vähentämistä. Nuorisotyön tehtävänä on osaltaan vaikuttaa yhteiskunnan järjestelmiin tuomalla esille nuorten elinolot ja päihteidenkäytön ongelmat päätöksiä tekevien tietoisuuteen ja vastaavasti toteuttaa omalta osaltaan ohjelmallisuuden toimeenpanoa käytännön työssä.

3.3 Sosiaalityö ja sosiaalipedagogiikka päihdetyössä

Suomalainen sosiaalityön teoria tarkastelee työtään organisaation tehtävistä ja toisaalta käytännön työmenetelmien kautta. Sosiaalityö on luonteeltaan asiakaslähtöistä ihmistyötä ja sosiaalityössä ihminen nähdään toiminnallisena, yhteiskunnallisena ja yhteisöllisenä olentona. Sosiaalityön tavoitteena on tukea yksilön tai perheen selviytymistä elämässään eli tukea ihmisten hyvinvointia. (Niemelä 2009, 209 - 212.) Ihminen voidaan nähdä fyysis-psykkis-sosiaalisen, fyysis-persoona-sosiaalisen tai Niemelän (2009, 214) käyttämän *fyysis-aineellisen, sosiaalisen ja psyykkis-henkisen* kokonaisuuden pohjalta. Merkityksellisintä näkökulmissa on se, että ihmisen olemus on kokonaisuus.

Ihmisen toiminta on jokapäiväistä toimintaa ja elämistä, joka tapahtuu yksityiselämässä, perheessä, yhteisöissä ja yhteiskunnallisessa ulottuvuudessa, muun muassa pääomien omistamisessa. Ihmisen elämä realisoituu edellä mainittujen toimintojen mukaan *olemiseen, tekemiseen ja omistamiseen*. Näissä kaikissa toiminnoissa esiintyvät fyysis-aineelliset, sosiaaliset ja psyykkis-henkiset ulottuvuudet. Olemisen toiminnoissa ihminen tyydyttää hyvinvoinnin tarpeitaan ja hän hakee fyysistä hyvää oloaan, yhdessä olemisen tunnetta sekä omana itsenään hyvää olemista. Tekemisen toiminnoissa ihminen hakee hyvinvointia osallisuutena fyysisellä toteuttamisella, sosiaalisena osallisuutena sekä henkisen itsensä toteuttamisen kautta. Omistamisen toimintojen

kautta ihminen hakee hyvinvointia resursseina aineellisen, sosiaalisen ja henkisen varmuuden kautta. (Niemelä 2009, 214 - 218.) Päihteidenkäytöllä haetaan toiminnallisia vastauksia hyvinvoinnin tarpeiden tyydyttämiseen. Päihteillä haetaan myös fyysisistä hyvänolon tunnetta, joka pahimmassa tapauksessa muuttuu fyysiseksi sekä henkiseksi riippuvuudeksi tai päihteillä luodaan sosiaalisia verkostoja, joissa voi kokea tuntevansa osallisuutta yhteisöön. Päihteidenkäyttö, varsinkin alkuvaiheessa, näyttää tukevan ja vastaavan näihin edellä kuvattuihin hyvinvoinnin tarpeisiin, mutta pidemmällä aikavälillä mitattuna päihteidenkäyttö murentaa jokaisen hyvinvoinnin osa-alueella tapahtuvaa toimintaa.

Sosiaalisessa kasvatuksessa pyritään lisäämään sosiaalista osallistumista ja kohentamaan ihmissuhteissa ja yhteisöissä ilmenevää emotionaalista lukutaidottomuutta. Sosiaalisen oppimisen prosessissa ilmenevät emotionaaliset tai moraaliset poikkeamat ovat sosiaalipedagogisen orientaation kohde. Sosiaalipedagogiikka on erityisesti tarpeessa olevien pedagogiikkaa. (Hämäläinen 1997, 190.) Hämäläisen mukaan (1997, 191) Maslowin tarvehierarkian ihmisen viisi perustarvetta, fysiologiset perustarpeet, turvallisuuden, rakkauden ja yhteenkuuluvuuden, sosiaalisen arvostuksen ja itsensä toteuttamisen tarpeet, nostavat esille niitä sosiaalipedagogisen työ alueita, jotka liittyvät ihmisen arkipäivään, sosiaaliseen arkeen ja elämänhallintaan. Päihteitä runsaasti käyttävät nuoret kompensoivat näitä perustarpeiden puutoksia päihteidenkäytöllä. Näiden perustarpeiden puutteiden sosiaalisella kasvatuksella ja korjaamisella sosiaali-työstä tulee sosiaalipedagogista.

3.4 Sosiaalipedagogiikka kasvatus- ja sosiaalialaa yhdistävänä tieteenä ja yhteisen työn mahdollistajana

Luvun alussa olevassa Jaana Pajun (2007, 61) Yhteiset arvot -runosta voi poimia tai hylätä määritelmiä, joita voi käyttää nuoriso- ja sosiaalialan yhteisinä arvoina. Molemmat työalat toimivat samassa yhteiskunnassa ja olosuhteissa, joten yhteisiä arvoja-kin varmaan löytyy. Yhteiskuntaamme voidaan kuvata vastaavasti seuraavilla adjektiiveilla: pirstaleisuus, epävarmuus, muutos, tiedon ja kokemuksen korostuneisuus, elämyksellisyys, globaalisuus, yksilöllisyys ja moninaisuus. Tässä ajassa ei ole selkeitä ja yksiselitteisiä suuntia niin kuin modernissa yhteiskunnassa oli eli koti, perhe, yhteisö, isänmaa. Aikamme yhteiskunta ja elämä haluaa olla kaikille kaiken mahdollistava valintojen tarjotin ja unelma elämän ihanuudesta. Tässä kehityksessä nuoren on

sosiaalistuttava yhteiskuntaan ja sen arvoihin. Valintamahdollisuuksien runsaudella ja arvomaailmojen ollessa kilpailuhenkisiä, nuoren on vaikea hahmottaa suuntaa, johon hän sosiaalistuisi. Valinnanmahdollisuuksien lisääntyessä ja elämysympäristöjen kasvaessa identiteetin rakentamisesta tulee tilannesidonnaista ja uudelleen muotoutuvaa. Yhteiskunnassamme vallitsee moraalinen välitila tai arvotyhjiö. (Saastamoinen 2007, 232; Filander 2007, 95 - 97.)

Ajassa, jossa yhteiskunnan arvot ovat koventuneet ja tuotannollisuudesta ja tehokkuudesta tullut ainoa menestystekijä, on tilausta vastuulliselle ja pehmeämpiin arvoihin perustuvalla työllä. Sosiaalipedagogiikka kuuluu juuri yhteiskunnallisiin murroskohtiin, joissa yhteiskunnan sosiaaliset, kulttuuriset ongelmat ja murrokset ovat käynnissä ja sosiaalinen vastuu rapautumassa. Sosiaalipedagogiikka pyrkii ymmärtämään ja toimimaan yksilön ja yhteisön välisissä muuttuvissa suhteissa ja vaikuttamaan sosialisointiin, integraatioon, syrjäytymiseen ja kasvamisen prosesseihin. (Filander 2007, 92.) Sekä nuoriso- että sosiaalityö ovat molemmat työalajoja, joiden keskeisenä tehtävänä on vaikuttaa samoihin edellä kuvattuihin yksilöiden arjen olosuhteisiin.

Sekä nuoriso-, että sosiaalityö painottavat nuoren itsensä osallisuutta, motivaatiota ja vastuuta omista toimistaan. Molempien työn tavoite on syrjäytymisen ehkäisy tai positiivisemmin sanottuna sosiaalinen vahvistaminen. Ranne (2002, 114) toteaa, että sosiaalipedagogisessa interventiossa on kysymys juuri tästä; nuoren omaa kykyä ja tietoisuutta pyritään vahvistamaan, jotta hän löytää ratkaisuja omaan elämäänsä. Tässä interventiossa on tärkeää kohtaaminen ja vuorovaikutus.

Sosiaalipedagogiikka toimii useamman tieteen ja käytäntöjen rajapinnoissa, joissa myös nuoriso- ja sosiaalityö toimivat. Sosiaalipedagogiikkaa ei voi määrittellä yksiselitteisesti ja kohdentuen konkreettiseen asiaan, kuten esimerkiksi lääketiede. Sama koskee nuoriso- ja sosiaalityön määrittelyä, koska työssä on läsnä koko ihmisen sosiaalinen elämä ja arki. Filander (2007, 93) toteaa, että nuorisotyöntekijät toimivat järjestelmässä systeemin osana, mutta toisaalta ovat läsnä ja lähellä nuorten elämysmaailmaa. He toimivat aidosti rajapinnalla, mutta hyödynnetäänkö tätä näköalapaikkaa riittävästi.

Nuorten päihdetyössä sosiaalipedagoginen työote antaa mahdollisuuksia tutkia päihdettä käyttävän nuoren päihdeistä kuntoutumista esimerkiksi muutoksen ja siihen moti-

voitumisen suhteen. Motivaation herättelyyn on nuorisotyöllä erinomainen näköalapaikka ja tilaisuus. Nuori ja nuoren päihdehaitta kohdataan varhaisessa vaiheessa ja luottamus työntekijään on jo olemassa. Mitä aiemmin haittatekijään voidaan puuttua, sitä pienemmäksi haitat ehtivät muodostua. Mikäli tämä nuorisotyön varhainen puuttuminen asiaan alkaa puhutella nuorta, hän on ylittänyt itsessään jo ensimmäisen kuntoutumisen askeleen, muutokseen lähtemisen. Muutoksen mahdollistuminen edellyttää nuoren tietoisuutta itsestään: mitä olen ja mitä haluan olla. Tämä tietoisuus rakentuu parhaiten sosiaalisissa suhteissa, jotta nuori pystyy erottamaan oman tahtotilansa nuorisojoukon tahtotilasta.

Nuoren auttamisen kannalta tärkeää on myös se, milloin nuoren kuuluu kantaa vastuu itse, miten häntä ohjataan vastuun kantamiseen ja milloin nuoriso- tai sosiaalityöntekijän on otettava vastuu nuoresta (Raitakari & Vironkannas 2009, 9.) Nuoren omaa vastuuta voidaan joko lisätä ja kasvattaa siihen tai kontrolloida vastuun määrää ja siirtää sitä ammattilaiselle. Sosiaalipedagogisen työn tehtävänä on saattaa nuori oman vastuunsa äärelle ja kannustaa häntä siihen. Nuorelle muodostuu samalla kokemus siitä, että hän on osallinen itseensä (Hermansson 2003, 53), ja omilla tekemisillään hän voi vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa. Varsinkin Freiren (2005, 70 - 91) ajattelemissa sosiaalipedagogisessa kehyksessä ja yhteiskunnan kriittisessä tarkastelussa itseapuun kasvaminen on sosiaalipedagogiikan tehtävä.

Päihteistä kuntoutuminen on usein pitkä tie ja vaatii yksilöltä oppimisen prosesseja. Yksilön on opittava mm. tunnistamaan itsessään riskikäyttäytymistä aiheuttavat tilanteet ja tutustuttava omaan ajattelumaailmaansa. Hänen on opittava käyttäytymään uudella tavalla tilanteissa, jotka ennen johtivat riskikäyttäytymiseen. Sosiaalipedagogisen innostamisen yhtenä tavoitteena on luoda ja vahvistaa sosiaalisten ryhmien ja ryhmäprosessien syntyä (Kurki 2000, 25.) Päihteistä luopuminen aiheuttaa ihmisen elämisaailmaan tyhjiön, jonka voi täyttää sosiaalipedagogisin keinoin. Kulttuuriset ryhmät ja ympäristöt ovat aina olleet vahvasti mukana nuoren kehityksessä ja innostamisen kautta kulttuuri voi olla se kiinnekohta, johon nuori kuntoutumisessaan jälleen tarttuu. Sosiaalipedagogisessa työssä päihteistä kuntoutuminen voi avautua työntekijälle ja nuorelle muun muassa kulttuurisena näkökulmana. Sosiaalityön muutosta tukevalle työlle sosiaalipedagogiikan kulttuurisidonnaisuus voisi antaa vastavoimaa ja työvälineitä nuoren päihdemyönteiselle käytökselle.

4 NUORISO- JA SOSIAALITYÖTÄ MÄÄRITTELEVÄ SÄÄDÄNTÖ

Navigaattori

Mihin suuntaan?

Seuraanko vaistoa vai viitoitusta,

käskyä, kutsua vai kuiskausta?

Kuuntelen.

Järki ja kokemus, anna koordinaatit

ja opastus, viisaus ja johdatus.

(Jaana Paju 2007)

4.1 Euroopan unionin ohjelmallisen kokonaisuuden päärunkona

4.1.1 Euroopan unionin perusarvot ja Lissabonin sopimus

Jaana Paju (2007, 106) pohtii, mihin suuntaan työtä tulisi suunnata. Ohjaako työtä oma vaisto vai löytyykö sille selkeät koordinaatit? Samaa voi kysyä nuoriso- ja sosiaalityöntekijöiltä ja heitä ohjaavilta johtajilta, missä ja miten työtä tehdään ja mihin suuntaan työtä tulee tehdä. Euroopan unioniin liittymisen jälkeen nuoriso- ja sosiaalityön laajempi konteksti löytyy Lissabonin sopimuksen sisältä. Koordinaatit kansalliselle ja alueelliselle työlle tulevat Euroopan unionin kautta.

Euroopan unioni linjaa Lissabonin sopimuksessa yhteistä sosiaalista malliaan ihmisarvon, vapauden, demokratian, tasa-arvon, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen arvoilla (Euroopan unionin perusoikeuskirja 2010, 17). Näitä arvoja tuetaan erilaisilla poliittisilla ohjelmilla siten, että kokonaisuutena talous-, työllisyys- ja sosiaali- ja ympäristöpolitiikat tukisivat vastavuoroisesti toisiaan.

Lissabonin sopimus ja siihen sisältyvät politiikkaohjelmat jalkautuvat eurooppalaiselle ja kansallisille tasoille avoimen koordinaation periaatteella. Avoin koordinaatio perustuu yhteistyöhön, jäsenvaltioiden keskinäiseen tietojen vaihtamiseen, jäsenvaltioiden yhteisiin tavoitteisiin sekä tavoitteiden edistymisen seurantaan. Asiakirjat ovat luon-

teeltaan ohjaavia ja yhteisten, hyvinvointia edistävien näkemysten toimenpiteiden viemistä eteenpäin eurooppalaisella tasolla. Näiden tasojen saavuttaminen vaatii myös kansallisia toimenpiteitä. Voidaan todeta, että asiakirjat ohjaavat erittäin suuressa mitataavassa kansallisia toimia. Kilpailukykyinen ja hyvinvoiva eurooppalainen identiteetti ja menestys rakentuvat näille periaatteille.

4.1.2 Euroopan unionin sosiaalipolitiikka

Euroopan unionin sosiaalipolitiikan tavoitteena on työllisyyden edistäminen, elin- ja työolojen kohentaminen, riittävä sosiaalinen suojeleminen, työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu, inhimillisten voimavarojen kehittäminen korkean ja kestäväen työllisyystason turvaksi ja syrjäytymisen torjuminen. (Euroopan unionin perusoikeuskirja 2010, 114). Tämä Euroopan unionin määrittelemä sosiaalipolitiikka on laajempi kuin suomalaisen sosiaalipolitiikan käsitteistö ja sisältö (Kari, Kattelus & Saari 2008, 22).

Euroopan unionin sosiaali- ja työllisyyspolitiikat eivät ole saavuttaneet tasa-arvoista asemaa varsinkaan Euroopan unionin sisämarkkina-, kilpailu-, talous- tai ympäristöpolitiikkojen rinnalla, vaikka sosiaalipolitiikan osa-alueet kytkeytyvät merkittävästi yhä useampaan politiikkalohkoon. (Kari ym. 2008, 10). Ihmisen sosiaalista hyvinvointia ja siihen liittyvää sosiaalipolitiikkaa ei voi erottaa omaksi politiikakseen, vaan se on läsnä kaikkialla siellä, missä on ihmisten toimintaa.

4.1.3 Euroopan unionin terveystalitiikka

Euroopan yhteisöjen terveystalitiikassa, Yhdessä terveyden hyväksi ohjelmassa (Yhdessä terveyden hyväksi 2007), terveys linkittyy muiden poliittisten linjauksien merkittäväksi tekijäksi. Terveystalitiikassa on huomioitu muun muassa sisämarkkinoiden, ympäristön, kuluttajansuojan, sosiaaliasioiden ja kehitysyhteistyön perustamissopimusten artikloissa. Terveystalitiikalla halutaan vahvistaa terveyden poliittista vaikutusta ja edistää kansalaisten hyvinvointia ja kannustaa terveyteen ja terveystalitiikoihin liittyvää yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä.

Terveystalitiikan ensimmäisessä strategisessa tavoitteessa halutaan edistää hyvää terveyttä ikääntyvässä Euroopassa. Terveystalitiikka halutaan edistää toimenpiteillä, jotka

kohdentuvat muun muassa alkoholin, tupakan ja huumeiden käytön vähentämiseen ja ehkäisyyn sekä mielenterveyden ja laajempien sosioekonomisten tekijöiden huomiointiin terveyden edistämiseksi. Näistä toimenpiteistä vastaavat komission lisäksi myös jäsenvaltiot itse. Komission tasolla tämä tarkoittaa sitä, että terveystoimintoihin halutaan vahvasti Euroopan yhteisön tasolla liittää mukaan myös ne sidosryhmät, joiden poliittisiin ohjelmiin terveysnäkökulmat liittyvät. Komission tasolla puhutaan yhteisestä terveyden edistämisen työstä eri politiikan alojen kesken. Euroopan unionin terveystoiminta on luonteeltaan poliittisempaa ja yhdistävää ja niiden sisälle menevä ajatusmalli. Terveystoiminta ei normita kansallisen tason toimijoiden yhteistyötä, mutta politiikkaohjelmasta voidaan tulkita terveysajattelun kuuluvan kaikille poliittisille toimialoille ja toimijoille.

4.1.4 Euroopan unionin nuorisopolitiikka

Kuten terveystoiminta, niin myös nuorisopolitiikka on läsnä usean eri politiikan sisällä. Euroopan unionin politiikkaohjelmassa nuoret halutaan osalliseksi politiikan tekoon ja heitä halutaan kuulla yhteisen Eurooppa-käsityksen rakentumisessa. Nuorisoon halutaan sijoittaa ja antaa heille vaikuttamisen mahdollisuuksia ja toisaalta halutaan huolehtia siitä, että nuoret integroituvat eurooppalaiseen yhteiskuntaan sellaisena kuin Euroopan yhteisö haluaa heidän integroituvan. Tämä integroituminen tarkoittaa muun muassa työelämään integroitumista ehkäisemällä syrjäytymistä. (Eu:n nuorisopolitiikan uudet tuulet 2001, 13 - 19.)

Euroopan unionin nuorisopolitiittiseen ohjelmaan sisältyy kahdenlaisia tavoitteita; yleisluontoisia, jotka koskevat nuorisovaltaa ja nuorisoon ja heidän elinoloihinsa liittyviä tavoitteita. Nuorisovaltaan liittyvissä tavoitteissa halutaan kehittää nuorisovalan ja muiden toimialojen päätöksentekijöiden välistä yhteistyötä sekä paikallista ja alueellista viranomaisten välistä yhteistyötä. Nuorisoon liittyvissä tavoitteissa halutaan edistää nuorten kouluttautumista, työllistymistä ja yrittäjyyttä, nuorten osallisuutta, sosiaalista osallisuutta, luovuutta ja kulttuuria sekä terveyttä ja hyvinvointia. (Eu:n nuorisopolitiikan uudet tuulet 2001, 14 – 62; An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities 2009.)

4.2 Kansallinen ohjausjärjestelmä

4.2.1 Kansallinen lainsäädäntö ja kansalliset ohjelmat

Nuoriso- ja sosiaalityötä määrittelevät hyvin erilaiset lait ja kansalliset hyvinvointiin liittyvät ohjelmat. Lainsäädäntö osaltaan on eriyttänyt työtä. Tätä eriytyneisyyttä ohjataan yhteistyöhön uudelleen kansallisten hyvinvointipolitiikkaohjelmilla ja hyvinvointiohjelmilla. Ohjelmilla tavoitellaan muun muassa työn kohteen, nuorison, hyvinvointia. Sosiaali- ja nuorisotyön ammattilaisia erottavan ja rajaavan työn sijaan tuleekin keskittyä työaloja yhdistäviin teemoihin (Raitakari & Vironkannas 2009, 5 - 15). Voidaan myös väittää, että kaiken sosiaali-, terveys-, nuoriso- ja kulttuurisen työn tavoitteena tulisi olla yksilön oman ymmärryksen ja osallisuuden ymmärtäminen omasta hyvinvoinnistaan (vrt. Freire 2005, 71 - 73). Edellä mainittuihin tavoitteisiin pääseminen vaatii yhteistä työtä kaikilta ammattilaisilta. Työssä olevan kontrollin sijalle astuu yhteistoiminnallinen dialogi. Paavola (2007, 39) käyttää tästä yhteistoiminnallisuudesta käsitettä dialogi. Dialogisen asetelman mukaan dialogisen vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan avulla tapahtuu positiivinen oppimisen kokemus, ja yhteistyö rakentuu mielekkääksi.

4.2.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva laki

Parhailleen menossa oleva, ja vuonna 2005 käynnistynyt sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva lakiuudistus on luonteeltaan dialoginen. Lakiuudistuksessa on kaksi sisällöllistä uudistusta, palveluiden järjestämistä koskeva uudistus sekä palvelujen toteuttamiseen liittyvä yhteistyön uudistaminen kuntien palvelutoiminnassa (Papunen 2010, 12). Lakiuudistuksella pyritään siihen, että jokaisen kunnan tulee kuulua sellaiseen yhteistoiminta-alueeseen, jolla turvataan jokaiselle kuntalaiselle yhtäläiset oikeudet saada alueellaan erityis- ja perustason sosiaali- ja terveyspalveluja yhden oven periaatteella.

Lain tavoitteena on myös vahvistaa ehkäisevää työtä, joka on nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta merkittävää. Ehkäisevän työn tavoitteena on vähentää kasvavia sosiaali- ja terveystalouksia sekä liittää ehkäisevä työn asiantuntijuus osaksi muiden hallinnonalojen, esimerkiksi kunnallisen kaavoitustyön tai sivistyspalvelujen osaksi. Tämä ehkäisevän työ osuus ja merkitys voi vaarantua, mikäli ehkäisevää ja terveyttä edistävää

työtä ei ole organisoitu minkään yhteistoiminta-alueen toimielimelle ja sitä kautta linkitettäväksi yksittäisen kunnan muille toimijoille. (Papunen 2010, 115.) Uudistuksen vaarana on se, että nuorten terveyttä edistävät palvelut ja rakenteet häviävät tai siirtyvät kauemmaksi heidän asuinyhteisöistään.

4.2.3 Nuorisolaki

Nuorisolaki (72/2006) on luonteeltaan ohjaava ja sen tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäisyyttä ja vahvistaa heitä sosiaalisesti. Laki velvoittaa kuntia järjestämään, kehittämään ja toteuttamaan nuorisotyötä ja -politiikkaa. Nuorisotyön käytännön toteuttaja voi olla myös järjestötoimija. Laissa nuorilla, alle 29 -vuotiailla, on oikeus osallistua paikallisesti ja alueellisesti nuorisotyön järjestämisasioiden käsittelyyn sen lisäksi, että nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Nuorisolain toteutuksen lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Laki mahdollistaa ja antaa ohjeita nuorten päihdehoidon järjestämisen toteutukseen myös siten, että nuorisolan ammattilaiset voivat siihen osallistua.

Nuorisolakia uudistettiin hiljattain ja uudistukset astuivat voimaan 1.1.2011. Uudistuksen tavoitteena on parantaa nuorten mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa julkisia palveluja. Uudistuksella tehostetaan myös nuorten sosiaalista vahvistumista parantamalla varhaisen tuen palveluja. Uudistuksella halutaan ohjata paikallisten viranomaisten toimintaa siihen suuntaan, että paikalliset viranomaiset kehittävät toimintaansa ohjaus- ja palveluverkostoilla, johon kuuluisivat keskeisimmät toimialat opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimista sekä poliisin ja työhallinnon edustus. Verkoston tehtävänä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkoston tehtävänä on edistää nuorten palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta ja palvelujen riittävyttä, laadukkuutta ja saavutettavuutta. Verkostolla tehostetaan myös nuorten ohjautumista palveluihin ja yhteistä työtä nuorten palvelujen tuottavien yhteisöjen kesken. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Nuorisolaki ei sulje pois yhteistä työtä vaan enneminkin ohjaa siihen. Nuorisolaki huomioi ja velvoittaa virallista järjestelmää tekemään yhteistyötä myös ei virallisten yhteisöjen kanssa. Laki mahdollistaa matalan kynnyksen palvelut ja osallisuuden nuo-

rille, jotka helposti kammoamat ja kapinoivat virallisia järjestelmiä. Tulee myös muistaa, että nuorisolaki koskee kaikkia niitä toimijoita, joiden työn kohteena on nuori.

4.2.4 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojelun. Päävastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Heidän lisäksi lapsen hyvinvoinnin ja vanhempien kasvatustehtävän tukemiseen viranomaisille on säädetty omia tehtäviä. Lastensuojelulaki määrittelee lapsiksi alle 18-vuotiaat ja lain piiriin kuuluvat 18 - 20-vuotiaat nuoriksi. Laki pitää sisällään myös ehkäisevän lastensuojelun, jolla tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhempien kasvatustehtävää.

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelutilanteissa tulee tehdä tarvearviointia, jossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että lapsen tasapainoinen kasvu, kehitys ja läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet turvataan, lapsi saa ymmärrystä ja hellyyttä sekä kehitystasoisien huolenpidon. Tarvearvioinneissa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että lapsi saa taipumuksiaan ja toivomuksiaan vastaavan koulutuksen, turvallisen ruumiillisen ja henkisen koskemattomuuden, mahdollisuuden kasvaa itsenäiseksi ja vastuulliseksi, mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustansa mukaisen huomioimisen.

Laki velvoittaa kuntia ottamaan huomioon palveluja järjestäessään ja kehittäessään lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen sekä vanhempien kasvatustehtävän tukemisen. Palvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä on erityisesti huomioitava lasten ja nuorten tarpeet ja toiveet. Kuntia veloitetaan tekemään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi järjestämis- ja kehittämissuunnitelma, jossa ilmenee lasten ja nuorten kasvuolojen tila, hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut, lastensuojelun tarpeen ja siihen vaadittavat voimavarat kunnassa, eri viranomaisten ja toimijoiden välisestä yhteistyöstä sekä suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Lastensuojelulain pykälässä 14 mainitaan, että kunnan on turvattava lasten asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle lapsen kasvun, kehityksen, terveydentilan, oikeudellisuuden tai muun asian turvaamiseksi moniammatillisen verkoston asiantuntemus. Kunnan tai kuntien yhdessä on asetettava tämä moniammatillinen asiantuntijaryhmä.

Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi opetus-, nuoriso-, poliisi-, palo- ja pelastustoimia sekä uskonnollisia yhteisöjä, opetuksen, turvapaikan, hätäkeskuksen, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ja yksityisen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäjiä.

4.2.5 Sosiaalihuolto- ja päihdehuoltolaki

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) määrittelee lakisääteiksi järjestettävän sosiaalipalveluja. Näitä lakisääteisiä palveluja ovat sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, koti- ja asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito, omaishoidon tuki, vammaisten työllistymistä tukeva toiminta ja työtoiminta, lasten ja nuorten huolto, lasten päivähoito, lastenvalvonta, isyyden selvittäminen ja vahvistaminen, perheasian neuvottelu, lasten elatuksen ja tapaamisen turvaaminen, ottolapsineuvonta, kehitysvammaisten erityishuolto, vammaispalvelut ja tukitoimet, kuntouttava työtoiminta ja päihdehuolto. (Kananaja ym. 2007; Leinonen 2008, 16.) Järjestämisvastuuta on paljon. Järjestämisvastuun lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettu laki (812/2000) lisää vielä velvoitetta palveluiden laatuun; palvelun asiakaslähtöisyyteen, luottamuksellisuuteen, hyvään palveluun ja kohtaamiseen.

Päihdehuoltolaki (41/1986) on luonteeltaan samanlainen kuin nuorisolaki eli puitelaki. Laki suosittelee ja ohjeistaa, mutta ei velvoita toimimaan tiukoilla kriteereillä. Tästä syystä muun muassa alueelliset erot päihdepalvelujen osalta ovat suuret. Päihdehuoltolaki kylläkin ohjaa päihdehuollon alalla toimivia viranomaisia ja yhteisöjä keskinäiseen yhteistyöhön. Erityisesti päihdehuollolta odotetaan yhteistyötä muun sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisen, työviranomaisen, koulutoimen, poliisin ja nuorisotoimen toimijoiden kanssa.

4.2.6 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Vanhasen II-hallituksen lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman (Valtioneuvosto 2007) painopisteenä on ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen. Politiikkaohjelman tavoitteena on parantaa eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaatiota lasten, nuorten ja perheiden asioissa. Politiikkaohjelman linjauksiksi on valittu kolme päälinjaa, *lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe ja syrjäytymisen ehkäise-*

minen. Näitä kaikkia kolmea linjaa läpäisee myös sukupuolten tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Lapsilähtöistä yhteiskuntaa tavoitetta edistetään kehittämällä hyvinvoinnin tietopohjaa, päätöksenteon lapsivaikutusten arviointia, lapsioikeuksista tiedottamista, lasten ja nuorten turvallista mediaympäristöä ja medialukutaitoa sekä kansalaistaitoja ja osallisuutta. *Lapsiperheiden hyvinvointia* edistetään lisäämällä matalan kynnyksen palveluja ja avointa toimintaa, puuttamalla lapsiperheiden köyhyyteen, vähentämällä väkivaltaa ja vahvistamalla lasten ja nuorten terveellisiä elämäntapoja. *Syrjäytymistä ehkäistään* elämönhallintataitojen lisäämisellä, nuorten koulutukseen osallistumisella, lasten ja nuorten osallistamisella harrastuksiin, liikuntaan, taiteeseen ja kulttuuriin sekä tukemalla lasten ja nuorten hyvinvoivaa ympäristöä.

III Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma on luonteeltaan yleinen ja ohjaava. Ohjelma ei sisällä ehdottomia vaateita millekään hallinnonalalle, vaan olla läsnä hallinnonalojen työssä sekä hallinnonalojen välisessä yhteistyössä. Ohjelma mahdollistaa yhteistyön kehittämisen nuoriso- ja sosiaalityön näkökulmista esimerkiksi sosiaalisen hyvinvoinnin tiedonkeruussa, matalan kynnyksen sosiaalipalvelujen kehittämisessä ja niiden saatavuudessa, terveellisten ja päihteettömien elämäntapojen tukemisessa ja nuorten sosiaalisen vahvistamisen harrastusten, liikunnan, osallisuuden lisäämisen, taiteen ja kulttuurin avulla.

4.2.7 Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011 tarkentaa hallituksen linjaamaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipolitiikkaa. Kehittämisohjelma rakentuu yhdeksästä politiikkakokonaisuudesta, niiden kehittämistoimista sekä vastuuviranomaisista. Ohjelmalla halutaan turvata lapsen oikeudet niin YK:N lapsenoikeuksien kuin Suomen perustuslain mukaisesti. Ohjelman painopisteenä on ehkäisevät toimenpiteet. Ennaltaehkäisyssä keskeisintä ovat saumattomasti toimivat peruspalvelut, ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen, toimijoiden keskinäinen yhteistyö sekä perheiden tukeminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Ehkäisevien toimenpiteiden turvaamiseksi ohjelmassa puhutaan paljon lasten ja nuorten sosiaalisesta vahvistamisesta ja niiden lasten ja nuorten olojen turvaamisesta, jotka

voivat huonosti. Kasautuvaan ja piiloutuvaan pahoinvointiin halutaan vaikuttaa niin poliittisilla toimenpiteillä, asennoitumisella kuin käytännön työlläkin. Kehittämissuunnitelmassa keskitytään seuraaviin yhdeksään teema-alueeseen: *moninaisuus ja yhdenvertaisuus, luovuus, digitaalinen sukupolvi, osallistuminen ja yhteisöllisyys, perheiden tukeminen, varhainen puuttuminen, koulutus ja työelämä, terveyden edistäminen sekä asuminen*. Jokaisen teema-alueen sisällä on useampia aiheittain täsmennettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä.

Tämän opinnäytetyön näkökulmasta katsottuna lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma painottaa vahvasti eri alojen välistä yhteistyötä lapsen, nuoren ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimijoiden yhteistyöllä halutaan turvata lapsen ja nuoren kasvu ja kehitys kaikissa kasvuolosuhteissa. *Varhaisen puuttumisen* teema-alueen sisällä kiinnitetään huomiota muun muassa moniammatilliseen yhteistyöhön ja sen tehostamiseen. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan erityisesti niissä tilanteissa, joissa on kyseessä lastensuojelullisista toimenpiteistä. Moniammatillisuutta halutaan vahvistaa muun muassa työntekijöiden lastensuojeluilmoitusten valmiuksien kehittämällä, jotta lapsen ja nuoren kasvu- ja elinoloja voidaan turvata. *Koulutuksen ja työelämän* teema-alueen sisällä kiinnitetään huomiota myös työpajatoiminnan edellyttämään moniammatilliseen yhteistyöhön. Yhteistyöhön velvoitetaan nuoriso-, sosiaali-, opetus, ja liikuntatoimeja sekä työhallintoa. *Terveyden edistämisen* teema-alueella painotetaan ehkäiseviä palveluja sekä moniammatillisen yhteistyön välttämättömyyttä. Teema-alueen toimenpiteillä halutaan edistää muun muassa lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin varhaista puuttumista, mielenterveys- ja päihdeongelmien ylisukupolvisten ongelmien ehkäisyä ja päihdyttävien aineiden käytön vähentämistä.

Ehkäisevät toimenpiteet, peruspalvelut ja moniammatillisuus ovat lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman keskiössä. Ohjelman toimenpiteet ja vastuutahot ovat jakautuneet usealle eri ministeriölle tai ministeriön alaisille toimijoille. Toimenpiteet ovat hyvin johdettavissa kuntien päätöksentekoon, palvelujen johtamiseen ja toteuttamiseen.

4.2.8 Kaste -ohjelma

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma, Kaste, on luonteeltaan strateginen valtakunnallinen sosiaali- ja terveystalouden ohjauksellinen väline kunnille (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009). Kaste-ohjelman tarveperusta perustuu valtion ohjauksen ja toimijoiden autonomian historiallisiin suhteisiin 1970-luvun ajalta 2000-luvun loppuun (Nylander 2008, 438). Suorasta valtionohjauksesta haluttiin siirtyä kuntien autonomiseen ohjaukseen ja päästä holhouksesta palveluntarjontaan. 1990-luvulla valtion autonominen ohjausjärjestelmä mureni ja oli uusien ohjauskeinojen hakemisen aika. (Nylander 2010.)

Kaste-ohjelmaa voi tulkita myös sateenvarjo-ohjelmaksi, jonka tavoitteita voi toteuttaa useilla rahoitusvaihtoehdoilla ja toimenpiteillä. Ohjelman tavoitteena on lisätä *ihmisten osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä, vähentää syrjäytymistä ja kaventaa terveyseroja, parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta sekä kaventaa alueellisia eroja palveluissa*. Ohjelma velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja kulttuuritoimen, kansalaisjärjestöt ja kokemusasiantuntijat sekä näitä hallinnoivat rakenteet sekä ministeriöt vahvaan yhteistyöhön.

Kaste-ohjelman tavoitteiden saavuttamisen keinoja ovat *ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen, henkilöstön riittävyyden ja osaamisen vahvistaminen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuuksien ja vaikuttavien toimintamallien luominen*. Kaste-ohjelmaa toteutetaan 39:n eri toimenpiteen avulla. Toimenpiteiden organisointivastuut jakautuvat Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitokselle, sosiaali- ja terveysministeriölle, Raha-automaattiyhdistykselle, Työ- ja elinkeinoministeriölle, Opetusministeriölle, sosiaali- ja terveystalouden järjestöille ja Suomen Kuntaliitolle.

Nuorten hyvinvoinnin tueksi on linjattu esimerkiksi seuraava toimenpide:

”Uudistetaan lasten ja nuorten ja lapsiperheiden palveluja kokonaisuutena siten, että perustasolla kehitetään ja nivotaan yhteen kehitystä tukavat, ongelmia ja häiriöitä ehkäisevät ja korjaavat palvelut yli nykyisten sektorirajojen (kuten terveys-, sosiaali-, nuoriso-, sivistys- ja poliisitoimi, erityispalveluja (kuten lastenlastenpsykiatria, lastensuojelu ja kasvatus- ja perheneuvolat) kehitetään tukemaan peruspalveluja erilaisilla toimintavaihtoehdoilla, tuodaan palvelut suoraan lasten ja nuorten kehi-

tysympäristöihin (koti, päivähoito, koulu, vapaa-ajan toiminta) ja puretaan laitoskeskeisyyttä. Kehitetään uudenlaisia palvelujen kokonaismalleja ja levitetään työtä asteittain koko maahan.”

Toimenpiteen toteuttamisen osalta sosiaali- ja terveystoimen läsnäolo on ehdoton, mutta toteuttamissuunnitelma ohjaa huomioimaan myös nuorisotyön ja nuorisotyöntekijät. Kaste-ohjelman toimenpiteet sisältävät paljon erilaisia hyvinvoinnin osa-alueita, joihin nuorisotyön osaamisella ja avulla on mahdollisuus vaikuttaa. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi työhön kuntouttavien mallien kehittäminen.

4.2.9 Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009 - 2015

Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman pyrkimyksenä on *vahvistaa mielenterveys- ja päihdeasiakkaan asemaa, panostaa mielenterveyden ja päihhteettömyyden edistämiseen ja ongelmien ehkäisyyn, painottaa mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämistä asiakkaille avo- ja peruspalvelujen joustavina kokonaisuuksina sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen ohjauskeinojen kehittäminen* (Partanen ym. 2010, 15 – 16).

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ohjaa kehitettäviä asioita neljän avainteman avulla. Nämä teemat ovat *asiakkaan aseman ja osallisuuden vahvistaminen palvelutuotannon keskeisenä toimijana, syrjäytymisen ja ylisukupolvisten ongelmien ehkäisy ja varhainen tunnistaminen, perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen elämänsäkaaren palveluiksi ja kehittämistä tukevien ohjauskeinojen vahvistaminen*. (Moring, 2010, 66). Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelujen kehittämisessä tärkeää on se, että nuorille on tarjolla ehkäisevää toimintaa ja heidät tavoitetaan heidän arkisissa elinympäristöissään.

4.2.10 Terveys 2015 -kansanterveysohjelma

Valtioneuvoston periaatepäätöksestä syntynyt Terveys 2015 -kansanterveysohjelma linjaa kansallista terveyspolitiikkaamme 15 vuoden aikatahtimella. Ohjelman taustalla on Maailman terveysjärjestön, WHO:n Terveyttä kaikille -ohjelma. Terveys 2015 -ohjelman taustalla on yli hallintosektoreiden tehtävä työ, koska terveyskin määrittäytyy useista, ei pelkästään terveydellisistä, asioista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001.)

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteena on *terveiden ja toimintakykyisten vuosien lisääminen ja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen*. Ikäryhmittäisistä tavoitteista nuorten kohdalla todetaan seuraavaa:

”Nuorten tupakointi vähenee siten, että 16 – 18 -vuotiaista alle 15 % tupakoi; nuorten alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvät terveysongelmat kyetään hoitamaan asiantuntevasti eivätkä ne ole yleisimpiä kuin 1990-luvun alussa.”

Nuorten terveyteen liittyviä haasteita on somaattisten sairauksien rinnalla riippuvuutta aiheuttavien aineiden kokeilun ja käytön lisääntyminen. Ongelmalliset sosiaaliset ympäristöt lisäävät nuorten terveysriskejä ja niiden ehkäisemiseksi olisi kiinnitettävä huomiota mm. eri tahojen yhteistyöhön ja nuorten omaehtoiseen harrastusten tukemiseen. Valtioneuvosto esittää kahta toimintalinjaa tavoitteiden saavuttamiseksi:

”Koulujen sekä muiden oppilaitosten, sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntien liikunta- ja nuorisotoimen, järjestöjen ja tiedotusvälineiden yhteistoimintaa lisätään koulutuksellisen syrjäytymisen ja huonon terveyden vähentämiseksi muun muassa tukitoimia kehittämällä, elämäntilanteita- ja terveystietoutta lisäämällä ja liikuntatottumuksiin vaikuttamalla.”

”Kehitetään yhteistyötä kunnissa eri viranomaisten, järjestöjen, koulujen, elinkeinoelämän, vanhempien ja nuorten itsensä kanssa alkoholin käytön ja huumeekokeilujen vähentämiseksi sekä alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvien sosiaalisten ja terveysongelmien asiantuntevaksi käsittelemiseksi kaikkialla maassa.”

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteenasettelut ja toimintalinjat ovat selkeät, mutta ohjelma ei sanele käytännön konkreettista toteutusta eikä ohjaa työn viitekehyksiä. Yhteistyölle on mahdollisuus luoda paikallisia toimintamalleja ja käytänteitä, joilla päästään tavoitteisiin.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Uudet haasteet

*En se minä ole, joka on vaativa,
vaan annettu bonustehtävä:*

Toimeksianto:

Tässä sinulle kymmenen palloa.

Pienin alimmaiseksi – tee torni.

Työohje:

Ole innostunut, ota pallo haltuun!

Tartut vaan kulmista kiinni.

*Hankala tapaus, minä olen helppo,
vai toisin päin?*

(Jaana Paju 2007)

5.1 Tutkimusote ja tutkimuksen tehtävä

Nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyötä voi Jaana Pajun (2007, 78) tavoin tarkastella ja rakentaa pala palalta ylhäältä alaspäin ja alhaalta ylöspäin. Tehtävä ei ole helppo, sillä molemmilla ammattialoilla on erilaiset tietoperusteet, lähestymistavat, perustehtävät sekä perinteet työn tekemiseen. Tehtävä ei ole myöskään mahdoton. Tehtävän suorittamiseen tarvitaan innostuneisuutta ja ymmärrystä siitä käytännön työn kontekstista, jossa nuoriso- ja sosiaalityötä tehdään. Tämän lisäksi tarvitaan ymmärrystä siitä systeemisestä kokonaisuudesta, jossa työtä tehdään ja johon sitä ohjataan.

Tutkimuksen käynnistämisessä on tehtävä valintoja, miten tutkimusaihetta lähestytään. Nämä valinnat ovat osa tutkimuksen suunnittelua ja toteutusta. Tutkimukseen valitut menetelmät vaikuttavat tutkimuksen kaikkiin osa-alueisiin. Näitä osa-alueita ovat ongelmanasettelu, tutkimusstrategia, aineiston hankinta- ja analyysimenetelmät sekä edellisten suhde tieteenfilosofisiin suuntauksiin. Tämän tutkimuksen orientaatio

käynnistyy fenomenografiasta. Tutkimuksessa sovelletaan fenomenografisen ajattelun kiinnostusta ilmiöistä ja ilmiöiden kirjoittamisesta. Yleisesti tulkiten fenomenografia tutkii ihmisten käsityksiä asioista. (Booth 2005, 450; Jyväskylän yliopisto, Menetelmäpolku; Hirsjärvi ym. 2002, 117.) Käsitysten ja merkitysrakenteiden kirjoittamista ohjaa myös ihmisten positio suhteessa kirjoitettavaan aiheeseen.

Fenomenografisen ajattelun mukaan tutkimuksessa perehdytään aineistossa esiintyviin ilmauksiin ja jäsennetään niihin liittyviä näkökohtia alustavasti erilaisiin merkityskokonaisuuksiin. Näistä merkityskokonaisuuksista luokitellaan kokoavia ja abstrakteja merkitysluokkia. (Åkerlind 2005, 322; Metsämuuronen 2006, 108 - 109; Heinonen 2002, 63 - 65.) Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään miten nuoriso- ja sosiaalialan työntekijät tunnistavat, kokevat ja haluavat edistää yhteistä työtään nuorten päihdetyössä ja millaisia merkityksiä ja odotuksia heillä on toistensa työhön sekä työtä ohjaaviin linjauksiin. Aineistosta havainnoidaan ja kerätään ilmaisujen yhtäläisyyksiä ja eroja ja tuomaan esille niiden vaihteluita. Aineiston asiantuntijoiden ja ammattilaisten ilmauksista muodostetaan käsityksiä yhteisen työn rakenteellisesta synteisistä.

Nuorisotyöntekijät ja sosiaalialan päihdetyöntekijät ovat molemmat huolissaan nuorten päihteidenkäytöstä ja niistä keinoista, joilla nuorten päihteidenkäyttöä ja päihteistä kuntoutumista voitaisiin edistää. Lainsäädäntöön ja kansallisiin ohjelmiin kirjatut yhteistyönvelvoitteet tai mahdollisuudet ovat lainsäätäjien ja päätöksentekijöiden tuottamaa puhetta yhteisestä työstä, mutta miten yhteinen työ on jalkautunut työaloille ja miten se toteutuu ammattilaisten ja asiantuntijoiden näkökulmasta. Edellä kuvattu ongelma tarkoittaa tässä opinnäytetyössä seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- 1) Toteutuuko yhteistyö nuorten päihdetyössä?
- 2) Minkälaisia ajatuksia ja keskusteluja yhteistyöhön ohjaavat kansalliset lait ja ohjelmat herättävät nuoriso- ja sosiaalityön ammattilaisten keskuudessa?
- 3) Minkälaisia kokemuksia nuoriso- ja sosiaalityön ammattilaisilla on keskinäisestä yhteistyöstä?
- 4) Minkälaisia ammatillisia odotuksia ammattikunnilla on toisilleen?
- 5) Miten yhteistä työtä tulisi edistää?

Tutkimuksen apuna käytetään sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia aineistoja vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus voidaan käsittää joko vastakkaisina tai toinen toisiaan täydentävinä tutkimusasetelminä (Hirs-

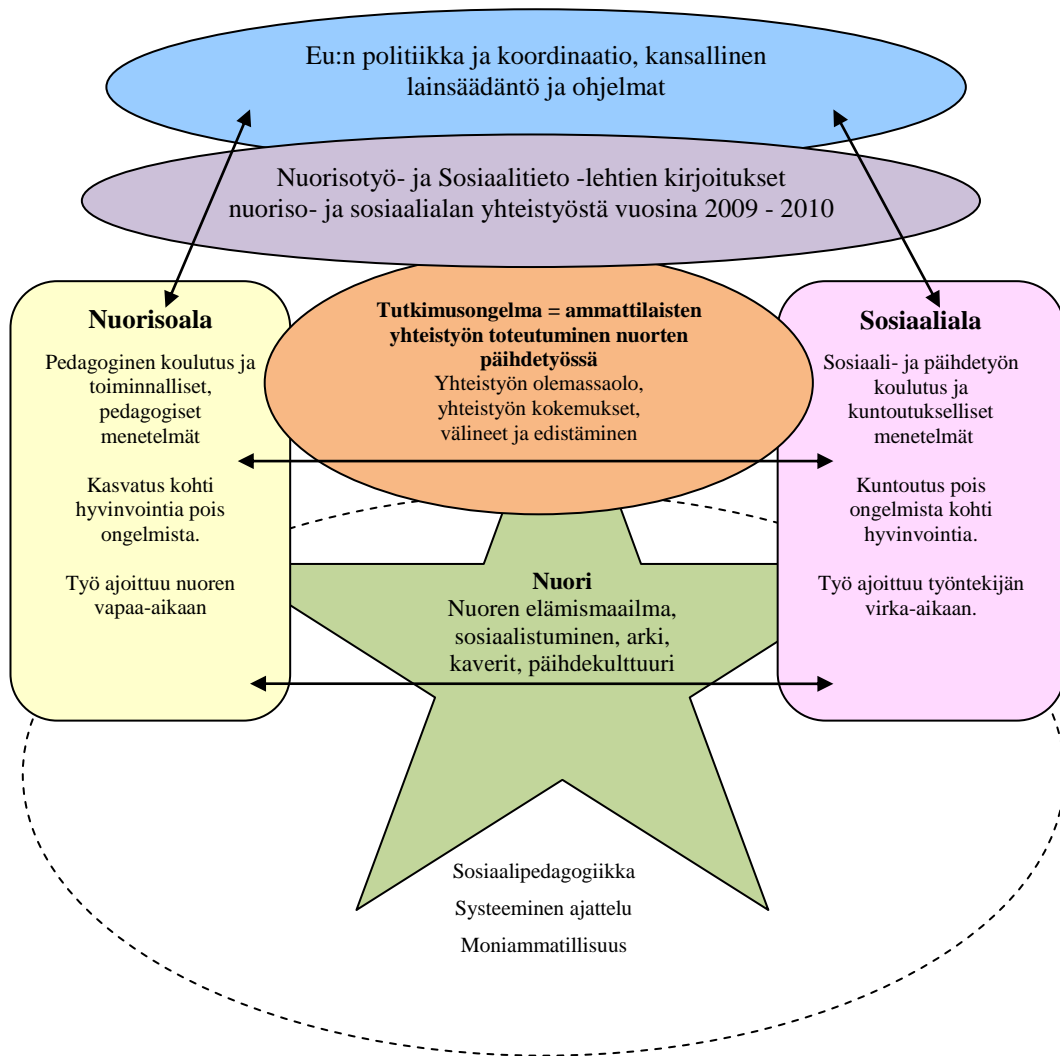
järvi ym. 2002, 124; Tuomi & Sarajärvi 2009, 65). Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen aineiston ajatellaan täydentävän toisiaan. Nämä sekä kvalitatiiviset, että kvantitatiiviset havainnot ovat merkityksellisiä tutkimustulosten kannalta ja havainnollistavat moniammatillista yhteistyötä laajemmin. Tutkimusaineistoa analysoidaan pääosin laadullisen sisällönanalyysin avulla ja sitä soveltaen.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellinen elämä on moninainen ja sitä ei voi pirstoa mielivaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja löytämään tai paljastamaan tosiasioita. Kokonaisvaltainen lähestymistapa aiheuttaa myös sen, että kvalitatiivista tutkimusta on vaikea määritellä. (Hirsjärvi ym. 2002, 152; Metsämuronen 2006, 83.) Hirsjärven (2002, 156 - 157) mukaan Tesch (1995) luokittelee kvalitatiivisen tutkimuksen kiinnostuksen kohdentuvan kielen piirteisiin, säännönmukaisuuksien keksimiseen, tekstin merkityksen ymmärtämiseen ja reflektioon. Tässä tutkimuksessa kielen piirteitä tutkitaan kommunikaationa ja sisältöinä. Aineistosta on etsitty säännönmukaisuuksia, yhteneväisyyksiä ja eroja ja muodostettu niistä käsitteellisiä merkityskokonaisuuksia.

Kvantitatiivisen tutkimuksen mukaan kaikki tieto on peräisin suorasta aistihavainnosta ja siihen perustuvasta loogisesta päättelystä. Aineisto saatetaan tilastolliseen taulukkomuotoon ja tuloksia kuvaillaan lukumäärinä ja prosenttiosuuksina. (Hirsjärvi ym. 2002, 129.) Kvantitatiivista aineistoa saadaan yleensä strukturoiduilla kyselylomakkeilla tai kartoittamalla olemassa olevaa tilannetta määrällisillä mittareilla. Tämän tutkimuksen kvantitatiivinen aineisto löytyy lehtien, kirjoitusten ja kirjoittajien positioiden määristä. Kvantitatiivinen aineisto vastaa osin tutkimuskysymyksiin.

5.2 Tutkimusasetelma

Tutkimuksen kontekstissa, nuorten päihdetyössä, toimii erilaisen ammatillisen koulutuksen saaneita työntekijöitä, erilaisia toimijoita ja yhteisöjä sekä nuorten omia sosiaalisia verkostoja ja kulttuurisia tekijöitä. Työtä tehdään erilaisista ja osin samanlaisista säädöksistä, laeista ja kansallisista ohjelmista käsin. Tutkimuksen keskiössä on yhdessä tehtävä työ tai sen puuttuminen ympäröivässä systeemissä (kuvio 2). Kuvio 2 on tiivistetty ja tarkennettu kaavio tutkimuksen systeemisestä ympäristöstä (s. 6).

KUVIO 2. Tutkimusongelman kuvaus nuoriso- ja sosiaalityön kentällä

Tutkittavista lehdistä oletetaan löytyvän erilaisia keskustelun ilmentymistasoja moniammatillisuuden perustaksi. Näitä keskusteluja etsitään rakenteellisesta ja ohjelmallisesta työstä, olemassa olevasta yhteistyöstä ja nuoruuden näkökulmasta käsin. Kuviossa nämä tasot ovat eritelty värein ja keskustelusuhteiden etsimispaikat nuolilla.

Nuoren kasvuun ja identiteetin rakentamiseen liittyvät päihdekokeilut ja päihteiden käyttö sekä niihin liittyvät sosiaaliset suhteet näkyvät nuorisotyöntekijöille nuoren arjesta käsin. Nuorisotyöntekijät kuulevat nuorten kertomuksia ja puhetta nuoruuden arjesta. Nuorisotyöntekijä on sijoittuneena nuoren arkiseen ympäristöön, vapaa-aikaan, epämuodolliseen kontekstiin. Nuori on vapaaehtoisesti läsnä paikassa, jossa on myös nuorisotyöntekijä. Vastaavasti nuorten päihteidenkäyttö tulee päihdetyöntekijälle ongelman kautta. Nuoren päihteidenkäytöstä on muodostunut eriasteisia haittoja ja

nuori on ohjautunut päihdepalveluihin jonkun toimesta tai hakeutunut päihdepalveluihin itse. Päihdetyöntekijä kohtaa nuoren useimmiten vastaanotollaan virallisessa paikassa viralliseen aikaan. Tapaamisen konteksti on muodollinen ja perustuu sovittuihin aikoihin. Keskustelua käydään yleisen kuulumisten lisäksi päihteistä kuntoutumisen teemoista. Kuntoutumista pohditaan usein fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista näkökulmista.

Radikaalin kasvatuksen (Suoranta 2005, 122) kriittinen näkökulma pohtii poliittisen järjestelmän luomaa ristiriitaa ja haluaa toiminnallista, poliittista muutosta. Radikaalin kasvatuksen kulttuurinen suuntaus pohtii poliittisen järjestelmän talleavan jalkoihinsa yksilön, joka ei yksin pysty nousemaan ylös kurjasta oloilastaan. Kulttuurinen suuntaus peräänkuuluttaa paikallista toimintaa ja inhimillistä vallankumousta ja sosiaalista arvontoa jokaiselle yksilölle. Tätä radikaalia vallankumousta ja yksilön ongelmien poistamista ei voi toteuttaa monologisesti yhden työalan tai ammattikunnan tekemänä, vaan siihen tarvitaan dialogista tai trialogista (Freire 2005, 98; Paavola 2007, 39) moniammatillista työtä.

5.3 Tekstiaineiston käsittely sisällön analyysin menetelmällä

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto perustana ovat yksilön ilmaisut ja tietorakenteet. Kirjoittajat kuvaavat moniammatillisuutta kokemus- ja tietoperustaisina ajatuskokonaisuuksina, joita voi yhdistellä erilaisiin loogisesti eteneviin ja hierarkkisiin kokonaisuuksiin. (Åkerlind 2005, 322 – 323.) Nämä kokonaisuuksia ei tutkita tämän jälkeen fenomenografisesti, vaan yhdistetään yksilön käsitykset laajempiin kokonaisuuksiin ja käsitellään aineistoa sisällön analyysin avulla. Tarkoituksena on soveltaa fenomenografista näkökulmaa aineiston analyysissä siten, että ammattilehdissä olevien asiantuntijoiden ja ammattilaisten yksilölliset käsitykset ohjelmallisuudesta, moniammatillisuudesta ja yhteistyön kehittämisestä tulevat näkyviksi ja teemoitetuiksi laajempina ja yleistettyinä kokonaisuuksina.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi tutkimuksen menetelmänä tarkoittaa sitä, että tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen, sanallinen kokonaisuus ja ymmärrys. Ennen analyysivaihetta tutkijan on mietittävä mitä hän hakee aineistosta. Tutkijan on valittava analyysissä johdonmukaisesti käytettävä analyysiyksikkö. Analyysiyksikkönä voi olla esimerkiksi sana, lause tai lausuma, ajatuskokonaisuus tai aiheisältöjen

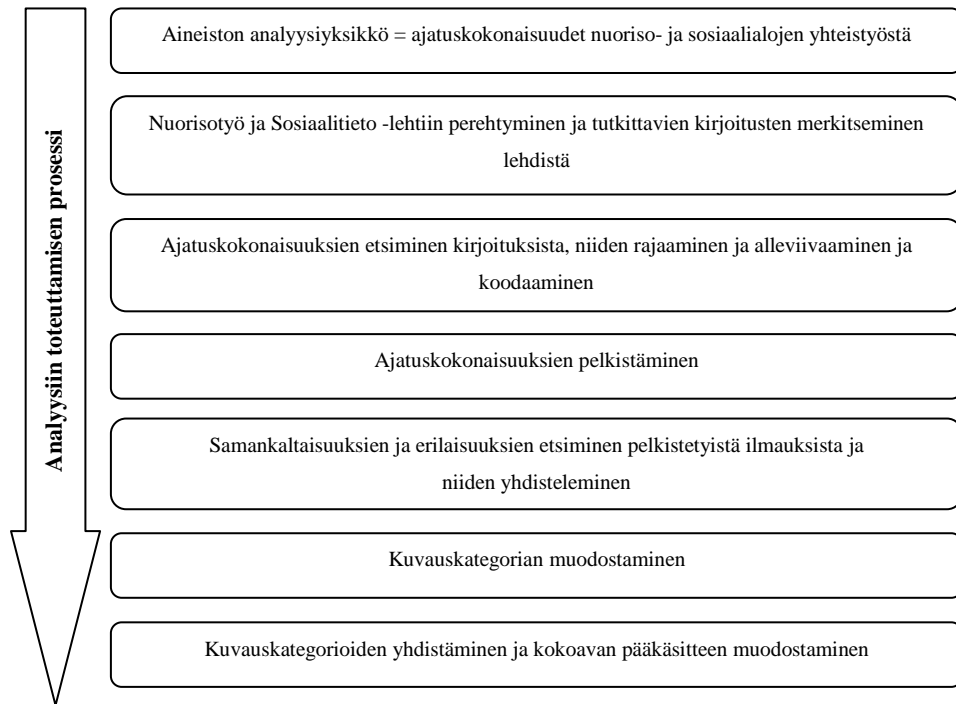
sivujen määrä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 110.) Tämän opinnäytteen analyysiyksikkönä on käytetty sellaisten kirjoitusten ajatuskokonaisuuksia, joissa pohditaan opinnäytetyössä esille nostetuista nuoriso- ja sosiaalityötä ohjaavista laeista, kansallisista ohjelmista ja niiden suhteesta nuoriso- ja sosiaalialojen yhteistyöhön tai päihdetyöhön sekä nuorisotyön/-alan ja sosiaalityön/-alan käytännön yhteistyöstä tai alojen yhteisestä työstä nuorten päihdetyössä. Ajatuskokonaisuuksista on tämän jälkeen pelkistetty yksi tai useampi ilmaisu, joka kuvaa tutkimusongelmaa. Kirjoitettujen, tekstistä irrotettuihin ajatuskokonaisuuksiin ja niistä pelkistettyihin ilmauksiin, liittyy aina tulkinallinen epävarmuus. Opinnäytteen aineistossa ilmeni neljä epäselvää ilmausta. Ensimmäisen epäselvän ilmaisun asiayhteys pystyttiin tarkistamaan internetin avulla ja toinen epäselvä ilmaus pystyttiin perustelemaan kuntaorganisaation tuntemuksella. Kaksi muuta ilmaisua jätettiin pois siitä syystä, että kirjoitettua tekstiä ei voitu tarkistaa eikä selkeästi yhdistää tutkimuksen kontekstiin.

Analyysiyksikön määrittelyn jälkeen tutkittava aineisto käydään läpi tarkasti ja koodataan, jotta aineistoon voidaan palata. Aineistosta irrotetaan koodattu asiasisältö lähempään tarkasteluun ja pelkistetään niiden asiasisältö. Pelkistetyt asiasisällöt kootaan yhdistävien kategorioiden alle. Tämän jälkeen kategorioita yhdistellään siten, että niistä muodostuu käsitteellisiä pääluokkia. Näiden muodostettujen pääluokkien avulla vastataan tutkimusongelmiin. Seuraavassa taulukossa (taulukko 1) ilmenee aineiston alkuperäisilmauksen muotoutuminen pelkistetyn ilmauksen kautta eri kategorioihin ja siitä edelleen kategorioita yhdistävään pääluokkaan:

TAULUKKO 1. Alkuperäisten ilmausten muotoutuminen pelkistettyihin ilmauksiin, kuvauskategorioihin ja pääluokkaan

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Kuvauskategoria	Pääluokka
Sosiaalitoimen on viisasta hakea liittolaisia sekä kunnan muilta sektoreilta että kolmannelta ja yksityiseltä sektorilta. Kunnan sosiaalipolitiikan voimavaroihin kuuluu kaikki kunnan alueella toteutuva ihmisten elämää helpottava ja tasa-arvoa lisäävä toiminta. Toimintasuunnitelmat ja talousarviot laaditaan nykyään vain kunnan omien varojen pohjalta ja tiukan sektorikohtaisesti. Niitä tulisi täydentää sellaisilla suunnitelmilla, joissa otetaan huomioon kunnan toiminta kokonaisuutena samoin kuin paikalliset, seudulliset ja alueelliset voimavarat.	Sosiaalitoimi tarvitsee työn tueksi muita sektoreita. Koko kunta toimii sosiaalipolitiikan toteuttamisen voimavarana.	Sosiaalitoimen asemointi yhteistyöhön. Ohjelmien/lakien käytäntöön vieminen.	Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen yhteistyöhön.
Hankkeessa tehdään Helsingissä asiakastyötä kahden nelihenkisen moniammatillisen tiimin voimin. Siihen kuuluvat lastensuojelun työntekijä, nuorisotyöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja sosiaalihoaja. Työmuodossa yhdistyvät eri ammattialojen tieto sekä toiminnalliset ja terapeutiset menetelmät. Yksilötyön lisäksi perustetaan nuorten vertaisryhmiä.	Moniammatillisen työryhmän tieto ja osaaminen yhdistyvät. Työmuotoina toiminnalliset, terapeutiset ja vertaistuelliset menetelmät.	Moniammatillisuuden luonne/kuvaus. Yhteistyön toimintamuotoja	Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohja moniammatillisen työn pohjana.
Nuoria koskeva tieto on nyt hyvin sirpaleina erilaisissa tilastoissa, tietoa tulisi koota nuoruuden näkökulmasta.	Tieto sirpaleista. Tietoa tulisi koota nuoruudesta käsin.	Nuorten hyvinvoinnin tietopohja	Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillista työtä yhdistävä tekijä

Aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena on myös informaation lisääminen hajanaisesta aineistosta, jotta tutkittavasta asiasta saadaan selkeä ja yhtenäinen informaatiokokonaisuus tutkittavalle asialle. (Hirsjärvi ym. 2002, 208 - 209; Metsämuuronen 2006, 124; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 - 110; Mikkonen 2009, 17.) Tässä opinnäytetyössä aineistolähtöistä analyysiprosessia voidaan kuvata Tuomen & Sarajärven (2009, 109 - 112) mukaan seuraavasti (kuvio 3):

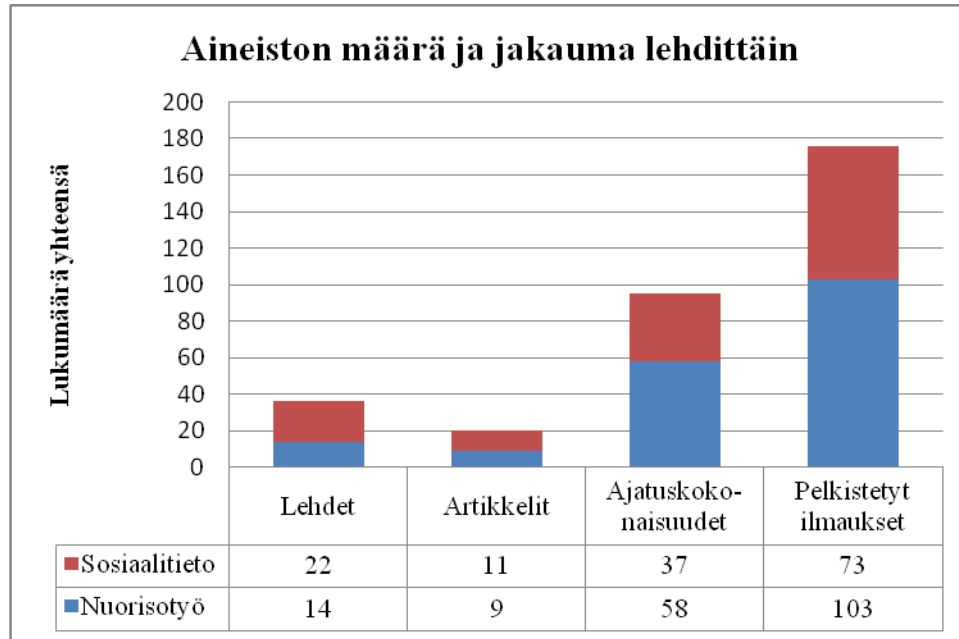

KUVIO 3. Analyysiprosessin toteuttaminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109)

Analyyisin aineisto voidaan myös kvantifioida. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston sisällöstä eritellään tilastollinen aineisto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.) Tämän opinäytetyön aineistosta kvantifioitiin lehtien lukumäärät, nuoris- ja sosiaalityön yhteistyöstä kertovien artikkeleiden määrät, aihealueen ajatuskokonaisuuksien määrät, ajatuskokonaisuuksien määrät, pelkistettyjen ilmausten määrät ja pelkistettyjen ilmausten kirjoittajien positio lehdittäin.

5.4 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimuksella haettiin vastausta nuoris- ja sosiaalityön yhteisen työn toteutumiseen nuorten päihdetyössä alojen ammattilehtien artikkeleiden ja pienempien kirjoitusten ilmentäminä. Aineistona käytettiin Nuorisotyö ja Sosiaalitieto -lehtiä sekä niiden vuosikertoja 2009 ja 2010. Vuosikerroissa oli yhteensä 36 lehteä, joista 14 oli Nuorisotyö -lehtiä ja 22 oli Sosiaalitieto -lehtiä. Artikkeleja ja kirjoituksia kertyi yhteensä 20, joista 9 Nuorisotyö- ja 11 Sosiaalitieto -lehdistä (liite1). Artikkeleista irrotettuja ajatuskokonaisuuksia löytyi yhteensä 95, joista 58 oli Nuorisotyö- ja 37 Sosiaalitieto -lehdistä. Pelkistettyjä ilmauksia oli kaikkiaan 176, joista 103 pelkistettiin Nuorisotyö -lehden artikkelien ajatuskokonaisuuksista ja 73 pelkistettiin Sosiaalitieto -lehden artikkelien ajatuskokonaisuuksista (taulukko 2).

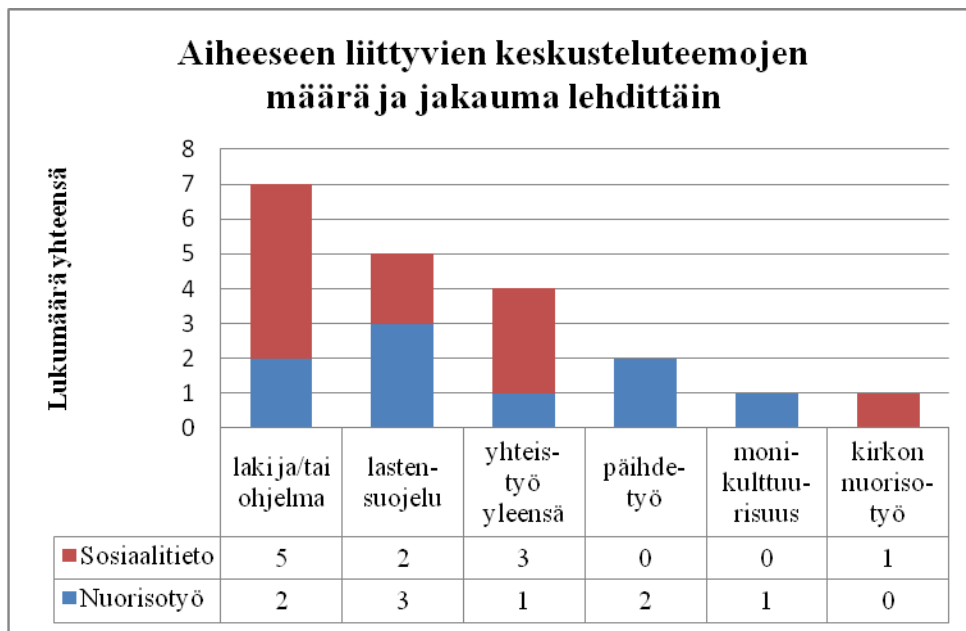
TAULUKKO 2. Aineiston määrä ja jakauma lehdittäin

Aineistosta irrotettuja ajatuskokonaisuuksia on käytetty lainauksina kuvaamaan ilmaisuja tulosten tarkasteluosiossa. Lainaukset on koodattu siten, että ensin on lehden nimen lyhenne ja sen jälkeen on kirjoituksen/artikkelin juokseva järjestysnumero, esimerkiksi NT4. Lainauksista on hävytetty kirjoittajien, haastateltavien, paikkakuntien tai työmenetelmien/projektien nimet, jotta asiasisällöstä saadaan esille itse sanoma.

Eniten asiantuntijoita ja ammattilaisia puhututti (taulukko 3) alojen yhteistyö ja sen suhde lakeihin ja/tai kansallisiin ohjelmiin (7). Toiseksi eniten artikkeleissa käsiteltiin alojen yhteistyöstä lastensuojelussa (5), kolmanneksi eniten alojen keskinäisestä yhteistyöstä yleisellä tasolla (4). Edellä mainittujen artikkeleiden lisäksi löytyi kaksi artikkelia, joissa käsiteltiin alojen yhteistyöstä nuorten päihdetyössä, yhdestä artikkelista löytyi kirjoitus alojen yhteistyöstä monikulttuurisessa nuorisotyössä sekä yksi artikkeli sisälsi pohdintaa sosiaalityön ja kirkon nuorisotyön yhteistyöstä.

TAULUKKO 3. Aiheeseen liittyvien keskusteluteemojen määrä ja jakauma lehdittain

Aineisto kertoo osaltaan siitä työn murroksesta, joka koskettaa niin nuoriso- kuin sosiaalialaa. Työalojen normi- ja informaatio-ohjaus pakottaa toimialoja miettimään paikkaansa myös yhteisen työn areenoilla. Keskustelua käydään pääasiassa työalojen asemoinnista suhteessa toiseen ammattialaan, työn johtamisesta ja kehittämisestä.

Aineistosta löytyi vastaus tutkimuksen pääongelmaan, nuoriso- ja sosiaalityön yhteisen työn näkymiseen nuorten päihdetyössä (tutkimuskysymys 1). Vastausta käsitellään luvussa 6.1. Tämän lisäksi aineisto tuotti runsaasti vastauksia tutkimuskysymyksiin 2 - 5. Aineistosta löytyi kolme selkeää teemaa, johon nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillinen työ perustuu alan asiantuntijoiden ja ammattilaisten mielestä. Pääluokiksi aineistosta nimettiin 1) *Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen työhön*, 2) *Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuksesta moniammatillisen työn pohjana* ja 3) *Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisen työn perustana*. Aihealueet käsitellään luvuissa 6.3 - 6.5. Aineistosta on eritelty myös nuorisoalan ja sosiaalialojen yhteneväisiä ja eriäviä näkemyksiä yhteistyöstä asiantuntija- ja ammattilaislausuntoina. Asiantuntijalla tarkoitetaan tässä opinnäytteesä sellaisia henkilöitä, joiden on katsottu kirjoittavan aiheesta ammattialan yleisestä näkökulmasta. Ammattilaisilla tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka tekevät käytännössä alojen välillä yhteistyötä ja/tai tekevät asiakastyötä. Erittelyn tarkoituksena on nostaa esille alojen ajattelun erityispiirteet, jolla moniammatillisuutta käsitellään ja rakennetaan sekä moniammatillisen ilmaisun rakentajan positiota työalalla.

Tutkimustulosten avaamisessa on lähdetty liikkeelle pääluokkien sisältämien kuvauskategorioiden avaamisesta, jotta pääluokan kokonaisuuden sisältämät merkitysraakenteet tulevat näkyville. Nuoriso- ja sosiaalialojen sekä näiden alojen asiantuntijoiden ja ammattilaisten pelkistetyistä ilmauksista on asemoitu kuvioon yhteneväisiä tai eriäviä ilmaisuja ja niiden välille keskustelua yhdistävät ilmaisut. Ilmaisujen keskusteluyhteys on osoitettu kaksipäisellä nuolella. Tämän jälkeen yhdistävät ilmaukset ja keskusteluyhteyttä kuvaavat nuolet on siirretty pääluokkaa kuvaavaan yhteiseen kuvioon. Tällä menetelmällä on haluttu varmistaa se, että kirjoituksissa esiintyvät ilmaisut tulevat tasapuolisesti käsitellyiksi ja vältettyä laadullisen aineiston käsittelyyn liittyvän satunnaisen ja tutkijalle "parhaimman näkemyksen" esille tuomisen.

Tutkimustulosten esittelyssä, jokaisessa alaluokan taulukossa, ilmenee pääluokkaan ja kategorioihin liittyvä kvantifioitu aineisto. Taulukon värikoodi ilmentää myös sitä systeemistä kerroksellisuutta, josta nuoriso- ja sosiaalialan yhteisen työn perusteet muodostuvat. Tämä yhtäläinen värikoodaus on nähtävissä myös kuvioissa 1 ja 2.

6 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Totuus vai tehtävä

Tehtävä on suoritettu, hyvä.

nyt on totuuden aika.

Totuus, mikä se onkin

luonnonvoimien kärsivällisyydellä

se puhaltaa ja paljastaa.

Aina kun saa mahdollisuuden

se pyrkii esiin kaikista aukoista, koloista ja piiloista.

Lähellä se on, kotiovella, siitä se alkaa,

maailman parantaminen.

(Jaana Paju 2007)

6.1 Nuoriso- ja sosiaalityön yhteinen työ nuorten päihdetyössä

Aineiston analysoimisen aika on ohi ja alkaa aineiston tulkinta. Jaana Paju (2007, 79) toteaa hyvin totuudesta. Totuus pyrkii esiin kaikista aukoista, koloista ja piiloista. Runoa voi tulkita myös tämän tutkimuksen pyrkimyksenä. Tutkimuksen totuus alkaa kotiovelta käsin. Totuus alkaa myös siitä, mitä totuudesta on ymmärretty ja mitä siitä on haluttu ymmärtää.

Aineistosta ilmeni se, että nuorisotyön ja sosiaalityön yhteistyöstä nuorten päihdetyössä ei juurikaan kirjoiteta. Aihetta koskevia artikkeleja löytyi kaksi. Päihdeteema nousi esille kahdessa Nuorisotyölehden artikkelissa. Aineistosta voidaan tulkita se, että nuorten päihdetyö ei ole ammattilehtien moniammatillisen keskustelun keskiössä.

Moniammatillisen nuorten päihdetyön kuvauksissa keskustellaan pääosin käytännön työn hyvien kokemusten näkökulmasta. Keskusteluissa näkyi ratkaisukeskeinen työote sekä moniammatillisuuden hyöty niin nuorelle kuin työntekijöillekin:

"Verkostosta on löytynyt auttavia ihmisiä ja kun alueen toimijat ovat oppineet tuntemaan toisiaan ja toistensa työtä on päällekkäinen työ vähentynyt ja nuori saanut apua."(NT5)

Työn keskiössä on ollut nuori ja hänen auttamisensa sekä yhteisen työn tuoma hyöty. Molempien kirjoitusten ilmaisijana ovat olleet ammattilaiset. Ammattilaiset ovat todenneet sen, minkä Isoherranen (2008, 28 - 29) määrittelee moniammatillisuuden työn tulokseksi: pirstaleisuus vähenee ja toiminnasta tulee tehokasta.

6.2 Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön

6.2.1 Organisaation ohjelmallisen johtamisen kuvauskategorioiden kvantifiointi

Aineistosta nousi esille erilaisia kuvauksia, jotka ovat yhteydessä monialaisen ja -amatillisen työn ohjelmalliseen johtamiseen. Aineistosta kvantifioitiin kuvauskategoriointain kuvausten määrä lehdittäin sekä kuvausmäärien ilmaisijan positio lehdittäin (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Organisaation monialaisen ja moniammatillisen ohjelmallisen johtamisen kuvauskategoriat

Kuvauskategoria	Kuvauksen julkaisijalehti ja pelkistettyjen ilmaisujen määrä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Nuorisotyö -lehdissä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Sosiaalitieto-lehdissä		Päälukka
	Nuorisotyö	Sosiaalitieto	Asiantuntija	Ammattilainen	Asiantuntija	Ammattilainen	
Ohjelmien ja lakien merkitys yhteistyöhön	9	4	9	0	2	2	Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön
Sitoutuminen ohjelmalliseen kehittämiseen	5	4	5	0	1	3	
Ohjelmien ja lakien käytäntöön vieminen	10	1	10	0	1	0	
Ohjelmien ja lakien kehittämistarpeet	13	1	13	0	1	0	
Nuorisotyön aseointi yhteistyöhön	9	1	9	0	0	1*	
Sosiaalityön aseointi yhteistyöhön	0	5	0	0	3	2	
Yhteensä	46	16	46	0	8	8	

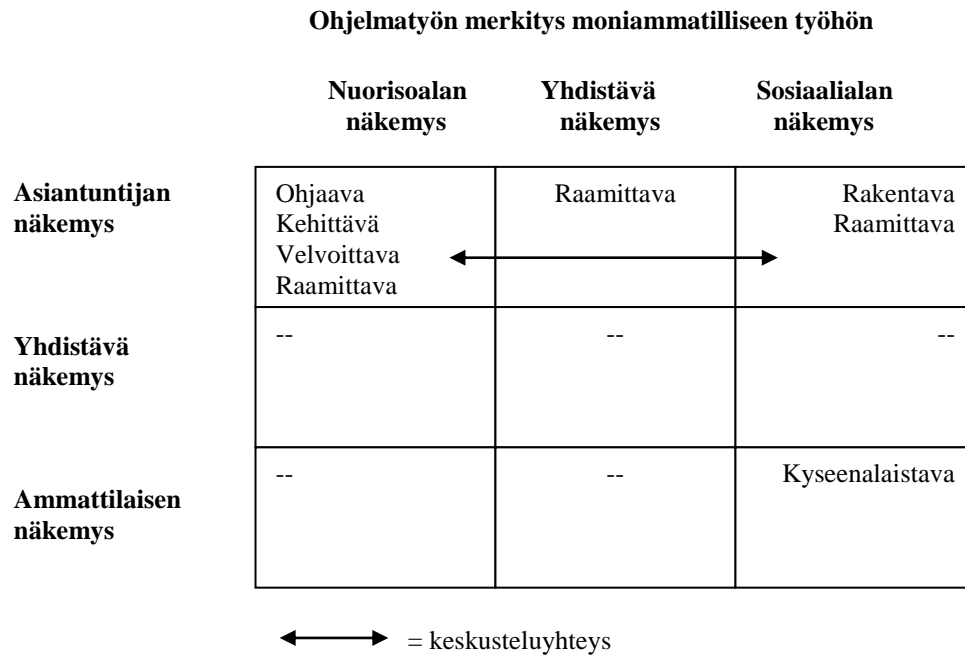
* nuorisotyöntekijä

Vaikka Sosiaalitieto -lehdistä löytyi enemmän artikkeleja lakien ja ohjelmien liittymisestä alojen yhteistyöhön (taulukko 3), löytyi Nuorisotyölehtien artikkeleista pääsääntöisesti enemmän pelkistettyjä ilmauksia kuvauskategorioiden sisällä lakien ja ohjelmien suhteesta yhteistyöhön (taulukko 4). Yleistä oli myös se, että alojen asiantuntijailmaisuja oli enemmän kuin alalla toimivien ammattilaisten ilmaisuja.

6.2.2 Ohjelmien ja lakien merkitys yhteistyöhön

Ohjelmat ja lait nähtiin pääasiallisesti hyödyllisenä ja yhteistyötä edistävänä välineenä. Keskusteluun osallistuivat molempien alojen asiantuntijat sekä kaksi sosiaalialan ammattilaista.

Ohjelmatyö antaa työlle merkityksen miksi sitä tehdään, mutta myös liikkumavaran työn tekemiseen. Oheisessa kuviossa (kuvio 3) on kuvattu ohjelmien ja lakien merkitys yhteistyöhön ammattialan sekä ilmaisijan position näkökulmasta. Yhteisen keskustelun arena löytyi alan asiantuntijoiden väliltä.

KUVIO 3. Ohjelmien ja lakien merkitys osana monialaisen yhteistyön ohjelmallisessa johtamisessa

Nuorisoalan asiantuntijoiden kirjoituksista voidaan tulkita se, että ohjelmia ja lakeja käsitellään työtä normittavana tekijänä, mutta myös työn kehittämisen mahdollisuutena. Oman alan asema ja merkitys systeemissä kokonaisuudessa lähtee aina itseuudistumisesta. Kommunikaatio ohjelmien ja lakien sekä ammattialan asiantuntijoiden ja ammattilaisten kesken tuottaa itseuudistumista ja ennen kaikkea reflektiota työn ja ohjelmien ja lakien suhteeseen ja sitä kautta suhteeseen monialaiseen ja -ammattilliseen työhön. Kommunikaation tuloksena ei ole tuottaa yhteisymmärrystä ja kompromissia yhteistyöstä, vaan tuottamaan uusia mahdollisuuksia ja näkemyksiä yhteistyölle. (vrt. Stähle 2004, 242.) Tämä oman alan kommunikaatio suhteessa ohjelmiin ja lakeihin sekä toiseen alaan mahdollistaa yhteistyömuotojen uusien innovaatioiden syntymisen ja oman työalan kehittymisen jatkuvasti muuttuvissa toimintaympäristöissään.

"Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma koskee monilta osiltaan nuorisotyötä ja tarjoaa sille nuorisolain rinnalla hyvän tuen toiminnan perustelulle ja kehittämiselle."(NT1)

Alan toimijoiden välisellä kommunikaatiolla tuetaan myös raja-aitojen madaltumista, jonka sosiaalialan asiantuntijat nostavat ohjelmien ja lakien merkitystekijäksi yhteistyössä. Alojen yhteistyössä tuotettu kommunikaatio monialaisuuden ja -

ammattillisuuden merkityksestä tuottaa tietoisuutta yhteisestä työstä rakenteellisesta näkökulmasta ja vaikuttaa parhaimmillaan ohjelmien ja lakien kehittymiseen (vrt. Luhmann 2004, 69.) Molempien ammattikuntien asiantuntijat nimeävät ohjelmien ja lakien yhdistäväksi merkitykseksi sen, että yhteistyölle löytyy raamit. Tämä yhteistyön raamien näkyväksi tekeminen vaatii ohjelmien ja lakien, ammattialoja johtavien ja sitä toteuttavien henkilöstön sekä näiden kolmen kokonaisuuden vuorovaikutusta paikallisella tasolla:

"Kunnan tehtävänä on kuitenkin laajan hyvinvointivastuun kantaminen. Tämä on mahdollista vain paikallisin voimin ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Lain säädännöllä tulee luoda hyvät ja tarpeeksi velvoittavat raamit, jotka sitovat kaikki hallintokunnat hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ehkäisyyn ja viime kädessä myös korjaaviin toimiin. Palvelukeskeisyydestä on syytä siirtyä yhteisöllisempään ja voimaannuttavampaan suuntaan. Näin sosiaalinen eheys vahvistuu - ja tämä koituu kaikkien hyväksi."(ST16)

Näiden raamien määrittelyssä johtamisella on erittäin suuri merkitys. Rameja tulee suhteuttaa koko ajan ohjelma-, oman organisaatio perustehtävän ja yhteistyön tasolle. Vertikaalisuus ja horisontaalisuus aiheuttavat erityisiä haasteita ja odotuksia johtamiselle. Johtajan odotetaan olevan oman organisaationsa ja ammattialansa puolestapuhuja ja resurssien puolustaja ja toisaalta häneltä odotetaan olevan se henkilö, joka rakentaa myönteisiä sidosryhmäsuhteita ja yhteistä työtä asiakkaansa edun turvaamiseksi. Moniammatillisuuteen ohjaavan johtamisen osaaminen on myös murroksessa. (Niiranen 2008, 11.)

6.2.3 Sitoutuminen ohjelmalliseen kehittämiseen

Sitoutuminen ohjelmalliseen kehittämiseen herätti keskustelua molemmissa ammattilehdissä (kuviot 4). Nuorisotyö lehdissä keskustelu näkyi asiantuntijoiden ilmaisuina ja Sosiaalitieto -lehdissä sekä asiantuntijan että ammattilaisten ilmaisuina.

Sitoutuminen yhteistyön ohjelmalliseen kehittämiseen

	Nuorisoalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	Toimimaton Normittava	--	Toimiva
Yhdistävä näkemys	--	Normittava	Toimiva
Ammattilaisen näkemys	--	--	Toimiva Normittava

← → = keskusteluyhteys

KUVIO 4. Sitoutuminen yhteistyön ohjelmalliseen kehittämiseen

Nuorisoalan asiantuntijoita ja sosiaalialan ammattilaisten mielestä ohjelmat ja lait normittavat toimijoita sitoutumaan yhteistyöhön ohjelman ja lakien määrittelemien puitteiden mukaisesti.

"Ohjelman perusteet merkitsevät sitä, että eri toimijoiden pitää yhdessä koordinoitusti kantaa vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Tarvi- taan toimijoiden linkittymistä ja eri sektoreiden välisiä kumppanuuksia. Kunniakkaiden tavoitteiden taustalla on kuitenkin tunnistettavissa ajatte- lumalleja, joista osa on sosiaalityön näkökulmasta arveluttavia."(ST18)

Toisaalta sosiaalialan ammattilaiset olivat havainneet myös sellaisia malleja, jossa ohjelmalliseen moniammatillisuuden rakentamisen päätöksentekoon oli ollut toimiva ja siihen oli sitouduttu myös poliittisessa päätöksenteossa.

"Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä päämääriä ovat hyvä lapsuus ja hyvä lapsiperheiden arjen sujuminen, palveluiden jär- jestäminen yhteistyössä, hyvinvoiva ja osaava henkilöstö ja kustannus- tehokas ja vaikuttava verkostomainen palvelurakenne, jossa painottuvat ongelmien ehkäisy ja johon luottamushenkilöt ovat sitoutuneet."(ST14)

Tämä poliittinen päätöksenteko on yksi merkittävimmistä ohjelman ja lakien sitoutumisen perusta. Työntekijöiden on vaikea sitoutua moniammatillisuuteen ohjaavaan ohjelmatyöhön, mikäli asian merkitystä ei ole käsitelty ja ymmärretty päätöksentekijöiden portaikossa. (Payne 2000, 25.) Kunnallinen tai organisaation poliittinen sitoutuminen ja päätöksenteko luovat selkeän toiminnallisen rakenteen yhteistyölle ja avaa vertikaalisen ymmärryksen linja ohjelmien ja käytännön työn välille.

"Lääninhallituksen järjestämissä koulutus- ja kehittämistilaisuuksissa (Lapsi- ja nuorisopolitiikan ja hyvinvoinnin edistäminen) 2007 - 2008 osallistujien enemmistö oli nuorisotoimista. Joissakin tapauksissa paikalla oli kohtuullinen sosiaali- ja terveystoiminedustus, mutta varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten edustajia oli vain muutamia, järjestöjen ja seurakuntien osallistuminen oli hyvin vähäistä ja päättäjien pilkahtelu tilaisuuksissa äärimmäinen bongaus."(NTI)

Kuviosta 4 käy ilmi se, että sosiaalialan asiantuntijoiden ja ammattilaisten välillä moniammatillisuus nähdään toimivana kun nuorisotalan asiantuntijat ja sosiaalialan ammatilliset kokevat ohjelmallisen yhteistyön jopa määräävänsä. Toimivien käytäntöjen takana on itseymmärrys ja yhteisvastuullisuus rakenteellisesta kokonaisuudesta, mutta myös salliva asenneilmapiiri. Johtajan esimerkki arvojen, asenteiden ja ohjelmalliseen työn kehittämiseen heijastuu suoraan työntekijöiden työhön. Arvojen ja asenteiden tutkiminen on myös osa organisaation laadunvarmennusta ja organisaatiosta ulospäin välittyvää kuvaa. Arvoilla on myös merkitystä työntekijöiden motivaatioon olla johdettavana ja tehdä työtä. Työntekijät tarvitsevat lähteitä, kenttiä, kanavia ja suuntia tehdä työtään siihen suuntaan, johon johtaja heitä luotsaa. (Their 1994, 69 – 80.) Organisaation ohjelmallinen kehittäminen on juuri tätä arvopohjan ja yhteistyön tutkimista, johon johtaja ottaa mukaan työntekijänsä. Työn ohjelmallisuuden ja moniammatillisuuden kehittämisestä tulee näin työntekijöille tavoittelemisen arvoista.

6.2.4 Ohjelmien ja lakien käytäntöön vieminen

Ohjelmien ja lakien käytäntöön viemisestä keskusteltiin pääosin Nuorisotyö -lehdessä asiantuntijalähtöisesti, johon liittyi yksi sosiaalialan asiantuntijan näkemys (kuvio 5).

Ohjelmien ja lakien käytäntöön vieminen

	Nuorisosalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	Sivullisuus Vastuu Kohtaamatto- muus	Vastuu	Vastuu
Yhdistävä näkemys	--	--	--
Ammattilaisen näkemys	--	--	--

← → = keskusteluyhteys

KUVIO 5. Ohjelmien ja lakien käytäntöön vieminen

Ohjelmien ja lakien vieminen ja niiden johtaminen osaksi käytäntöön näyttäisi olevan nuorisosalalla vielä kehittymässä. Tosin aineistossa ei ole ammattilaisten näkemystä asiasta, mutta asiantuntijoiden mukaan nuorisola kaikkine toimijoineen jää ohjelmien toteuttamisessa helposti sivustaseuraajaksi.

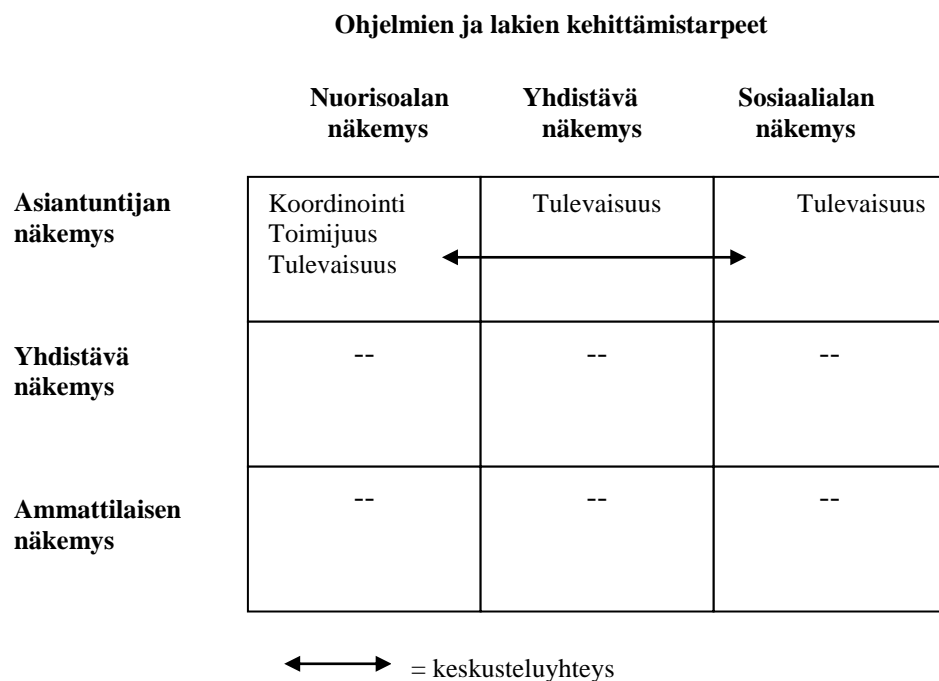
"Paikallisella tasolla seurakunnat ja järjestöt ovat olleet sivustaseuraajia, vaikka lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämishjelman valtakunnalliseen valmisteluun monet kansalaisjärjestöt ja myös kirkon edustajat osallistuivat aktiivisesti." (NT1)

Tämä paikallisen tason sivustaseuraajien osa on mielenkiintoinen. Tullaankin sekä nuorisosalalla että sosiaalialan mainitseman vastuun alueelle. Kenen vastuulla on tiedottaa ja valmistella alat yhteisen työn ohjelmien jalkauttamiseen; ammattialaa johtavilla etujärjestöillä vai palveluista vastaavilla kunnallisilla päättäjillä? Ohjelmien jalkauttamisen vastuun tulisi toimia luontevasti systeemisten palautesyklarit (Stähle 2004, 224.) mukaan. Informaatio ja sen käytäntöön viemisessä täytyy olla erilaisia polkuja ja vaihtoehtoja, jotta ohjelman informaatiolla on mahdollisuus jalkautua käytäntöön. Ohjelmien käytäntöön viemisessä tarvitaan vertikaalisen ja horisontaalisen ohjauksen risteyskohtaan sekä sanansaattajia että vastaanottajia, jotta ohjelma tavoite voi toteutua. Tätä käytäntöön viemistä tulee myös johtaa ja suhteuttaa organisaation strategi-

seen johtamiseen. Organisaation johtajan tulee liikkua ohjelmien ja lakien käytäntöön viemisessä aseman, vallan ja auktoriteetin dynamiikan sisällä tasapainoisesti. Parhaimmillaan johtaja kääntää tämän yhteistyöhön ohjaavan ohjelmien ja lakien informaatio- ja normiohjauksen oman johtamistyönsä energialähteeksi ja avaa sillä työalansa ja organisaationsa toiminnallisuuden solmukohtia. (Their 1994, 102 – 103.) Tämä asettaa myös järjestöjen johtamisen uuteen suhteeseen kuntatoimijoiden kanssa. Miten hyvin järjestö- tai vapaaehtoistoimijat itse ohjaavat toimintaansa siten, että ulkopuolisuuden tunne järjestelmän osana vähenee tai poistuu kokonaan?

6.2.5 Ohjelmien ja lakien kehittämistarpeet

Ohjelmallisuuteen liittyvistä kehittämistarpeista keskustelivat pääasiassa nuorisoalan asiantuntijat ja yksi sosiaalialan asiantuntija (kuvio 6). Nuorisoalan asiantuntijat ilmaisivat vahvasti sen, että ohjelmissa ja laeissa esitetyn koordinaation toteutustapa ei näyttäydä tasapuolisena ammattialoille, eikä suunnitteilla olevista koordinaation uudistuksista keskustella riittävän avoimesti kaikkien nuorten hyvinvointia edustavien toimijoiden kanssa.

KUVIO 6. Ohjelmien ja lakien kehittämistarpeet

Tasapuolinen toimijuus ohjelmien ja lakien rakentamisessa ja kehittämisessä luo pohjaa hyvälle yhteistyölle. Avoimen moniammatillisen työn paradokseiksi Payne (2000, 1) mainitseekin kolme tekijää, joilla voi romuttaa koko yhteistyön: ammattikunnan sisäänpäin suuntautuneisuus, oman organisaation edustuksen etusijaisuus ja kohderyhmän tarpeiden poissulkemisen. Mikäli edellisistä tekijöistä ei voida luopua moniammatillisessa työssä, on työn ohjelmallinen toteuttaminen mahdotonta. Kehittämisessä onkin oleellista panostaa monialaisuuden ja moniammatillisuuden yhteiseen ymmärrykseen ja työn tekemiseen kohderyhmän tarpeista käsin. Tiedon tulee liikkua alhaalta, kohderyhmästä käsin ylhäälle, ohjelmia ja lakeja valmistelevalle työryhmille.

"Lapsi- ja nuorisopoliittisen koordinaation tiivistämisen riskinä on siirtyminen laaja-alaisesta, myös nuorisokulttuurisesti ja -työllisesti sekä kansalaiskasvatuksellisesti sensitiivisestä nuorisolaista kohti lastensuojelullisempaa otetta."(NT9)

Myös järjestöpuolella toimii paljon alan ammattilaisia ja alasta kiinnostuneita kansalaisia, joiden työn kohteena on nuori ja hänen hyvinvointinsa. Kansalliset lait ja ohjelmat voivat olla täysin irrallisia järjestöjen toiminnasta. Tämä asettaa järjestöjen johtamiselle erittäin suuren haasteen olla mukana ohjelmallisessa työssä ja nähdä ohjelmallisen työn merkitys osana omaa työtä. Toisaalta järjestöjen tulisi myös itse olla ja toteuttaa ohjelmallista ja lainsäädännöllistä kokonaisuutta, mikäli haluavat äänensä kuuluviin.

Nuoriso- ja sosiaalialojen keskustelua yhdistää tulevaisuusajattelu ohjelmien ja lakien kehittämisessä. Näkökulmat poikkeavat toisistaan. Nuorisoalan ilmaisuissa on läsnä huoliajattelu oman alan roolista osana koordinaatiota ja sosiaalialan ilmaisuissa on läsnä hyvän tulevaisuuden löytyminen vastuullisen ja asiakaslähtöisen toiminnan kautta.

"Lainsäädäntö uudistetaan tulevaisuutta varten. Nyt pitäisi löytää sellaiset ratkaisut, jotka mahdollistavat hyvän tulevaisuuden."(ST19)

Tämä tulevaisuuskeskustelu ja huoli oman alan roolista ilmentää moniammatillisuuden paradokseja. Asiantuntijoilla on huoli oman alan tasa-arvoisesta asemasta yhteistyön ja lakiuudistusten osana. Oman alan asiantuntijoiden ja ammattilaisten tietoisuus, tunnistaminen ja johtaminen osaksi ohjelmallista kokonaisuutta ovat tärkeitä tekijöitä, koska vain sillä tavalla pystymme avaamaan oman ammatillisuuden roolin ja merki-

tyksen toisille yhteisessä työssä (Payne 2000, 1-25.) Alan asiantuntijoiden, ammattilaisten ja johtajien välinen keskustelu tästä roolista on tarpeen ja välttämätön, jotta ala asemoituu oikeassa suhteessa yhteiseen työhön.

6.2.6 Nuorisotyön aseointi yhteistyöhön

Nuorisotyön aseointi yhteistyöhön tapahtui nuorisoalan asiantuntijoiden ilmaisujen ja yhden nuorisotyön ammattilaisen Sosiaalitieto -lehdessä sijainneen ilmaisun avulla (kuvio 7).

Nuorisotyön aseointi yhteistyöhön

	Nuorisoalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	Rajapintatyö Oma aktiivisuus Kehittyminen	--	--
Yhdistävä näkemys	Rajapintatyö	--	--
Ammattilaisen näkemys	Rajapintatyö	--	

↔ = keskusteluyhteys

KUVIO 7. Nuorisotyön aseointi yhteistyöhön

Nuorisoalan asiantuntijat ja ammattilainen asemoivat nuorisoalan työn selkeästi rajapinnoille. Aseointi on juuri se, mihin ohjelmat ja lait työtä ohjaavatkin. Nuoren näkökulmasta katsottuna merkityksellistä tässä asemoinnissa on se, että ongelmien ilmetessä nuorella on myös tukenaan sellaisia työntekijöitä, jotka nostavat esille nuoruuteen liittyviä asioita, jotka helposti jäävät ongelmien alle.

"Nuorisotyö on, voi olla ja sen tuleekin olla suurelta osin rajapintatyötä, mutta tämän roolin voi tehdä selväksi."(NT1)

Myös matalan kynnyksen toiminnalla on merkitystä moniammatillisessa työssä, sillä useimpia palvelujärjestelmän ammattilaisia "leimaa" viranomaisuus. Nuorisotyölle ominaista on nimenomaan sen mutkaton ja läheinen yhteys nuoreen. Nuorisotyön nä-

kökulmasta nuorta ei nähdä jonkin erityistyön/toiminnan erityisenä kohderyhmänä, vaan hän on arvokas itsessään ja nuorisotyötä tehdään nuorten tarpeesta käsin. (Nieminen 2007b, 51.) Toiminnan perustana ei ole ongelmalähtöisyys, vaan mahdollisuuksien saavuttaminen. Mahdollisuuksia saavutetaan tietoisien ohjauksellisen toiminnan ja yhdessä tekemisen lähtökohdista. Tämä lähestymistapa ei kuitenkaan anna nuorisotyölle lupaa "olla olematta viranomainen" esimerkiksi lastensuojelutapauksissa, vaan työntekijän tehtävänä on ottaa ohjausvastuu itselleen.

"Nuoret eivät välttämättä miellä meitä viranomaistahoiksi, ja pystymme siksi tarjoamaan matalan kynnyksen palvelua."(ST20)

Nuorisoalan ammattilaisten rooli lastensuojeluilmoitusten tekijänä on osa ohjelmallisen kokonaisuuden ymmärtämistä ja siihen sijoittumista. Tämän roolin tunnistaminen ja tiedostaminen on läheisessä suhteessa työntekijöiden työn johtamiseen ja ohjaamiseen kokonaisvastuullisempaan suuntaan.

6.2.7 Sosiaalityön asemointi yhteistyöhön

Sosiaalityön asema yhteisessä työssä painottuu sosiaalityön asiantuntijoiden ja ammattilaisten mielestä kumppanuuteen (kuviot 8). Kumppanuuden tulkinnassa oli myös näkemuseroja ammattilaisten ja asiantuntijoiden välillä.

Sosiaalityön asemointi yhteistyöhön

	Nuorisoalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	--	--	Kumppanuus
Yhdistävä näkemys	--	--	Kumppanuus
Ammattilaisen näkemys	--	--	Kumppanuus Ehkäisevä työ

←→ = Keskusteluyhteys

KUVIO 8. Sosiaalityön asemointiyhteistyöhön

Asiantuntijoiden ilmauksissa sosiaalityön asemointi yhteistyöhön on kumppanuutta arvostava ja sitä tarvitseva. Toisaalta heillä oli myös huoli siitä, että he jäävät yksin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien käytäntöön viemisessä. Asiantuntijoiden mielestä kumppanuutta tarvitaan ja tarpeen myöntäminen viisautta.

"Sosiaalitoimen on viisasta hakea liittolaisia sekä kunnan muilta sektoreilta, että kolmannelta ja yksityiseltä sektorilta."(ST10)

Ammattilaisten ilmauksessa ohjelmatasolta määritelty yhteistyö oli tulkittavissa jopa itsemääräämisoikeuteen puuttumisena. Poliittikaohjelman moniammatillisuuteen ohjaavaan työhön ei lähdetä kyseenalaistamatta poliittikaohjelmaa ja sen sisältämän talouteen perustuvia moniammatillisuuden tarkoituksia.

"On oleellista miettiä, mitä poliittikaohjelman ehdottaman roolin purematta nieleminen tarkoittaa. Kyse on siitä, miten ja kuka sosiaalityön sisällöt ja tavoitteet määrittelee."(ST18)

Hallituksen poliittikaohjelmalla tavoitellaan monialaista ja -amatillista yhteistyötä ja sen mukanaan tuomaa taloudellista hyötyä. Tämä taloudellisuuden tavoittelu on tulkittu itsemääräämisoikeuden kaventumiseksi. Toisaalta sosiaalityöllä on myös mahdollisuus liittyä tämän taloudellisen panoksen kehittämiseen tarkastelemalla tulostavoitetta laajemmin ja osaamisen näkökulmasta. Rakenteellinen, moniammatillisuuden mukanaan tuoma osaamisen lisääminen antaa mahdollisuuden tarkastella tuottavuutta syvällisesti ja voimavaralähtöisesti. (Ollila 2008, 19.) Yhteisen työn ja sen osaamisen lisääntyessä nuori saa hyödyn ja selviää elämässään eteenpäin. Palvelujärjestelmä saa tuottavuushyödyn paremmalla vaikuttavuudellaan ja asiakkaiden läpivirtavuudellaan.

Ammattilaisten ilmaisuissa oli myös kuvaava ja yhteistyöhön asemoiva määritelmä sosiaalityöstä. Ilmaisussa asemoitiin sosiaalityö ehkäiseväksi työksi.

"Seurakuntayhtymän kanssa on aloitettu (...) -hanke, johon haetaan kumppaneita myös yrityksistä ja järjestöistä. Halutaan tehdä työtä etupainotteisesti, eikä vaan korjata laman jälkiä."(ST11)

Tämä on poikkeava ilmaisu yleisestä sosiaalityön määritelmästä, joka on perinteisesti luonnehtinut itseään korjaavaksi hoivaksi ja huolenpitotyöksi. Työn asemoiminen onkin nyt ajankohtaista. (Suoninen-Erhiö 2010, 4.) Moniammatillisessa työssä sosiaa-

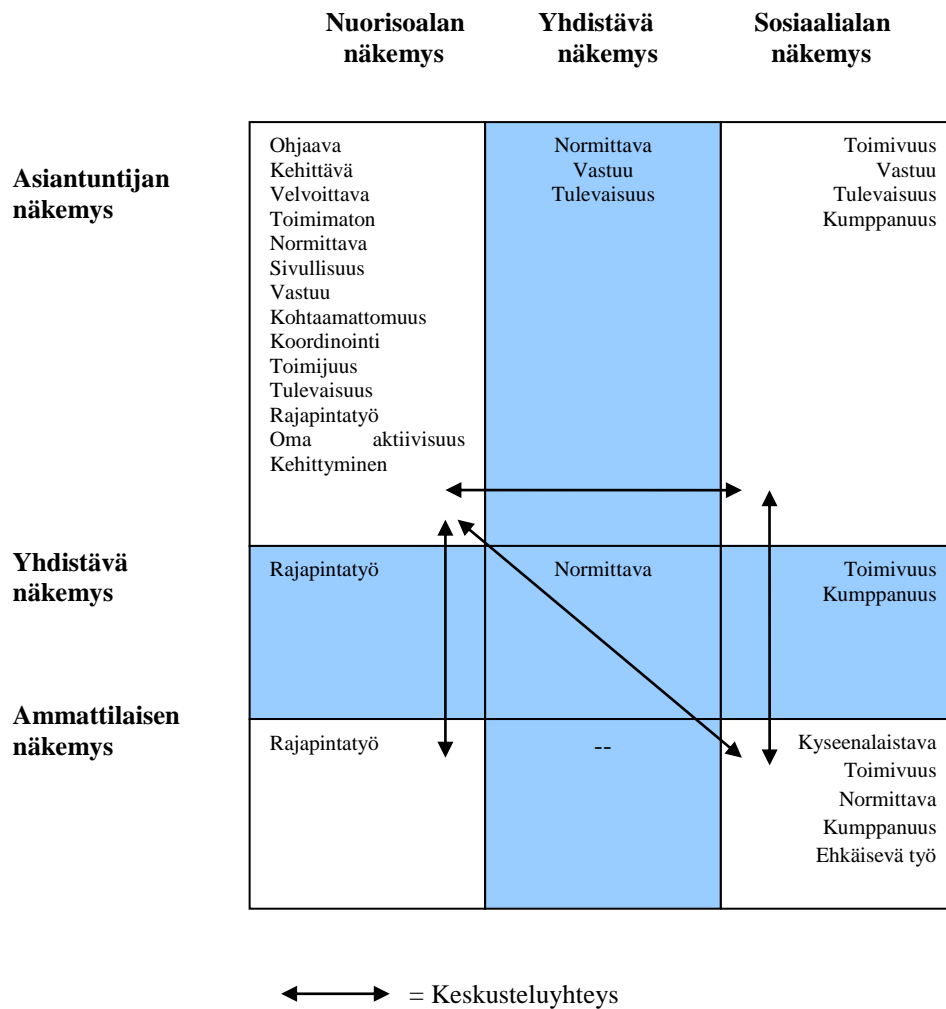
lityö voi hyvin olla toteuttamassa ehkäisevää työtä oman ammattialan näkökulmasta eli ehkäisemässä ongelmien muodostumista yhä suuremmiksi. Tämän ajattelumallin kääntäminen edellyttää sosiaalityön sisältöjen johtamista ohjelmallisuuden ja siihen liittyvään tuloksellisuus -näkökulmaan. Työn sisältöjä ajatella ongelmalähtöisesti vaan asiakkaan hyödyn ja tuloksellisuuden näkökulmasta.

6.2.8 Yhteenveto organisaation ohjelmallisesta johtamisesta monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön

Aineistossa ilmenneen kansallisten lakien ja ohjelmien herättämä keskustelu yhteistyöstä voidaan yleistää ohjelmallisen johtamisen kokonaisuudeksi. Ennen kuin monialaista ja -ammatillista työtä voidaan alojen välillä tehdä, tulee olla jonkinasteinen ymmärrys siitä, mihin suurempaan kokonaisuuteen oman ammattialan työn tekeminen perustuu. Ammattialoilla ja erityisesti niiden johtamisessa on huomioitava rakenteelliset reunaehdot, johon monialaisuus perustuu. Automaattinen ja passiivinen mukanaolo systeemin osana on mahdotonta. Yhteenkuuluvuus edellyttää aina aktiivista vuorovaikutusta toisten kanssa, johon ohjelmilla ja laeilla juuri pyritään. (vrt. Ståhle 2004, 238.) Tämän systeemisen kokonaisuuden hahmottamisessa johtamisella on merkittävä rooli.

Yhteenvetona organisaation ohjelmallisesta johtamisesta monialaiseen ja -ammatilliseen työhön voidaan nostaa erityisesti esille asiantuntijoiden ja ammattilaisten yhdistävästä puheesta (kuvio 9). Alojen keskustelua yhdistävät teemat löytyvät taulukon keskeltä siniseltä alueelta. Johtamiseen liittyviä yhdistäviä teemoja ei löytynyt nuorisotyöntekijöiden ja sosiaalialan asiantuntijoiden tai ammattilaisten väliltä lainkaan. Keskustelua yhdistävät tekijät monialaisuuden- ja -ammatillisuuden ohjelmallisuuden johtamisesta löytyvät alojen asiantuntijoiden, oman alan ja nuorisoalan asiantuntijoiden ja sosiaalialan ammattilaisten väliltä. Keskustelua yhdistäviä tekijöitä ei löytynyt nuorisoalan ja sosiaalialan ammattilaisten väliltä.

**Organisaation ohjelmallinen johtaminen
monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön**

KUVIO 9. Organisaation ohjelmallinen johtaminen monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön

Organisaation johtamisessa monialaiseen ja -ammattilliseen työhön on oleellista kiinnittää huomiota yhteistyöhön ohjaaviin asenteisiin. Yhteistyön toimivuuden kannalta on erittäin tärkeää se, miten johtamisessa asennoidutaan valtiovallan päätöksentekoon perustuviin ohjelmiin ja lakeihin ja miten yhteistyön osuus ja toimivuus arvioidaan työn tekemisen osana. Johtaminen on asemoitava uudella tavalla kansallisiin ohjelmiin, lakeihin, omaan organisaatioon ja henkilöstöön.

Organisaatioiden rakenteet ja johtamistoiminta ovat murroksessa. Perinteiset organisaatorakenteet ja niiden johtaminen ei vastaa tämän päivän monialaisuuden ja -ammattillisuuden johtamiseen. Nykyisten organisaatioiden luonne, ainakin ohjelmaperusteisesti, tulisi olla luonteeltaan avoimia järjestelmiä. Organisaatioiden johtaminen

ainakin osittain, perustuu vielä sääntö-, järjestelmä- sekä tavoite- ja tulosjohtamiseen, vaikka yhteisjohtajuus on noussut esille jo 1990-luvulla. (Their 1994,13.) Aineiston lehtikirjoituksissa esiintynyt koordinaatio, sen puuttuminen ja asemointi, puhuu yhteisjohtajuuden puolesta.

Nuoriso- ja sosiaalialojen ohjelmallisen johtamisen välillä näyttäisi aineiston perusteella olevan selvä ero. Tämä ero johtunee alojen ja alan työtä tekevien organisaatioiden perinteestä. Nuorisoala on perinteisesti perustunut vapaamuotoisempaan, nuorten vapaa-ajalla tapahtuvaan toimintaan ja siellä tapahtuvaan kansalaiskasvatukseen ja yhteiskuntaan sosiaalistumiseen. Nuorisotyön aikalaistulkinta on kuitenkin paljon enemmän ja ala elää murrosvaihettaan. Niemisen (2007a, 21 - 27) nuorisotyön perusfunktiokuvaukset asemoivat nuorisotyötä laajemmalla tasolla. Sosiaalistumistehtävän lisäksi nuorisotyön tehtävänä on ohjata nuoren persoonän kehitystä omaksi itsekseen, nuorten sosialisatiossa tapahtuvien puutteiden ja vaikeuksien kompensatio sekä yhteiskunnan nuorille suuntaamien voimavarojen määrää ja suuntaukseen vaikuttaminen. Nämä kaikki nuorisotyön perusfunktiot on helppo liittää osaksi nuorisotyön ohjelmallista työtä, mikäli nuorisotyön ajatellaan toteuttavan tasapuolisesti näitä perusfunktioita. Voidaan siis tulkita, että työn traditio vaikuttaa vielä suhtautumisessa yhteistyöhön ohjaaviin ohjelmiin. Ohjelmia ei linkitetä ja johdeta ohjelmalliseen työhön riittävästi eikä ohjelma- ja lakiperustetta ole otettu työn välineeksi laaja-alaisesti.

Sosiaalityö on perustunut ja perustuu yhä vahvasti normiohjaukseen. Kansalliset lait ja ohjelmat määrittelevät työn perusteet ja tukevat sen perustehtävää. Vaikka sosiaalityössä on läsnä koko ihmisen arki, sosiaalityö on toiminut erillään arjen muista, ei ongelmallisista, ulottuvuuksista. Sosiaalityön luonnetta on ohjannut ongelmalähtöisyys sekä ongelmassa auttaminen ja ihmisen hoiva. Yhteistyö terveysalan kanssa on ollut luontevinta, mutta ei ongelmatonta. Aineistossa käydyn keskustelun perusteella voidaan tulkita, että ohjelmallisuus ja siihen johtaminen on läsnä sosiaalialan toimijoita, mutta nuorisoalan kanssa tehtävään yhteiseen työhön, sen malleihin ja toimivuuteen tarvitaan johtamista ja uudelleen asemoitumista. Ohjelmallisuus sosiaalityössä on kirjoitusten perusteella myös tulkittavissa työtä rajaavaksi ja asemoivaksi, mutta uusien asiasisältöjen innovatiiviset näkökulmat ovat vielä hyödyntämättä osana sosiaalityötä. Yhteisen työn ei tarvitse olla aina ongelmaperusteista ja sosiaalityön johtamaa, vaan nuoren asiakkaan kokonaisvaltaisesta elämäntilanteesta ja tarpeista lähtevää moniammatillista kumppanuutta ehkäisemässä ongelmien pahenemista. Uusien, nuoren

hyvinvointia parantavien, innovaatioiden kotipesä ei välttämättä löydy sosiaali- ja terveysalojen yhteistyöstä, vaan nimenomaan monialaisissa kohtaamisista ja verkostoissa, rajapinnoilta (Stähle 2010).

Organisaation johtamisessa monialaiseen ja -ammattilliseen työhön tärkeiksi asioiksi aineistosta nousivat esille vastuu, valta, kumppanuus, rajapinnat, toimivat käytännöt sekä tulevaisuusorientoitunut ajattelumalli. Kansallisia ohjelmia ja lakeja on vaikea toteuttaa yksittäisen organisaation toimesta. Ohjelmat vaativat yhteisymmärrystä ja yhteistä tahtoa asioiden kehittämiseen ja toimintojen muuttamiseen ohjelmaperustaiseksi. Tämä asettaa suuren vaatimuksen sekä organisaation toiminnan ja henkilöstön johtamiselle, organisaatioiden yhteisjohtamiselle mutta myös vertikaaliselle vuorovai- kutukselle ohjelmien ja lakien ja käytännön työn väliselle kehittäväälle keskustelulle.

6.3 Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohja moniammatillisen työn perustana

6.3.1 Kokemuspohjaisen työn kuvauskategorioiden kvantifiointi

Aineistosta löytyi runsaasti ilmaisia moniammatillisen työn kokemuspohjaiselle perustalle (taulukko 5). Asiantuntija- ja ammattilaisilmaisut jakaantuivat alojen välillä tasaisemmin kuin edellisessä, monialaisuuden ja -ammattillisuuden ohjelmallisen johtamisen pääluokassa.

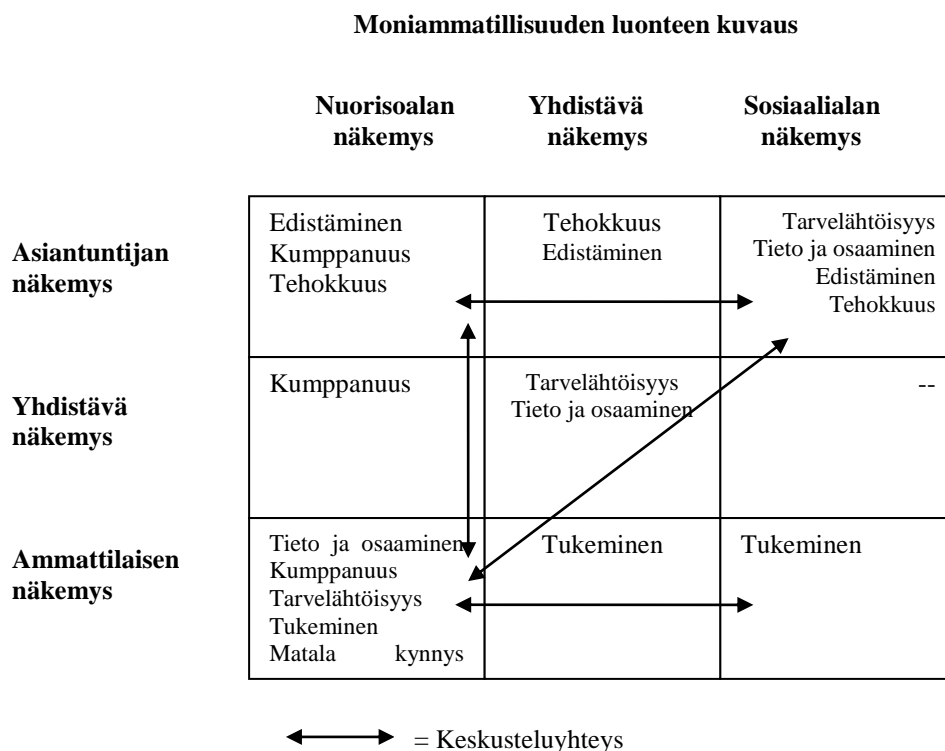
TAULUKKO 5. Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohjaisesta moniammatillisen työn perustana

Kuvauskategoria	Kuvauksen julkaisijalehti ja pelkistettyjen ilmaisujen määrä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Nuorisotyö -lehdissä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Sosiaalityö-lehdissä		Pääluokka
	Nuoriso-työ	Sosiaali-tieto	Asian-tuntija	Ammat-tilainen	Asian-tuntija	Ammat-tilainen	
Moniammatillisuuden luonteen kuvaus	14	8	6	8	7	1	Nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohja moniammatillisen työn perustana
Kokemukset toimivasta yhteistyöstä	6	3	0	6	1	2	
Kokemuksia yhteistyön esteistä	8	4	7	1	4	0	
Yhteistyön edellytykset	11	0	10	1	0	0	
Kokemuksia yhteistyön kehittämisestä	3	9	2	1	4	5	
Yhteistyön toimitamutoja	1	6	0	1	2	4	
Yhteensä	43	30	25	18	18	12	

Ilmaiset jaettiin moniammatillisuuden luonteen kuvauksen, yhteistyön toimivuuden ja toimimattomuuden, yhteistyön edellytysten ja kehittämisen sekä yhteistyön toimintamuotojen kategorioihin. Huomioitavaa oli, että yhteistyön edellytyksen ilmaisuja löytyi vain Nuorisotyö -lehdistä.

6.3.2 Moniammatillisuuden luonteen kuvaus

Moniammatillisuuden luonnetta kuvattiin molempien ammattialojen ja molempien kirjoittajapositioiden näkökulmista (kuvio 11). Yhteisiä kuvauksia löytyi muualta, paitsi sosiaalialan ammattilaisten ja asiantuntijoiden väliltä ja nuorisoalan asiantuntijoiden ja sosiaalialan ammattilaisten väliltä.

KUVIO 11. Moniammatillisuuden luonteen kuvaus

Nuorisoalan ja sosiaalialan asiantuntijoiden puhetta yhdisti tehokkuus ja asioiden edistämisen näkökulma. Yhteistyö koettiin selkeyttävän työnjakoa, mutta yhteistyö ei silti merkinnyt yhdessä tekemisen lisäävän alojen keskenään tehtävän työn ajankäyttöä.

"Samoin moniammatillisuudessa ja poikkihallinnollisuudessa kysymys on järkevästä eri roolien ja tehtävien rinnakkaisesta sovittamisesta saamaan kokonaistavoitteeseen eli ensisijaisesti kumppanuudesta, tiedonku-

lusta ja tehokkaasta työnjaosta, ei niinkään kuormittavasta kaiken yhdessä tekemisen lisäämisestä."(NT1)

Nuorisoalan asiantuntijoiden ja ammattilaisten puheessa yhteistyö nähtiin kumppanuutena suhteessa toiseen ammattikuntaan. Kumppanuuden ajateltiin olevan joko läsnä aidosti tai sitten sen läsnäolo ei toiminut käytännössä lainkaan. Isoherranen (Isoherranen ym. 2008, 41 - 42) viittaaakin juuri tähän läsnäolon luonteeseen yhteistyössä. Pelkkä yhteisissä verkostoissa oleminen ei täytä vielä moniammatillisuuden määritelmää, vaan moniammatillisuus tarkoittaa alojen keskinäistä vuorovaikutusta ja tiedon tuomista yhteiseen käyttöön, jonka tuloksena muodostuu yhteinen kieli ja näkemys asioista ja jonka mukaan edetään käytännön toiminnassa.

"Nuoren kotoutumispolun varrella on paljon toimijoita, joilla saattaa olla yhteinen tavoite edistää monikulttuuristen nuorten kotoutumista, mutta on eri asia kohtaavatko nämä toimijat käytännössä."(NT7)

Nuoriso- ja sosiaalialan ammattilaisten puheessa yhteistyön merkitystä suhteessa nuoreen määriteltiin nuoren tukemisen näkökulmasta. Yhteistyön keskiössä ei ole niinkään ongelmien hoitaminen vaan nuoren varhaisempi saattaminen sellaisen avun piiriin, joka oli juuri ajankohtaista. Käytetyn intervention luonne oli kevyempi kuin lastensuojelullinen toimenpide ja voidaan olettaa näiden oikein ajoitettujen kevyempien interventioiden ehkäisevän vaikeampia ongelmia ja nuoren saattamiseen tietoisuuteen siitä, että ongelmallisille asioille voi löytyä ratkaisuja. Voidaan puhua jopa vapauttavasta kasvatuksesta (Freire 2005, 79 - 87), jonka avulla nuorta herätellään tietoisuuteen paremmasta todellisuudesta.

"Tämän kautta myös sellaiset nuoret, joilla ei ole ollut tarvetta lasten suojelutoimiin voivat saada muuta apua tilanteeseensa."(ST20)

Nuorisoalan ammattilaisten ja sosiaalialan asiantuntijoiden puhetta yhdistivät tarvelähtöisyys, tieto ja osaaminen sekä asioiden edistämisen näkökulmat. Moniammatillisuudessa on kyse erilaisen tiedon ja osaamisen yhdistymisestä eikä niiden kilpailutilanteesta. Moniammatillisessa työssä osapuolten tieto ja osaaminen lisääntyvät ja liitoutuvat vuorovaikutuksen avulla. (Isoherranen ym. 2008, 44.) Tiedon ja osaamisen luonne on kerroksellista ja monin osin sattumanvaraista. Oppiminen ei ole järjestelmällistä ja informaalia, vaan intressiryhmien määrittämää. (vrt. Penttinen 2008, 135.)

"Työmuodossa yhdistyvät eri ammattialojen tieto sekä toiminnalliset ja terapeuttiset menetelmät."(ST13)

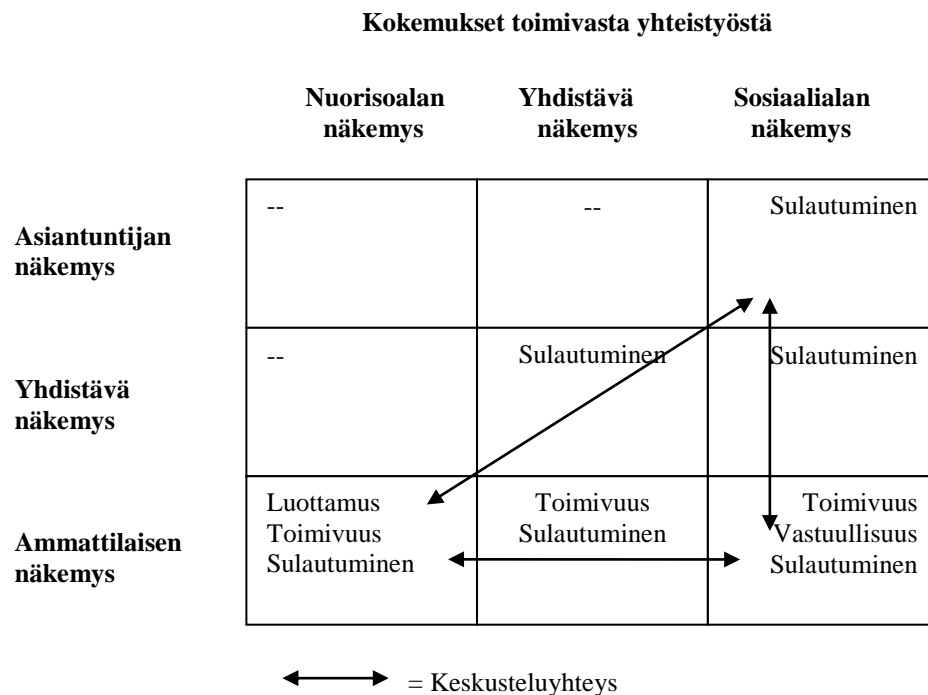
Molemmat ammattikunnat puhuvat myös tarvelähtöisestä yhteistyöstä. Työtä ei tehdä verkostojen ja moniammatillisuuden itseisarvon vuoksi, vaan keskiössä on nuoren lähtökohdista määritellyt tarpeet.

"Hanke ei varsinaisesti luo uusia verkostoja, vaan vahvistaa jo toimivien verkostojen toimintaa suhteessa yksittäiseen nuoreen."(NT5)

Kokemusten kautta kuvattu moniammatillisuus on huomionarvoista tietoa moniammatillisuutta kehittäessä. Kokeilevan toiminnan avulla on saatu selville hyvät ja toimimattomat käytännöt. Toimijoilla on usein hiljaista tietoa, joka ei välity muutoin kuin osallistamalla heitä yhteiseen keskusteluun. Käytännön toimijoita osallistamalla alan kehittämiseen onkin suuri merkitys onnistumisen suhteen. (Toikko & Rantanen 2009, 99 - 100.)

6.3.3 Kokemukset toimivasta yhteistyöstä

Nuorisoalan ja sosiaalialan ammattilaisten sekä sosiaalialan asiantuntijoiden keskustelua moniammatillisuudessa yhdistää alojen työn sulautuminen toisiinsa (kuvio 12).

KUVIO 12. Kokemukset toimivasta yhteistyöstä

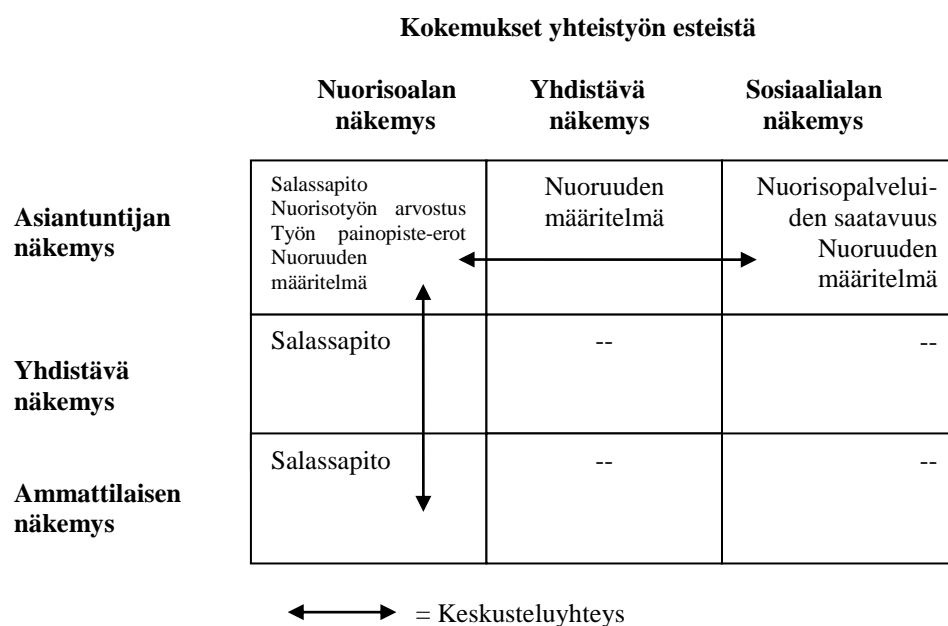
Ammattikuntien rajat ovat hävinneet työstä ja työstä on tullut yhteistä. On rakentunut yhteinen työmenetelmä molempien tiedon yhdistämisestä. Tällöin voidaan puhua siitä, että työtä on määritellyt nuoren tarve, eikä ammattikuntien professiot. Eri professiot ovat antaneet yhteiselle työlle oman osaamisensa käyttöön ja tästä vuorovaikutuksesta nuori on hyötynyt.

"Verkostosta on löytynyt auttavia ihmisiä ja kun alueen toimijat ovat oppineet tuntemaan toisiaan ja toistensa työtä. Pääallekkäinen työ on vähentynyt ja nuori saanut apua."(NT5)

Molempien alojen ammattikunnat ovat luonnehtineet työtä toimivaksi. Tämä toimivuuden luonnehdinta kertoo siitä, että yhteistyötä on tehty aidossa ympäristössä kunnioittaen ja hyödyntäen toinen toistensa osaamista. Toimivien käytäntöjen mittaamisessa työprosessien dokumentoiminen ja arviointi ovat keskeisessä roolissa. Niiden avulla toimintaa voidaan perustella ja kehittää. (Toikko & Rantanen 2009, 83; Katajamäki 2010, 112.)

6.3.4 Kokemuksia yhteistyön esteistä

Yhteistyön esteellisyyskeskusutelu käytiin pääasiassa alojen asiantuntijoiden välillä (kuvio 13). Ainoa ammatilaiskommentti löytyi nuorisoalan ammatilaisen lausumana.

KUVIO 13. Kokemukset yhteistyön esteistä

Nuorisoalan asiantuntijoiden ja ammattilaisten yhdistävä näkemys esteistä oli salassapitosäännökset. Sektorirajat ylittävässä moniammatillisessa työssä salassapitosäännökset ehkäisevät työn tekemistä asiakaslähtöisesti ja ovat hyvin yleisiä ja tiedostettuja ongelmia. (Pahlman 2010, 106.) Toisaalta nuorisoalan ammattilaiset nostavat salassapitosäännökset myös toisella tavalla yhteistyön esteeksi. Heillä on myös ollut epäilyä siitä, että salassapitosääntöä on käytetty tahallisesti yhteistyön välttämiseksi.

"Nähtiin, että salassapitovelvoitteeseen vedotaan myös silloin, kun yhteistyötä ei haluta tehdä."(NT6)

Nuorisoalan asiantuntijoiden näkemykset yhteistyön esteistä ovat mielenkiintoiset. He asiantuntijoina määrittelevät, ettei ammattialaa arvosteta sosiaalityön puolella riittävästi. Tämä arvostuksen puute ei näy kuitenkaan alan ammattilaisten puheessa eikä sosiaalialan puheessa.

Sosiaalialan asiantuntijat nostavat yhdeksi yhteistyön esteeksi nuorisoalan palveluiden saatavuuden. Palveluiden saatavuus ja tietoisuus niistä voi olla konkreettinen este yhteistyölle. Kumpikaan ala, nuorisotyö eikä sosiaalityö ja sen sisällä päihdetyö, markkinoi palvelujaan aktiivisesti yli sektorirajojen. Palveluiden markkinointi ja niistä tiedottaminen yli sektoriajattelun on tärkeää työtä asiakkaan näkökulmasta. Avaamalla oma käsitys omasta ajattelu- ja toimintatavastaan viestinnällisesti muille toimijoille, on jo yksi yhteistyön este poistettu. (vrt. Malmelin & Hakala 2008, 18 - 19.)

Yhteistyötä haittaavaksi tekijäksi molempien alojen asiantuntijat mainitsevat nuoruuden erilaiset ikäkäsitykset ja nuoruuden määritelmä suhteessa omaan työhön.

"Nuorisolain mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat. Miten nuoruus mietetään sosiaalityössä? Missä kulkee raja nuoriso- ja aikuissosiaalityön välillä? Tunnistetaanko aikuissosiaalityössä nuoruuden erityiskysymyksiä?"(ST13)

Varsinkin sosiaalityössä nuoret ja nuoruus eivät profiloidu palveluissa riittävän hyvin. Lastensuojelutyö perustuu lapsilähtöiseen ajatteluun ja aikuissosiaalityö ei välttämättä huomioi nuoria omana ryhmänään. Aikuissosiaalityön palvelut, kuten päihdepalvelut, eivät aina sovellu nuorille, joilla on menossa sosiaalistumisen ja subjektiivisen identiteetin rakentamisen vaihe suhteessa päihdeidenkäyttäjiin. (Saastamoinen 2006, 170 - 174).

6.3.5 Yhteistyön edellytykset

Yhteisen työn onnistumiselle ja yhteisen työn muodostumiselle asetetaan myös edellytyksiä. Aineistossa nuorisoalan asiantuntijat asettivat pääosan edellytyksistä (kuvio 14). Aineistosta löytyi yksi ammatillisilmaus yhteistyön edellytyksistä ja sosiaalialalta edellytyksiä ei löytynyt aineistosta ollenkaan.

Yhteistyön edellytykset

	Nuorisoalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	Koordinaatio Tahtotila Roolien selkeyttäminen	--	--
Yhdistävä näkemys	Tahtotila	--	--
Ammattilaisen näkemys	Tahtotila	--	--

← = Keskusteluyhteys

KUVIO 14. Yhteistyön edellytykset

Nuorisoalan asiantuntijat painottavat edellytyksissä koordinaatiota sekä roolituksen selkeyttämistä. Ammatillisia ja asiantuntijoita yhdisti yhteinen näkemys yhteistyön tahtotilasta.

"Toiminta on ihmisten välistä yhteistyötä ja se edellyttää todellista kykyä ja halua yhteistyöhön."(NT3)

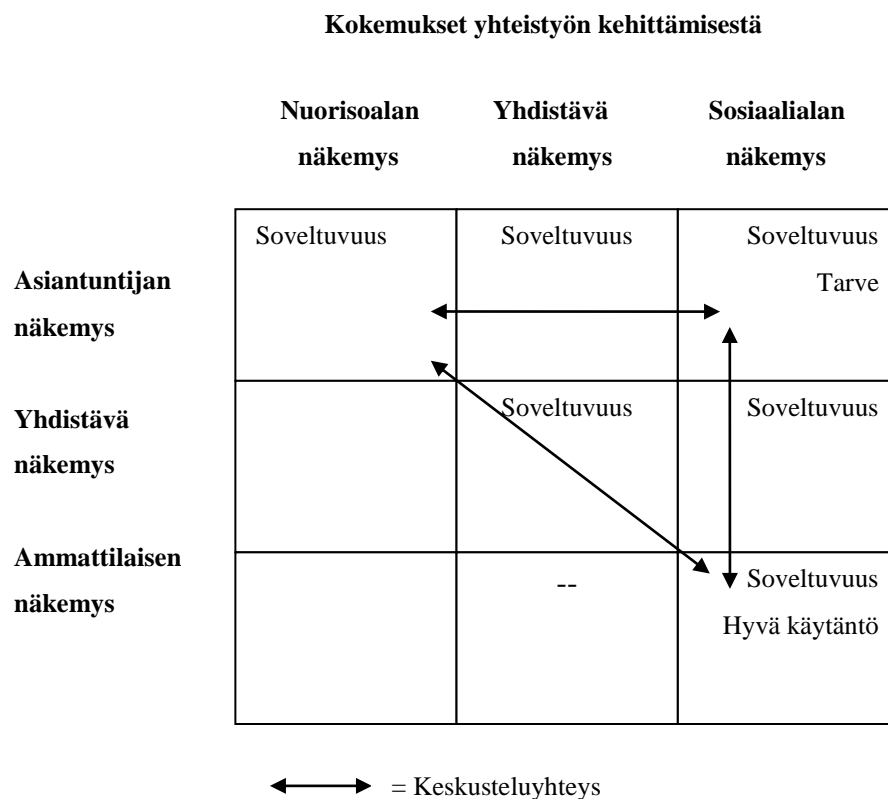
Yhteistyö ei rakennu siitä, että työntekijät laitetaan tekemään yhteistyötä. Aito yhteistyö vaatii sitoutumista yhteiseen ajatteluun, jotta käytännön yhteistyö voi toimia. Mikäli yhteiselle ajattelulle ja keskustelulle ei ole järjestetty tilaa voi yhteistyö olla pinnallista ja muodollista. Avoin luottamuksellinen ja hyvään yhteishenkeen perustuva vuorovaikutustilanne mahdollistaa toisen aidon kuulemisen. Näissä aidoissa vuorovaikutustilanteissa kunkin toimijan tulisi saada puhua omista näkemyksistään, ajatuksis-

taan, tunteistaan ja toiveistaan suhteessa yhteiseen työhön (Katajamäki 2010, 112-113.) Myös ongelmatilanteiden ja näkökulmien erot tulisi käsitellä avoimesti.

6.3.6 Kokemuksia yhteistyön kehittämisestä

Nuorisoalan asiantuntijat, sosiaalialan asiantuntijat ja sosiaalialan ammattilaiset toivat esille ilmauksia yhteistyön kehittämisestä (kuvio 15).

KUVIO 15. Kokemuksia yhteistyön kehittämisestä

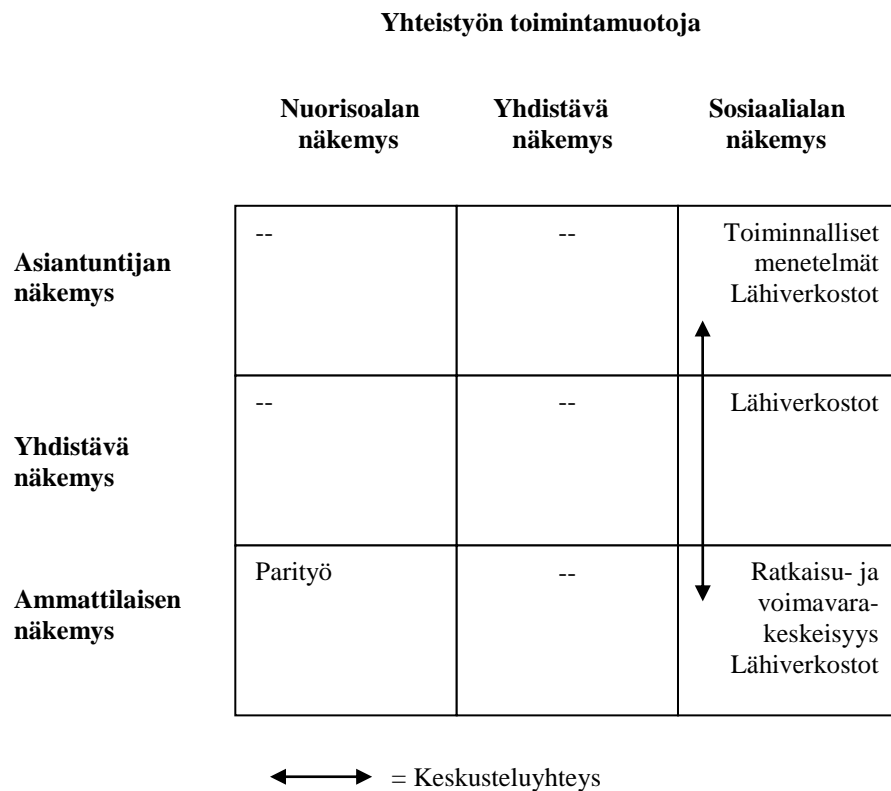
Yhteinen nimittäjä näille kaikille ilmauksille oli se, että kehitettyjen yhteistyömuotojen tulee soveltua ja ovat jo soveltuneet molempien ammattialojen työkäytänteiksi. Tällöin voidaan puhua hyvin vuorovaikutteisesta, toimijoista itsestään lähteneestä kehittämistyöstä (Kirjonen 2006, 117), joka on huomionnut molempien ammattikuntien intressit sekä nuoret.

"(...) menetelmää käyttävät erityisnuorisotyöntekijät, jotka saattavat olla nuorille tuttuja esimerkiksi viikonloppujen etsivästä nuorisotyöstä. (...) Hän korostaa kuitenkin, että menetelmä sopii kaikille nuorten kanssa asiakastyötä tekeville." (ST20)

Moniammatillisuuden kehittäminen on sosiaalinen prosessi, jossa kehittäminen on ennen kaikkea dialoginen ja trialoginen prosessi. Trialogisuudessa korostuvat tutkivan oppisen toimintatapa sekä tiedonrakentamisen tapa. Tutkivassa oppimisessa pyritään tukemaan ja mallintamaan oppimisen organisointia. Tiedon rakentamisessa painottuvat yhteisesti kehitellyt ideat ja sosiaalisesti jaetut tieto- ja kulttuuriobjektit. (Paavola 2007, 40.) Onnistuneessa moniammatillisessa työssä on kyse myös oppimisen yhteisistä areenoista.

6.3.7 Yhteistyön toimintamuotoja

Yhteistyön toimintamuotoja kuvasivat sosiaalityön asiantuntijat ja ammattilaiset (kuvio 16).

KUVIO 16. Yhteistyön toimintamuotoja

Toimintamuodot olivat käytännöllisiä ja keskittyivät nuoren voimavara- ja ratkaisukeskeisiin työmuotoihin. Yhteistä ilmauksille oli se, että työmuodoissa oli huomioitu nuoren lähiverkostot. Nämä lähiverkostot, vanhemmat ja/tai muut nuoret, ovat tärkeässä roolissa nuoren socialisaation kannalta. Nuorella on ympärillään ihmisiä, jonka mukaan nuori voi omaksua, muuttaa tai hylätä käyttäytymistapojaan ja toimintamallejaan (Hämäläinen 2007, 23.)

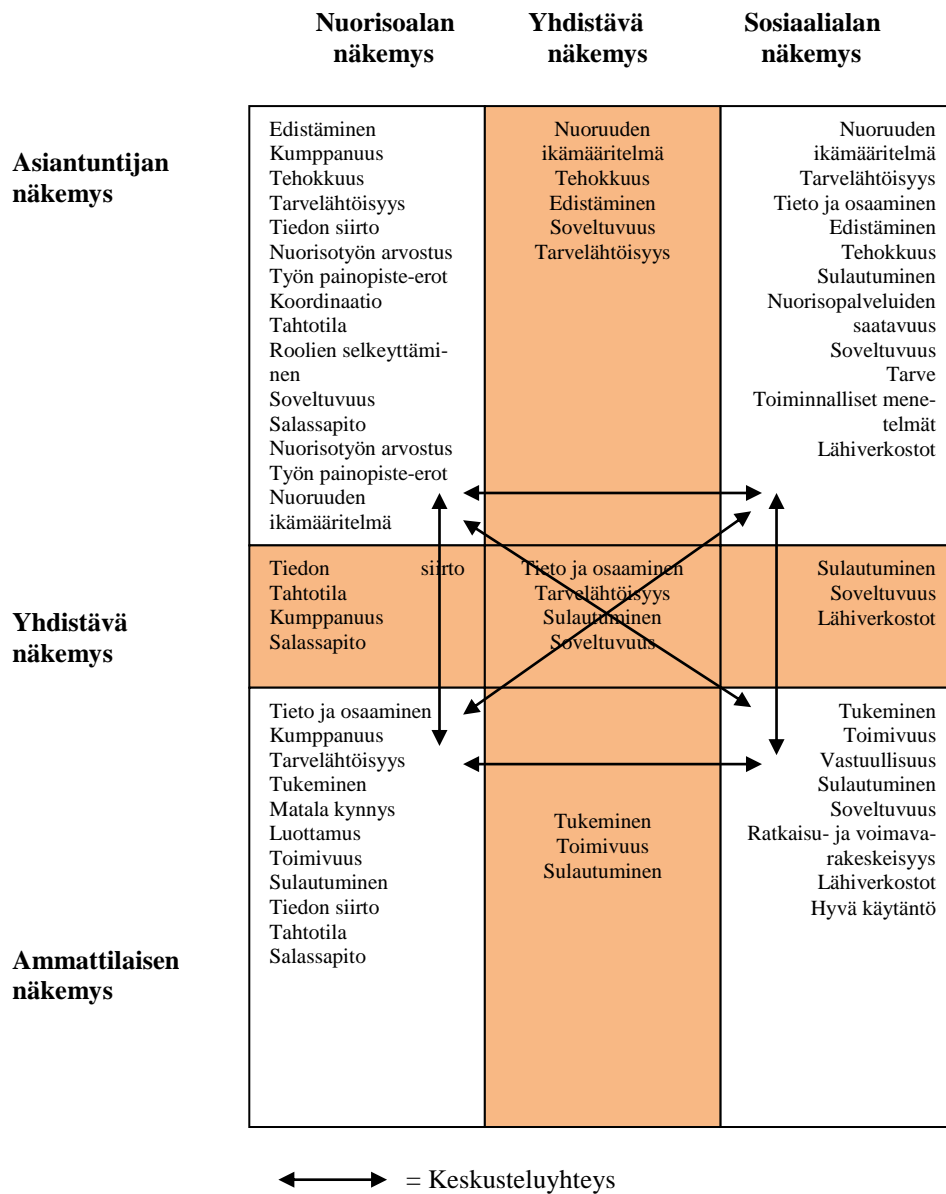
"Työmuodossa yhdistyvät eri ammattialojen tieto sekä toiminnalliset ja terapeutitiset menetelmät. Yksilötyön lisäksi perustetaan nuorten vertaisryhmiä."(ST13)

Nuorten aikuis- ja vertaisryhmien perustamisen ohella tulisi myös huomioida sellaiset lähiverkostot, joiden avulla nuorella olisi peilipinta myös hyvinvoivaan, ongelmattomampaan nuoruuteen. Nuorten ongelmattomien vertaisverkostojen liittäminen mukaan sosiaalityön kuntotuttavaan työhön mahdollistaa sellaisia kuntotuttavia ja sosiaalistumisen elementtejä, joita ei voi saavuttaa missään muualla ja voivat olla kuntoutumisen kannalta erittäin merkittäviä. Näissä, esimerkiksi kulttuurisissa nuorisotyön tapahtumissa, nuorten oma suhde tavalliseen nuoruuteen ja omaan identiteettiin vahvistuu ja antaa voimia löytää myös ongelmatonta elämisen mallia. (Ruotsalainen 2007, 171.) Ilmaisullisen ja toiminnallisen elementin liittäminen kuntoutumiseen nuorisotyön näkökulmasta voi vahvistaa nuoren kasvua ja elämänhallintaa.

6.3.8 Yhteenveto nuoriso- ja sosiaalityön kokemuspohjasta moniammatillisen työn perustana

Moniammatillisuuden keskeisin ydin kokemuksen perusteella löytyy alojen asiantuntijoita ja ammattilaisia yhdistävästä puheesta (kuvio 17). Keskusteluyhteys kokemuksista löytyy kaikkien osapuolten väliltä. Keskeisiksi yhteistyön määritelmiksi käytännön kokemusten perusteella on noussut yhteistyön tiedon ja osaamisen, sulautumisen ja soveltuvuuden sekä tarvelähtöisyyden yhdistyminen samaan kokonaisuuteen.

Nuoriso- ja sosiaalialan kokemuspohja moniammatillisen työn perustana

KUVIO 17. Nuoriso- ja sosiaalialan kokemuspohja moniammatillisen työn perustana

Parhaimmillaan nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillinen työ häivyttää organisaatioiden rajat ja yhdistää työssä tarvittavaa tietoa yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämä ei tarkoita sitä, että toisen alan ammatillisuus olisi alisteinen toiselle. Osaaminen ja tieto muodostavat tiedollisesti ja inhimillisesti sellaisen kokonaisuuden, josta nuori hyötyy. Kumpikin ammattiala joutuu avaamaan toisilleen omia työkaluttuurisia termejään ja sanontojaan, jotta yhteinen ymmärrys voi rakentua. Kyseessä on oppimisen prosessi, joka perustuu Katajamäen (2010, 118) mukaan erilaisuuden kunnioittamiseen, moti-

voitumiseen erilaiseen ja yhteisölliseen oppimiseen, moniammatillisuuden edellyttämän pätevyyden oppimiseen sekä oppimisen ohjaukseen ja arviointiin.

Työtä tekevien ammattilaisten ja alan asiantuntijoiden mielen mallit eli sisäiset mallit, voivat olla moniammatillisuuden kehittämisen esteenä. Nämä mallit ovat jäsentäneet ja järjestäneet moniammatillisuuden sosiaalista ymmärrystä ja samalla ohjaavat uuden tiedon vastaanottamista, käsittelyä ja tulkintaa. (Isoherranen ym. 2008, 76 - 77.) Näitä malleja tarvitaan, jotta käsitys kokonaisuudesta on jollain tapaa ihmisen hallussa. Mutta nämä mielen sisäiset mallit voivat koitua yhteistyön esteeksi, jos niitä ei lasketa muuttumaan, eikä malleja päästetä rakentumaan uudella tavalla. Omien ja toisten sisäisten mallien avulla saamme rakennettua paremman kokonaiskuvan nuoresta ja hänen elämäntilanteestaan. Samalla työalat soveltavat omaa ja toisten tietotaitoa oman työn orientaatioksi ammattien leikkauspinnassa. Tuloksena on yhteen sulautunut työorientaatio, jossa kaikilla on selvä käsitys mitä ja miten tehdään. Tämä sulautumisvaihe ei tarkoita sitä, että koko ammattialan täytyisi muuttaa toimintaansa ja työotettaan kaikilla työalueilla samansuuntaiseksi.

Moniammatillisuuden tulee perustua myös tarvelähtöisyyteen. Tätä tarvelähtöisyyttä voidaan perustella sekä nuoren tarpeesta että oppimisen tarpeesta käsin. Nuoren elämäntilanteet ovat usein haasteellisia ja vaativat laajaa asiantuntemusta. Nuoren hätä ja palveluntarpeet eivät aina kohtaa ja työhön tarvitaan monialaista- ja ammatillista työotetta. Nuoren hyvinvoinnin edistäminen tarvitsee useamman ammattikunnan osaamisen yhdistämistä. Osaamisen yhdistämisellä nuoren hyvinvointia voidaan edistää monipuolisemmin niukentuneissa palveluresursseissa. (Katajamäki 2010, 107 - 108.) Tämä osaamisen yhdistäminen taloudellisin perustein on myös hallituksen lapsi-, nuoriso- ja perhepoliittisen ohjelman tavoite.

6.4 Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisen työn perustana

6.4.1 Sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisen kuvauskategorioiden kvantifiointi

Aineistosta löytyi ilmauksia, joissa puhuttiin lasten ja nuorten sosiaalisesta hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä moniammatillisuuden näkökulmasta (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisen työn perustana

Kuvauskategoria	Kuvauksen julkaisijalehti ja pelkistettyjen ilmausten määrä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Nuorisotyö -lehdissä		Kuvauksen ilmaisija ja määrä Sosiaalitieto-lehdissä		Pääluokka
	Nuorisotyö	Sosiaalitieto	Asiantuntija	Ammattilainen	Asiantuntija	Ammattilainen	
Nuorten hyvinvoinnin tietopohja	2	0	2	0	0	0	Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisen työn perustana
Nuorten ongelmatilanteet	6	0	0	6	0	0	
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muodostuminen	3	16	3	0	13	3	
Nuoren saama hyöty yhteistyöstä	3	4	0	3	1	3	
Yhteistyön tulos	0	7	0	0	1	6	
Yhteensä	14	27	5	9	15	12	

Keskustelunaiheet painottuivat sosiaalialan ja nuorisoalan asiantuntijoiden sekä sosiaalialan asiantuntijoiden ja ammattilaisten ilmaisuihin. Huomattavaa oli myös se, että ilmaisut, ilmaisijoiden positio sekä niiden välinen keskustelusuhde poikkeavat edellisistä pääluokista siten, että ne eivät kohtaa kovinkaan usein.

6.4.2 Nuorten hyvinvoinnin tietopohja

Nuorten hyvinvoinnin tietopohja nousi esille kahdessa nuorisoalan ammattitilaisilmaisussa (kuvio 19). Esiintymä on vähäinen, mutta merkittävä suhteessa moniammatilliseen työhön.

Nuorten hyvinvoinnin tietopohja

	Nuorisotalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	Sirpaleisuus Nuoruus	--	--
	--	--	--
Yhdistävä näkemys	--	--	--

←→ = Keskusteluyhteys

KUVIO 19. Nuorten hyvinvoinnin tietopohja

Ilmaisut kuvaavat tietoperustaa sirpaleiseksi. Tieto ei myöskään perustu nuoruuteen vaan ongelmakeskeisyyteen. Tietoa tulisi kerätä nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden eikä palvelujärjestelmän sisältöjen lähtökohdista.

"Nuoria koskeva tieto on nyt hyvin sirpaleina erilaisissa tilastoissa, tietoa tulisi koota nuoruuden näkökulmasta."(NT2)

Nuorten sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvää tietoa tulisi koota myös nuoruudesta käsin. Yhteistyön esteitä käsittelevässä kohdassa (kuvio 13) sosiaalialan asiantuntijat pohtivat nuoruuden erityiskysymysten tunnistamisen aikuissosiaalityössä hankaloittavan työtä ja samalla sen vaikuttavan yhteistyöhön. Työkäytäntöjen kehittämisessä tiedontuotannolla on merkittävä rooli moniammatillisessa työssä. Teoreettisen ja käytännön tiedon välinen suhde on nuorisotalan ja sosiaalialan moniammatillisen työn ydin ja sen rakentaminen vaativat molempien alojen sekä hiljaista, kokemuksellista tietoa että eksplisiittista, järkipäristä tietoa. (Toikko & Rantanen 2009, 116; Heino 2009, 174 - 175.)

Nuorten sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi tietoa löytyy myös nuorilta itseltään. Nuoruuden erityispiirteisiin liittyvät, kuten nuorisokulttuuriset, tekijät ovat parhaiten nuorten itsensä tiedossa, ei aikuisten eivätkä palvelujärjestelmien tilastoissa. Nuorten

sosiaalisen hyvinvoinnin tiedon rakentumisen peruste pohjautuu myös sosiaalipedagogiseen työorientaatioon, jossa työkäytännöt mukautuvat ihmisen kasvun ja kehityksen tueksi. (Hämäläinen 1997, 60.)

6.4.3 Nuorten ongelmatilanteet

Nuoren sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät ongelmatilanteet näyttäytyvät nuorisoalan ammattilaisille läheisesti ja varhaisemmin kuin sosiaalialan ammattilaisille (kuvio 20). Tämä ilmeneminen on ymmärrettävää, sillä nuorisoalan ammattilaiset toimivat nuorten arkisissa ympäristöissä ja näkevät varhain nuorten ongelmat. Sosiaalityön ammattilaiset ovat nuoren lähellä vasta sitten kun ongelmista on tullut jo niin isoja, että nuoret ovat ohjautuneet palvelujen piiriin.

Nuorten ongelmatilanteet

	Nuorisoalan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	--	--	--
Yhdistävä näkemys	--	--	--
Ammattilaisen näkemys	Päihteet Mielenterveyden ongelmat Kiusaaminen Aikuisuuden puute	--	--

←→ = Keskusteluyhteys

KUVIO 20. Nuorten ongelmatilanteet

Nuorisoalan ammattilaiset ovat havainneet nuorilla olevan ongelmia päihteidenkäytön, mielenterveyden ja kiusaamisen suhteen. Myös aikuisuuden puute tuntuu huolestuttavan nuorisotyöntekijöitä.

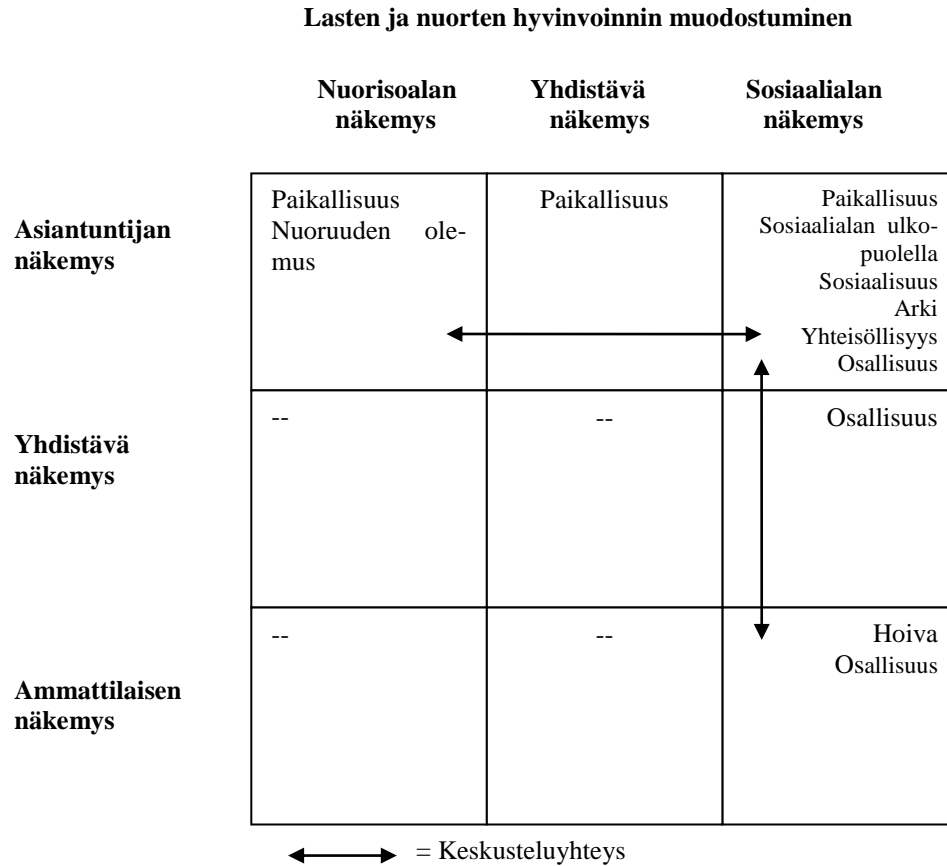
"Lisäksi nuorten elämäntilanteiden vaikeutuminen näkyy (....). Kaikki vanhemmat eivät jaksu tukea nuorta sillä tavoin kuin pitäisi. Mielenterveyden ongelmat ja henkinen pahoinvointi ovat entistä enemmän nuorten arkea, samoin runsas päihteidenkäyttö. Myös kiusaamisen kierre nuoruudessa näkyy ja tuntuu monen elämässä."(NT5)

Nuorisotyöllä on näköalapaikka nuoren arkisiin ympäristöihin ja niissä ilmeneviin ongelmiin. Miten nuorisotyö käyttää tätä asemaansa ja osaamistansa nuorten ongelmien helpottamiseksi onkin perustavanlaatuinen kysymys. Päihteitä käyttävät nuoret eivät voi osallistua nuorisotyön järjestämiin promillettomiin tilaisuuksiin, vaikka juuri päihtyneinä he tarvitsisivat aikuisen läsnäoloa ja turvaa. He ovat tervetulleita nuorisotyön pariin silloin kun he ovat päihteettömiä. Päihdeongelmista kärsivän ihmisen, nuoren tai aikuisen, oireet ilmenevät juuri päihtymisenä, mutta hän ei pääse oireilujensa takia palvelujen piiriin. Tämä on paradoksaalinen ilmiö suhteessa muihin sairauksiin tai ongelmatilanteisiin.

Nuorisotyö ei yksin selviä tästä ongelmallisesta tilanteesta, jossa päihteitä käyttävä nuori tarvitsisi apua juuri päihtyneenä. Nuoren sosiaalistumisen tukeminen päihteettömään elämään ja päihteettömän identiteetin luomiseen kuuluu yhteen nuorisotyön perustehtävään, kompensatiofunktioon. Kompensatiofunktion perusteella ja sosiaalipedagogisten menetelmien avulla päihdeongelmainen nuori voidaan sisällyttää nuorisotyön piiriin. Osa tästä kompensatiofunktioista kuuluu myös sosiaalityölle tai päihdehuollolle. (Nieminen 2007, 25.) Kompensatiofunktion jakaminen ammattikuntien kesken edellyttää moniammatillista yhteistyötä, joka omalta osaltaan turvaa nuoren sosiaalista hyvinvointia.

6.4.4 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muodostuminen

Sosiaalialan ja nuorisoalan asiantuntijat toteavat lasten ja nuoren hyvinvoinnin muodostuvan tai estyvän paikallisissa olosuhteissa (kuvio 21).

KUVIO 21. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muodostuminen

Hyvinvoinnin turvaamiseksi kaivataan velvoittavia toimenpiteitä ja paikallisen tason yhteistä vastuunkantoa. Toimialoja velvoitetaan yhteiseen työhön sekä ehkäisevässä että korjaavassa työssä.

"Kunnan tehtävänä on kuitenkin laajan hyvinvointivastuun kantaminen. Tämä on mahdollista vain paikallisin voimin ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Lainsäädännöllä tulee luoda hyvät ja tarpeeksi velvoittavat raamit, jotka sitovat kaikki hallintokunnat hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ehkäisyyn ja viime kädessä myös korjaaviin toimiin. Palvelukeskeisyydestä on syytä siirtyä yhteisöllisempään ja voimaannuttavampaan suuntaan. Näin sosiaalinen eheys vahvistuu - ja tämä koituu kaikkien hyväksi."(ST16)

Ehkäisevän ja korjaavan työn painopisteiden määrittäminen on myös palvelujärjestelmän ja kansalaisvastuun arvovalinta (Wrede 2007, 155). Tämä arvovalinta on yhteydessä poliittiseen päätöksentekoon ja organisaation arvomaailmaan. Arvovalinnoilla on myös yhteys vanhempien ja työntekijöiden vastuuseen nuorten kasvatuksesta ja hyvinvoinnin edistämisestä. Muun muassa nuorten ongelmalliseen alkoholinkäyttöön löytyy malleja niin kotoa kuin yhteiskunnastakin.

Sosiaalialan asiantuntijat nostavat moniammatillisuuden näkökulmasta myös tärkeän havainnon esille:

"Terveiden ja hyvinvoinnin edellytykset syntyvät enemmänkin muualla kuin sosiaali- ja terveyspalveluissa. Niistä vastaavilla on kuitenkin tärkeä herättelijän, koordinaattorin ja asiantuntijan rooli."(ST17)

Hyvinvoinnin muodostumisen areenoiden sijainti sosiaali- ja terveysalan ulkopuolella on tärkeä peruste moniammatilliselle työlle. Kuten jo aiemmin todettiin (kaavio 20), nuorten hyvinvointia vähentävät ongelmat näyttäytyvät varhaisessa vaiheessa juuri näillä muilla areenoilla. Moniammatillisuudella voidaan myös peilata näitä ilmiöitä toisen osaamisen kautta. Tiedon liikkumisella ja yhteisellä työllä kannetaan yhteistä vastuuta nuorista. Yhteinen vastuu konkretisoituu tekoina, joka ei aina tarkoita nuoren liittämistä raskaiden korjaavien palveluiden piiriin. Nämä yhteisvastuulliset teot voivat enemmänkin liittyä työntekijöiden tiedolliseen yhteistyöhön, konsultoivaan ja taustalla olevaan työhön. Kaakinen (2008, 150) toteaa kriittisesti, että nuoren häviäminen palvelujärjestelmän tilastoista ei välttämättä ole nuoren näkökulmasta huono asia. Nuorten omaehtoisen ja kapinallisen tai jopa ongelmallisenkin aikuisuuteen siirtymäjakson avulla uudistetaan myös yhteiskunnan palvelurakenteita. Tällöin moniammatillisuuden vastuu nuorten hyvinvoinnin tukemisessa voi olla tiedon ja osaamisen tasoilla olevaa yhteistyötä ja sen avulla dialogia nuoren ja ammattilaisten välillä nuoren näkökulmasta. Tämän yhteistyön ja dialogin tietoisien tason saavuttaminen on Freiren (2005, 44 - 71) mukaan niin nuorta kuin palvelujärjestelmääkin vapauttavaa toimintaa. Nuoren hyvinvoinnin tukemisessa ja ongelmien ilmetessä ei tarvitse aina päätyä palvelujärjestelmän raskaisiin toimenpiteisiin. Kevyempi, nuoren kasvuun liittyvä moniammatillisesti koottu tiedollinen interventio voi nostaa nuoren hyvinvoinnin tasoa huomattavasti enemmän kuin hoidolliset toimenpiteet.

Sosiaalialan asiantuntijat ja ammattilaiset ottavat hyvinvointikeskusteluun mukaan myös osallisuustekijän. Osallistamalla nuori itse oman hyvinvoinnin rakentamiseen muutoksesta saadaan kestävämmälle pohjalle.

"(...) pitävät menetelmän vahvuutena nuoren omaa osallisuutta ja elämän eri osa-alueiden peilaamista ristiin. Heistä on tärkeää, että nuori itse pohtii tilannettaan ja näkee miten mitkään asiat vaikuttavat toisiinsa."(ST20)

Tämä vastaa Freiren (2005, 69) sosiaalipedagogista ajattelua dialogisesta suhteesta huonompiosaisten ihmisten siirtymisestä oman elämänsä objekteiksi. Reflektion avulla nuori saatetaan toimimaan oman itsensä puolesta, pois kohderyhmästä, johon yhteiskuntamme on heidät määritellyt.

6.4.5 Nuoren saama hyöty yhteistyöstä

Nuoriso- ja sosiaalialan ammattilaisten ilmaisujen perusteella (kuvio 22) nuoria ohjautuu palvelujen piiriin silloin, kun yhteistyö eri toimijoiden välille on rakentunut:

" (...) nuorisotyön kohderyhmänä ovat 15- 17 -vuotiaat työn, koulutuksen tai muun aktiivisen toiminnan ulkopuolella olevat nuoret. Tavoitteena on luoda seudun kymmenen kunnan alueelle yhtenäinen toimintamalli, jonka mukaisesti ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret ohjautuvat suoraan oppilaitoksesta kotikuntansa vastuuohjaajalle. Yhteistyötä tehdään sekä yläkoulujen että toisen asteen oppilaanohjaajien kanssa. Kohderyhmään kuuluvia ohjautuu etsivän työn ohjaus ja neuvontapalveluihin myös esimerkiksi lastensuojelun työntekijöiden kautta."(NT6)

Yhteistyöllä on rakennettu sellaisia avun tarpeen "tarkistuspisteitä", jolloin kevyemmätkin interventiot ovat mahdollisia. Yhteistyö toimii ehkäisevänä työnä ongelmien syvenemiselle. Myös sosiaalialan työ voi olla ehkäisevää työtä, kuten sosiaalialan ammattilaiset asemoivat omaa työtänsä (vrt. kuvio 8).

Nuoren saama hyöty yhteistyöstä

	Nuorisolan näkemys	Yhdistävä näkemys	Sosiaalialan näkemys
Asiantuntijan näkemys	--	--	Pois ongelmista
Yhdistävä näkemys	--	--	--
Ammattilaisen näkemys	Oppiminen tuki- verkkojen käyt- tämiseen Ohjautuminen palveluihin	Ohjautuminen palveluihin	Välittäminen Ohjautuminen palveluihin

 = Keskusteluyhteys

KUVIO 22. Nuoren saama hyöty yhteistyöstä

Edellisen havainnon lisäksi sosiaalityön asiantuntijoiden mielestä yhteisellä palvelutarjonnalla ja hyvinvointipolitiikalla saatetaan nuoria kohti hyvinvointia, pois ongelmista.

Entä onnistuuko kunnassa tilojen yhteiskäyttö? Millaista hyvinvointipolitiikkaa syntyy, kun liikuntaseuralta peritään niin kovaa vuokraa tilan käytöstä, että se joutuu korottamaan osallistumismaksuja? Käykö kohta niin, ettei työttömän tai yksinhuoltajan lapsi voikaan enää harrastaa liikuntaseurassa? Pitääkö hänen alkaa harrastaa jossain muualla - kaaduilla ja kujilla. Ja kun nuori alkaa syrjäytyä, huudetaan lastensuojelua apuun. Liikunnalla, musiikilla, kulttuurilla - kaikella on merkitystä." (ST10)

Asiantuntijat asemoivat nuorten hyvinvoinnin muodostumisen areenaa muualle kuin sosiaalityön sisälle. Nuorten kulttuuristen toimintojen mahdollistamisella vaikutetaan nuoren identiteetin rakentamiseen. Kulttuurinen toiminta voidaan myös nähdä laajem-

pana kokonaisuutena kuin tavoitteellinen, järjestelmällinen ja suunniteltu toiminta. Nuoren omassa arjessa ja elämismaailmassa muodostuu nuorten hiljaisen tiedon avulla hyvinvointia tukevia tai ehkäiseviä kulttuurisia muotoja. (Freire 2005, 199; Ruotsalainen 2007, 175.) Näiden hyvinvointia tukevien ja ehkäisevien kulttuuristen ilmiöiden laaja kirjo on hyvä tunnistaa ja jakaa moniammatillisessa nuoriso- ja sosiaalityössä.

Edellisellä lausunnolla asiantuntijat viittaavat suoraan sosiaalipedagogiseen työhön. Sosiaalipedagogisessa työorientaatiossa otetaankin ihmisen sosiaalinen todellisuus työn perusteeksi. (Hämäläinen 1999, 65.) Ongelmien ilmaantuessa sosiaalisesti kasvattavat työn sisällöt voivat tuottaa sellaista hyvinvointia ja tulosta, jota nuoren hoiva- ja auttamistyöllä ei voida saavuttaa. Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan olemus perustuu juuri siihen, että asiat voivat olla toisinkin (Hämäläinen 1999, 60).

Nuorisoalan ammattilaiset nostavat esille myös kasvatuksellisesti tärkeän tekijän, jonka avulla nuori hyötyy ammattialojen yhteistyöstä. Nuori jää helposti auttamisverkostojen ulkopuolelle, mikäli häntä ei opeteta niiden käyttämiseen.

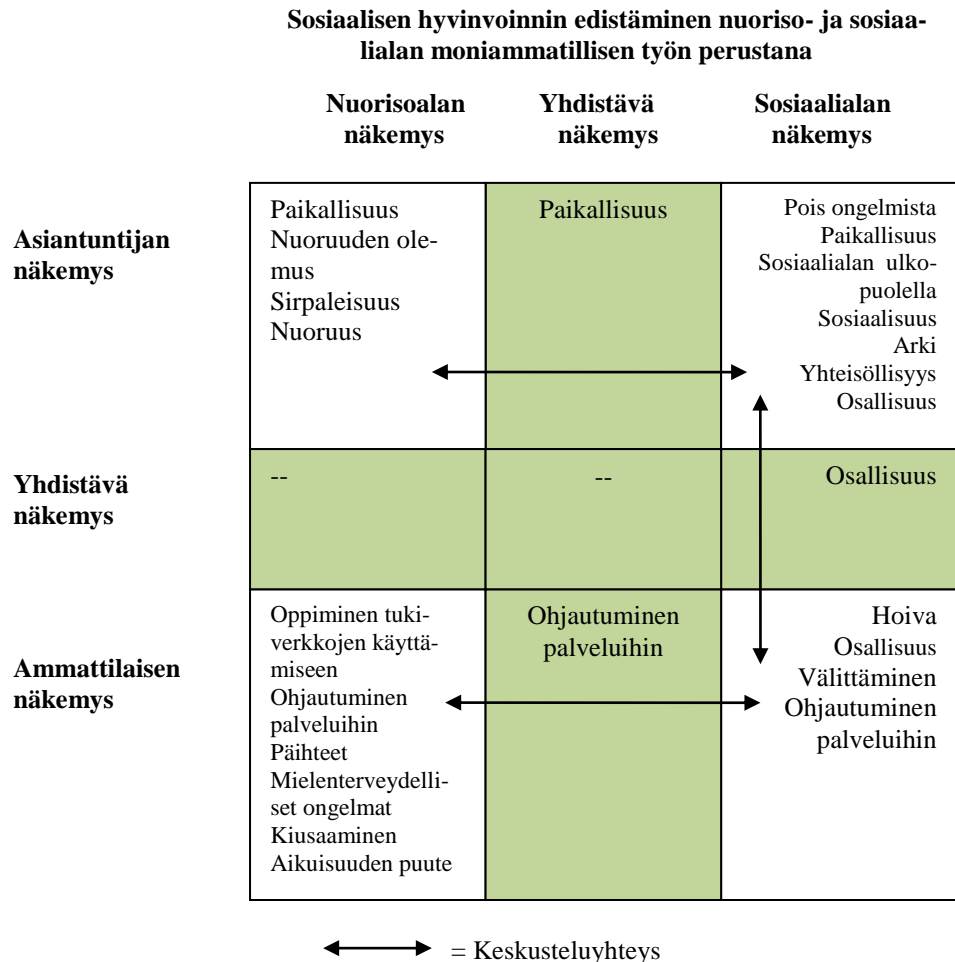
"Hankkeen nuoret tarrautuvat helposti yhteen, turvalliseksi kokemaansa aikuiseen. Hanketyöntekijä (...) toteaa kuitenkin, ettei aio ryhtyä kenenkään äidiksi tai huolenpitäjäksi. Hän kysyy aina nuorelta, voisiko tueksi tulla joku toinen aikuinen ja kuka se voisi olla. Nuorelle vakuutetaan, että välittäviä aikuisia on monia ja nuorille välitetään näitä tukijoita, jotta he tuntisivat ja osaisivat käyttää yhteiskunnan tarjoamia tukiverkkoja."(NT5)

Tämä avun piiriin hakeutumattomuus ja osaamattomuus olemassa olevien palveluiden käyttämiseen on tunnistettavissa myös pitkään päihteitä käyttävien aikuisten kuntoutumisen esteenä. Kuntoutumiseen vaaditaan ongelman tiedostamista ja palvelujärjestelmän käyttämistä kuntoutumisen välineenä. (Tuomainen & Purhonen 2008, 54.)

6.4.6 Yhteenveto sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisestä nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillisen työn perustana

Nuoriso- ja sosiaalialojen asiantuntijoiden ja ammattilaisten väliseen keskiöön ei noussut yhtään ilmaisua, joka olisi alojen moniammatillisuuden ydinperuste (kuvio

23). Sen sijaan alojen edustajat käyvät keskustelua keskenään tai toistensa kanssa sosiaalisesta hyvinvoinnista ja sen reunaehtojen rakentumisesta (kuvio 23). Nämä reunoilla olevat ilmaisut ovat juuri niitä reunaehtoja, joiden avulla sosiaalipedagogiikka määrittelee itseään tieteenalana. (Ranne 2002, 115.)

KUVIO 23. Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillisen työn perustana

Yksilön sosiaalisen hyvinvoinnin muodostuminen on kummankin ammattialan työn lähtökohta. Ihmisen arki ja siinä läsnä oleva hyvinvointi on molempien työn keskiössä. Aineistosta voi siis tulkita sosiaalipedagogista viitekehystä käyttämällä neljä eri hyvinvoinnin kulmakiveä, johon nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillinen työ voivat perustua. *Yksilön persoonan subjektiivisuuden ja itseavun vahvistaminen* ovat hyvinvoinnin yksi kulmakivi. Ihmisiä autetaan näkemään sellaisia mahdollisuuksia, joilla he voivat määrittellä itseään ja elämänsä yksilöinä ja osana yhteisöä. Työntekijöiden roolina on toimia kanssakulkijoina yksilön rinnalla ja mahdollistaa avun saamisen areenat (Hämäläinen 1999, 61; Ranne 2002, 115.) Toinen hyvinvoinnin kulmakivi

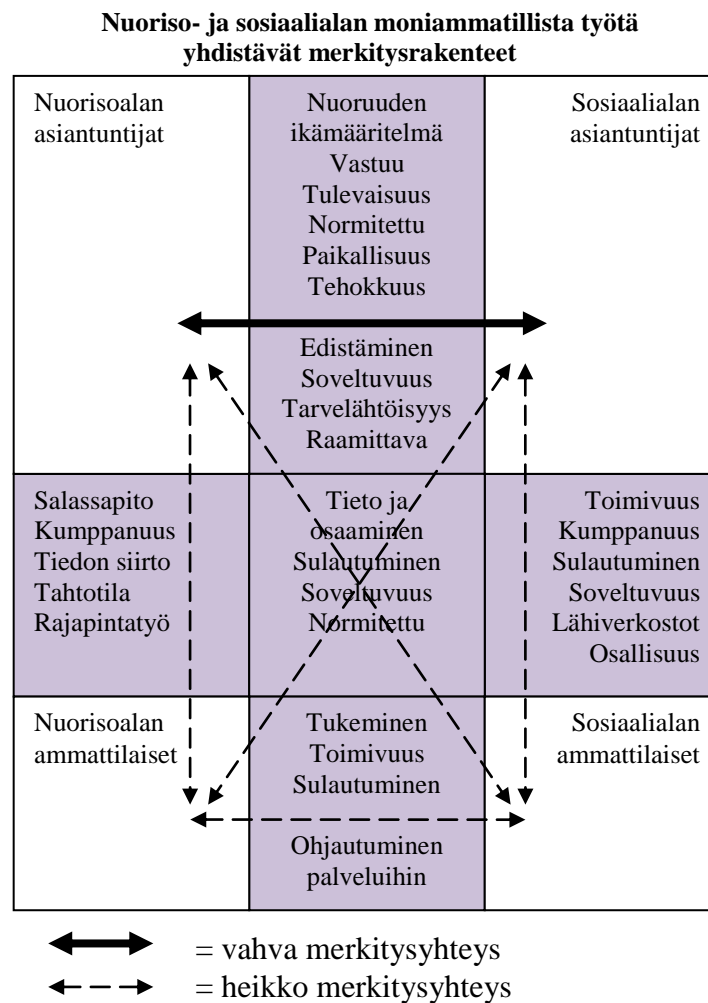
muodostuu *yksilön refleksiivisestä suhteesta itseensä ja omaan hyvinvointiin*. Molempien ammattikuntien työotteella on mahdollisuus tukea nuoren elämänsä historiaan liittyvää reflektiota, tulevaisuuskuvan hahmottamista ja muutoksen mahdollisuuksia. (vrt. Hämäläinen 1999, 69.) Kolmas hyvinvoinnin kulmakivi löytyy *paikallisuudesta ja poliittisesta päätöksenteosta*. Sosiaalipedagogisesti määritelty hyvinvointi on aina sidoksissa yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen tilaan. Hyvin tehdyt ja vastuulliset poliittiset päätökset ovat yhteydessä yksilön hyvinvoinnin rakentumiseen ja vastaavasti ongelmalliset yhteiskuntarakenteet lisäävät ongelmallisuutta yksilöjen yhteiskuntaan sosiaalistumiseen ja oman identiteetin suhteuttamiseen siihen. (Saastamoinen 2007, 231.) Neljäs kulmakivi löytyy nuorisotyön ammattilaisten listaamista *nuorten ongelmallisista asioista, joihin he tarvitsevat apua*. Näiden ongelmallisten asioiden kautta löytyy yhteys sosiaalipedagogiikan tehtävän määrittelyyn. Sosiaalipedagogiikka ymmärretään huono-osaisten ja ongelmista kärsivien ihmisten pedagogiikkana ja auttamistyön kehiksenä. Freiren (2005, 72) mukaan ongelmista kärsivät ihmiset ovat alistuneet olotilaansa ja tarvitsevat tietoisesta tahtotilan ja taisteluasenteen noustakseen "ongelmaisten ihmisten ryhmästä". Freire ajattelee, että tämä taistelutahto syntyy yksilön omasta havahtumisesta, auttajien ja kasvattajien sekä ongelmista kärsivien ihmisten välisestä dialogista. Taitavassa dialogissa huomio kiinnittyy tahdon ja muutoksen herättelemiseen. Vaikuttavinta ja haasteellisinta muutoksessa on se, että muutoksen tahtotila syntyy aidosti yksilöstä itsestään ja se, miten tahtoa ylläpidetään (Hämäläinen 1999, 71.) Muutoksen herättelyyn ja sen tukemiseen tarvitaan erilaisia näkökulmia, jotka parhaiten muodostuvat moniammatillisissa tiimeissä, tapaamisissa ja yhteisissä työtilaisuuksissa.

6.5 Nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillista työtä yhdistävät merkitykset

Lopullisen yhteenvedon muodostuminen ja yhteistyön merkitysten sijoittuminen yhteen merkitysrakennekuvioon (kuvio 24) on käynyt läpi moniulotteisen analyysivaiheen, jossa kirjoitettuja asiakokonaisuuksia on tarkasteltu kerroksittain. Tekstianalyysin avulla on muodostettu kolme nuoriso- ja sosiaalityön moniammatillisuuden määrittelyyn liittyvää pääluokkaa. Tulosten raportointivaiheessa ilmeni, että pääluokkien käsitteellinen avaaminen ei onnistu ilman, että palataan niiden sisällölliseen rakenteeseen. Näin on pyritty turvaamaan se, että keskeisimmät yhteistyön merkitykset on saatu nostettua tasapuolisesti esille, eikä vain tutkijaa itseään kiinnostavat merkitykset.

Nuoriso- ja sosiaalialan yhteisen työn perusteet rakentuvat käytännön työn kokemuksen lisäksi työaloja määrittelevästä ohjelmallisesta johtamisesta ja nuorten sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisestä.

KUVIO 24. Nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillista työtä yhdistävät merkitysrakenteet

Kuvion lähempi tarkastelu osoittaa, että nuorisoalan asiantuntijoiden ja ammattilaisten välinen merkityspuheyhteys on vähäistä ja heikkoa. Merkityspuheesta oli tavoitettavissa huoli nuoriso- ja sosiaalialan tasavertaisesta asemasta yhteistyössä.

"Yhtenä kynnyskysymyksenä kunnan sisäisessä yhteistyössä nähtiin se, ettei nuorisotyötä arvosteta muissa hallintokunnissa."(NT7)

Tämä altavastaajan tunne johtuneen osittain siitä, että toimialojen suhde nuoruuteen on erilainen. Myös alojen asiantuntijat nostavat tämän seikan esille yhteistyön merkityksessään. Nuorisotyön tehtävä rakentuu kokonaan suhteessa nuoruuteen kun sosiaalityö keskittyy nuoruuteen kapeammin, lastensuojelun näkökulmasta. (Pohjola 2009, 26 -

27.) Sosiaalityön näkökulmasta nuoruutta ei käsitellä erityisenä alueena ollenkaan, vaikka sille olisi esimerkiksi päihteistä kuntoutumisen kannalta vahva tilaus. Päihteistä kuntoutumisessa nuoren sosiaalistumisen ja identiteetin rakentumisen mekanismeilla on erityinen merkitys nuoren osallisuuden näkökulmasta. Mattila-Aallon mukaan (2009, 202 - 203) päihdekuntoutujan osallisuus kehittyy juuri muualla kuin virallisessa palvelujärjestelmän tarjoamissa kohtaamisissa. Kuntoutujan osallisuus rakentuu ja muokkautuu niiden sosiaalisten piirien odotusten mukaan, jossa hän viettää aikaansa. Nuorisotyön piirissä on osaltaan niitä päihteettömiä, sosiaalisia piirejä, joihin päihteitä käyttävän nuoren toivotaan siirtyvän. Nuorisotyöltä voidaan kysyä, miten päihteettömät, sosiaaliset piirit mahdollistavat päihteitä käyttävän nuoren osallisuuden? Pelkällä palveluohjauksella sosiaalisten piirien vaihtaminen ei onnistu, vaan siihen tarvitaan ammattilaisten yhteistä työtä. Voidaankin pohtia, tarvitseeko nuoren sosiaalista piiriä vaihtaa vai tarvitsisiko päihdeorientoitunutta kaveripiiriä hoitaa kokonaisuutena ja tarjota koko ryhmälle päihteettömämpää sosiaalista toimintaa?

Nuoriso- ja sosiaalialan asiantuntijoiden merkitysrakennepöytäkustelussa on havaittavissa vahva merkitysyhteys yhteisen työn määrittelyssä. Yhteinen puhe painottuu ohjelmallisuuteen ja sen merkitykseen yhteisen työn orientaatioissa. Ohjelmallisuuskeskustelun taso vaihtelee hyväksymisestä ja tarpeellisuudesta vahvohinkin kriittisiin näkemuksiin. Oman alan asiantuntijuutta reflektoidaan suhteessa ohjelmien ja lakien määrittelyyn sekä yhteisen työn kentälle. Keskustelua ohjaa myös asiantuntijuuden paikka ja merkitys yhteisessä työssä.

Nuorten kanssa tehtävään työhön tullaan erilaisista asiantuntijarooleista käsin. Asiantuntijat puhuvat vastuualueista, soveltuvuudesta, tarvelähtöisyydestä ja päätöksenteosta. Voidaan todeta, että koordinaation ja johtamisen puute haittaa yhteisen työn rakentamista alojen välillä. Koordinaation ja johtamisen puute haittaa myös kummankin oman alan asiantuntijuuden, oman alan asiantuntija-ammattilais -suhteen sekä moniammatillisen asiantuntijuuden kehittymistä. Moniammatillinen asiantuntijuus kehittyy niissä ympäristöissä, joissa pystytään siirtymään toimintaympäristöjen välillä ja oppimaan uudenlaisen tiedon rakentamista. Uuden tiedon rakentuminen edellyttää irtautumista vakiintuneista tavoista mutta myös uuden tiedon konstruoimista aieman, valikoituneen tiedon päälle. (Isoherranen ym. 2008, 146; Määttä 2007, 30.) Moniammatillisuuden tietoperusta on laajempi kuin oman alan tietoperusta ja samalla edellytys moniammatillisuuden toimivuudelle.

"Työssä tarvittavasta tiedosta vasta puolet tulee oman ammatin koulutuksesta. Toinen puoli syntyy siitä, että eri ammattilaisten tieto ja kokemus yhdistetään. Kun eri alojen asiantuntijoita yhdistää yhteinen työmenetelmä, ammattikuntien rajat sulautuvat pois ja syntyy uutta(...)."(ST13)

Yhteisen tiedon rakentumisen mahdollisuudet perustuvat osaamisen johtamiseen. Osaamisen johtamisessa keskeistä on tutkia toimintaympäristön muutoksia suhteessa henkilöstön osaamiseen ja uuden osaamispääoman hankkimista organisaatioon. (Isoherranen ym. 2008, 155.) Toinen tekijä, joka moniammatillisuuden osaamiseen liittyy, on alojen koulutussisältöjen uudistamistarpeet. Alojen koulutusta järjestävien organisaatioiden tulee kiinnittää koko ajan huomiota toimintaympäristön muutoksiin ja moniammatillisten taitojen opettamiseen. Moniammatillisuutta tuleekin opettaa ja päästä harjoittelemaan sellaisissa oppimisympäristöissä, joissa opiskelijat kohtaavat näitä muita ammattialan opiskelijoita ja työssä olevia ammattilaisia.

Sosiaalialan asiantuntijoiden ja ammattilaisten välinen moniammatillisuuden merkityskeskustelu on yhtä vähäistä ja heikkoa kuin nuorisoalan asiantuntijoiden ja ammattilaisten keskustelu. Keskustelun yleistä merkitystä ohjaa ammattikuntien yhteistyön toimivuus palvelujärjestelmässä. Ehkäisevän työn paikka ja merkitys nousee esille uudella tavalla. Ehkäisevää työtä ei pidetä enää pelkästään nuorisotyölle kuuluvana toimintana, vaan sitä halutaan toteuttaa osana sosiaalityötä jo imagosyistä.

"Tämä on (...) signaali työttömille, että heistä välitetään."(ST11)

Keskusteluissa on läsnä refleктоiva ja arvioiva sävy. Sosiaalialan sisäinen reflektointi on hyvää ja tarpeellista ja sen avulla selkeytetään yhteistyön linjauksia suhteessa omaan työhön ja työalaa. Alan sisäinen vuorovaikutus kehittyy ja on osa systeemistä ajattelua. (Isoherranen ym. 2008, 162.) Tämä ajattelutaso ja reflektio on syytä ulottaa myös nuoriso- ja sosiaalialan väliseen keskusteluun, jotta yhteistyölle muodostuu toimiva ja aidosti uudistuva merkitysyhteys. Ilman tätä yhdessä toteutettua arvioivaa ja oppivaa kehää toteuteta, yhteistoiminta ei etene. Toiminnasta tulee tehotonta ja yhteistyölle alkaa muodostua yhä enemmän esteitä.

Nuoriso- ja sosiaalialan ammattilaisten yhteisen työn keskusteluyhteys näyttäytyy ammattilehdissä heikosti. Alojen ammattilaisten välisessä yhteistyön merkityskeskus-

telun keskiössä on käytännön yhteistyön toimivuus, nuori ja hänen hyvinvointinsa tukeminen. Keskustelulle on muodostunut hyvä lähtökohta, nuorten saama hyöty. Vastakkain asettua ei ilmennyt niin paljon kuin alojen asiantuntijoiden välillä, mikä osoittaa sen, että huoli nuorista käytännön tasolla on yhteinen ja ilmeinen.

"Ryhmän tehtävänä on miettiä toimenpiteitä nuorten parhaaksi ja edistää heidän hyvinvointiaan sekä jakaa tietoa ja osaamista. Yhteistyö on muuttunut koko ajan käytännönläheisemmäksi."(NT3)

Ammattilaiset puhuvat hyvistä ja toimivista käytännöistä. Harmittavaa on, että käytäntöjä ei esitellä laajemmin lehdissä. Hyvien käytäntöjen esillä olo antaa aina muille toimijoille rakennuspalikoita yhteistyön kehittämiseen omissa ympäristöissään. Käytäntöjen dokumentoiminen ja niiden levittäminen laajalle pitäisi olla alojen asiantuntijoiden tehtävänä yhdessä ammattilaisten kanssa. Hyvin usein hyvät käytännöt jäävät näkymättömiksi käytänteiksi, koska asiakastyötä tekevillä ammattilaisilla ei ole aikaa käytäntöjen dokumentoimiseen ja kirjaamiseen. Näiden käytäntöjen, myös toimimattomien, kirjaaminen on tärkeää myös ohjelmien ja lakien kehittämisen näkökulmasta. Vertikaalinen vuoropuhelu alan toimijoiden kanssa ei toimi myöskään alhaalta ylöspäin kohti niitä asiantuntijoita, jotka määrittelevät ja kehittävät lakien ja ohjelmien sisältöjä. Hyvät käytännöt eivät toimi riittävän hyvin ohjelmallisen kehittämisen välineinä, vaikka niiden määrittelyyn ja levittämiseen on kehitetty hyviä järjestelmiä. Organisaatioiden hyvien käytäntöjen laatiminen, hyödyntäminen ja edellisiin resursoimiseen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Ammattilasilta puuttuu niitä areenoita ja hyvien käytäntöjen levittämistilaisuuksien malleja, joissa näitä käytäntöjä voitaisiin rauhassa tutkia ja pohtia yhdessä sekä käyttää alojen välisen yhteisen työn kehittämisen välineenä. (Arnkil 2009, 63 - 64.)

Tutkimuskysymyksiin peilaten lehtiaineistosta voidaan todeta, että nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyö on hajanaista ja sen suunnitelmallinen toteuttaminen on pirstaloitunutta sekä heikosti johdettua. Aineiston perusteella näyttää siltä, että yhteistyön perusteita ja toimintamuotoja ollaan vasta hakemassa. Ylhäältä päin tapahtuva normi- ja informaatio-ohjaus ei ole vielä jalkautunut käytännön työn tasolle. Normi- ja informaatio-ohjauksen rinnalle kaivataan sekä oman alan että yhteistyön vahvempaa ohjelmallista ja moniammatillisuuden johtamista. Aineistosta ilmenee myös se, että molemmat alat ovat rakenteellisessa ja työn sisällöllisessä murrosvaiheessa. Yhteistyöhön veloitetaan, sitä tarvitaan, halutaan ja siihen suhtaudutaan kriittisesti. Yhteistyön toteuttami-

seen löytyy satunnaisia, kokemusperäisiä käytäntöjä, mutta laajempaa pohdintaa yhteistyön jäsentämiseen ei ole. Yhteistyöhön ei lähdetä automaattisesti miettimättä sen perusteellisempaa merkitystä. Alojen ammatilliset ja asiantuntemukselliset erityispiirteet halutaan säilyttää ja yhteistyön lisääntymisen pelkona on osaltaan erityisyyden tai profession itsemääräämisoikeuden ja luonteen menetys. Toisaalta molemmat alat ovat huolissaan nuorten hyvinvoinnista ja haluavat tukea sitä omalla ja yhteisellä työllä.

Aineistosta löytyy vastauksia siihen, millaisia kokemuksia yhteistyö on tuonut tullessaan ja millaista yhteistyötä toiselta ammattikunnalta odotetaan. Odotettavaa oli, että aineistosta löytyi tasapuolisesti kokemuksia yhteistyötä edistävästä ja estävästä teki-
jöistä. Tärkeintä kuitenkin oli se, että aineisto tuotti yhteistä näkemystä moniammatillisuuden perustaksi. Moniammatillisuudelta odotetaan tiedon ja osaamisen lisääntymistä, työn sulautumista ja osaamisen soveltamista yhteiseen työhön. Yhteistyöltä ei odoteta yhteistä tavoitteen määrittelyä, vaan näkökulmia tavoitteen saavuttamiseksi.

7 POHDINTA

Univiisaus

*Elämäkokemus karttukoon
ja se viisaudeksi jalostukoon!*

*Nyt se on helpompaa kuin koskaan:
Simsalabim, aikojen viisaus on tiivistetty tähän tyynyyn.*

*Salaisuudet avautuvat yhden yön aikana.
Aamulla heräät viisaampana kuin kukaan.*

*Eikä siinä vielä kaikki, nuku toinen yö,
eikä siinä vielä kaikki.*

(Jaana Paju 2007)

Jaana Pajun (2007, 116) lupaus viisauden löytymisestä kokemuksen kautta on tässäkin tutkimuksessa osoitettu paikkaansa pitäväksi. Vuorovaikutuksen ja tasapuolisen osal-

lisuuden avulla viisaus on mahdollista löytää. Nuoriso- ja sosiaalialan asiantuntijat ja ammattilaiset ovat käyneet lehdissä keskustelua moniammatillisuudesta. Keskustelu tiivistyi yhteen, edellisessä kappaleessa esitettyyn nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyötä yhdistävään merkitysrakennekuvioon.

Tutkimuksen tuloksia pitää tutkia myös kriittisesti. Kvalitatiivisen tutkimus edustaa kokonaisvaltaisen tiedon hankintaa, kokoaa aineiston luonnollisista ja todellisista ympäristöistä sekä pyrkii tuomaan esille tutkittavien "äänen" sellaisenaan kuin se ilmenee. Laadullinen tutkimus perustuu myös kohdennettuun tutkimusjoukkoon ja käsittelee aineistoa ainutlaatuisena ja tulkitsee aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi 2002, 151.) Laadullista tutkimusta voi myös kritisoida tutkijan rajoittuneesta tulkinnallisuudesta suhteessa aineistoon. Tässä tutkimuksessa on pyritty refleктоimaan aineistoa moniulotteisesti ja -teoreettisesti, kuten monialaisuuden ja -ammattillisuuden käsite jovelvoittaakin. Aineistoa on pyritty analysoimaan tarkasti ja selkeästi määritetyillä analyysiyksilöillä. Tästä johtuen osa aineistosta ei täyttänyt analyysiyksikön määreitä ja ne jouduttiin jättämään aineistosta pois. Tämä on osaltaan harmittava asia, koska aineistossa oli useita kirjoituksia, joissa puhuttiin yleisesti moniammatillisuudesta. Lievemmillä määritelmillä aineiston määrä olisi lisääntynyt ja yleistynyt, mutta tässä tutkimuksessa haluttiin nimenomaan tuoda esille nuoriso- ja sosiaalialan yhteistä työtä ja sen määrittelyjä systeemissä alustassa (kuvio 2). Voidaan myös todeta, että aineiston ja ilmauksien määrä synteessin tekemiseen on ollut riittävä yhteisen käsityksen muodostumiseksi. Lisäarvoa aineiston tulkintaan ja paikkansapitävyyteen olisi tuonut vielä asiantuntijoille ja ammattilaisille tehty haastattelu tai kysely, mutta se ei ollut tämän tutkimuksen tavoite. Tällä tutkimuksella etsittiin alan ammattilehdissä esiintyvää nuoriso- ja sosiaalialan yhteisen työn määrittelyksiä.

Nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillista työtä yhdistävät keskeiset merkitysrakenteet, joista alojen asiantuntijat ja ammattilaiset ovat samaa tai eri mieltä, ovat ymmärrettäviä. Moniammatillista työtä ja sen olemassaoloa reflektoidaan nuorten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Toinen moniammatillisuuden keskustelutaso liittyy alan toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja muuttuneeseen toimintaympäristöön. Moniammatillisuuskeskusteluun liittyy myös kolmas, systeeminen taso, jossa reflektoidaan työalan ja työtä ohjaavien ohjelmien ja lakien suhdetta. Näihin edellä mainittuihin tasoihin perustuen tutkimuksesta on pääteltävissä kolme nuoriso- ja sosiaalialan moniammatillisuuden kehittymisen ja lisääntymisen edellytyksiä. Nuoriso- ja sosiaa-

liialan moniammatilliseen toimivaan ja kehittyvään yhteistyön aineiston perusteella liittyvän se, että 1) *yhteistyölle on tarveperusta ja se asemoidaan rajapinnalle*, 2) *yhteisen työn ammatillista osaamista tulee lisätä sekä nuoruudesta että yhteistoiminnallisuudesta käsin* sekä 3) *alojen omaa sekä yhteistä työtä tulee johtaa ohjelmallisesti*.

Nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyölle on aineiston mukaan selkeä tarveperusta. Tarve ilmenee jokaisen moniammatillisen keskustelutason teksteistä. Ohjelmien ja lakien tavoitteiden asettelulla ja Euroopan unionin ja kansallisilla politiikkaohjelmilla halutaan vaikuttaa ja parantaa nuorten hyvinvointia.

Yhteiskunnan ja ammattialojen muuttuminen ja murrosvaihe aiheuttavat molempien ammattikuntien työn suunnan muuttumiselle paineita. Sektoroitunut työ ei vastaa nuorten hyvinvoinnin tarpeeseen. Myöskään perinteinen verkostotyö ei näytä riittävän nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyölle on muodostunut syvällisempi tarvepohja, joka asemoituu ammattialojen rajapinnoille. Kyseessä on kokonaissysteemin ymmärtämisestä ja siihen asemoitumisesta. On myös tärkeää muistaa, että alojen kaikkien työntekijöiden ei tarvitse asettua näille rajapinnoille, vaan tarvitaan monentasoista työtä alojen sisällä. Rajapintatyölle onkin merkityksellistä käydä keskustelua sekä oman alan että yhteistä työtä tekevien ammattilaisten ja asiantuntijoiden välillä. Tiedon ristikkäin kulkeminen ja rakentuminen vahvistavat rajapinnoilla tehtävän työn määrittelyä ja joustovaraa.

Rajapintatyölle on ominaista se, että se ei rakennu jäykäksi ja muodolliseksi työntekijäverkoksi nuoren ympärille, vaan nuoren tai nuorisoryhmän tarve määrittelee tarvittavaa palvelua yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ammattikuntien yhteistyölle ei ole yhteistä ongelman määrittelyä ja työn tavoitetta, vaan oman alan erityisosaaminen tuodaan yhteiseen työhön toisen työn tueksi.

Yksilöstä tai ryhmästä lähtevän palvelutarpeen ja yhteistyön määrittelemisen on aineiston mukaan tehokkaampaa. Tällä tehokkuudella ei tarkoiteta ensisijaisesti taloudellista hyötyä, vaan nuoren elämänsä ja hyvinvoinnin parantumisen tuloksellisuutta. Pitkällä aikavälillä tämä todennäköisesti tarkoittaa myös taloudellista hyötyä, mikäli poliittinen päätöksenteko uskaltaa ja pystyy ajattelemaan työn tuloksellisuutta vaalikausien yli.

Rajapintatyötä yhdistää myös ehkäisevä työ ja sen uudelleen asemoiminen. Ehkäisevä työ on perinteisesti ollut nuorisotyön vahvaa osaamisaluetta, mutta sen määrittelylle uudelleen on tilausta kummankin ammattialan lähtökohdista. Ehkäisevää työtä tulisi-kin asemoida uudelleen siten, että nuorisotyön ehkäisevä työ lähestyy ja tulee sosiaalialan korjaavan työn rajalle enemmän ja sosiaalityön korjaava työ lähenee nuorisotyötä, jossa nuorten haitat ja ongelmat ovat jo näkyvillä, mutta eivät aiheuta kuntouttavien palvelujen järjestämistä.

Aineistossa nuoriso- ja sosiaalialan asiantuntijat ja ammattilaiset keskustelevat yhteisestä osaamis pääomasta ja sen mukanaan tuomasta hyödyistä nuorelle ja omaan työhön. Hyvin toimivan yhteistyön avaimena näyttäisi olevan osaamisen lisääminen nuoruudesta käsin. Kummallakin ammattikunnalla on erilaisia nuoruuteen liittyviä tiedollisia ja koulutuksellisia tulokulmia, mutta yhteisen työn perusta muodostuu vasta näiden tulokulmien avaamisella ja uudelleen rakentamisella. Tarvitaan sekä dialogia, että yhteistoiminnallista dialogia, jotta nuoren hyvinvoinnin edistämiseen tulee riittävän laaja tietopohja.

Sekä ammattilaiset että asiantuntijat nostivat esille sen, että yhteiselle pohdinnalle ja yhteisen työn löytymiselle tarvitaan oppimisen ympäristöjä, joissa tietoa ja kokemusta voidaan jakaa ja kehittää. Osaamisen lisäämisessä on vastuu myös alojen ammatillisilla koulutusorganisaatioilla. Muuttunut työ tarvitsee tuekseen muuttuvia oppimisympäristöjä ja sisältöjä.

Alojen asiantuntijoiden rooli yhteisen työn kehittäjinä suhteessa ammattilaisiin näytetään aineiston perusteella etäiseltä. Aineistosta löytää asiantuntijuuden tunnusmerkit, kuten kriittisyys päätöksentekoon, luottamus ja arvostus omiin kykyihin ja osaamiseen. Edellä mainittujen ominaisuuksien lisäksi alan asiantuntijoilta edellytetään oman alansa monipuolista kehittämistä muuttuvissa toimintaympäristöissä ja aktiivista tiedonhankintaa. (Isoherranen ym. 2008, 147.) Asiantuntijoiden tehtävänä on kehittää ja vahvistaa alan osaamista yhdessä alan ammattilaisten kanssa sekä toimia johtamisen tukena uusien asioiden käytäntöön viemisessä.

Nuoruuden olemuksen ja sen erityisyyden huomioiminen tukitoimissa ja vastaavasti tukitoimien muokkaaminen nuoruuden tarpeisiin vaatii ammattikunnilta irtiottoa omista perinteisistä näkemyksistään. Nuoruuden olemusta ei voi myöskään määrittellä

ilman nuorten itsensä osallisuutta heitä koskeviin asioihin. Nuorilla ja heidän läheisverkostoillaan on tietoa siitä arjesta, mihin he tarvitsevat apua ja hyvinvoinnin lisäämistä tai sen ylläpitämistä. Tämän tiedon ja ymmärryksen saavuttamiseen tarvitaan usein ei-virastomaisia työn tekemisen lähtökohtia, työaikoja ja -menetelmiä.

Nuoriso- ja sosiaalialan johtaminen muuttuvassa toimintaympäristössä näyttäytyy aineiston mukaan haasteellisena. Johtajuuden tulisi huomioida oman alan ohjelmallinen johtaminen ja samalla johtaa työntekijöitä myös monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön. Yhtälön koossa pitäminen vaatii johtajalta erilaista ajattelutapaa kuin aikaisemmin. Monialaisuuden ja -ammattillisuuden johtamisessa on tärkeää osata kyseenalaistaa vallitsevia näkemyksiä ja asioita sekä luoda niiden tilalle uusia systemaattisia ajattelumalleja. Johtajuuden luonne muuttuu dynaamisempaan ja innovatiivisempaan suuntaan. (Isoherranen ym. 2008, 150.)

Oman alan ja moniammatillisuuden johtamisessa on tärkeää myös vertikaalinen keskusteluyhteys kansallisten ohjelmien ja lakien sekä käytännön työn välillä. Aineistosta ilmeni, että tämä linkki on heikompi nuorisoalalla kuin sosiaalialalla. Sosiaaliala on perinteisesti velvoitettu ja tottuneempi tekemään työtään normi- ja informaatio-ohjauksessa. Aineistosta ilmeni myös se, että nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyö on vasta kehittymässä kun taas yhteistyö sosiaali- ja terveysalan välillä on jo pidemmällä.

Alojen ammattilaiset olivat kokeneet yhteistyön pääosin omaa työtä vahvistavaksi ja helpottavaksi työksi. He tiedostavat tekevänsä rajapintatyötä ja ehkäisevänsä sillä nuorten ongelmien etenemistä. Ammattilaiset toivovat työn tekemiseen kumppanuutta toisiltaan. Oikeiden kumppaneiden valinta nuorten kanssa tehtävään työhön vaatii myös johtajan antamaa oikeutusta ja toisaalta myös velvoitusta yhteiseen työhön. Johtaja on myös vastuussa siitä, että moniammatillisessa työssä työntekijöillä on riittävästi aikaa tehdä työtä yhdessä toisten kanssa ja työn luonne perustuu tiedon jakamiseen, sen konstruointiin (Parton & O'Byrne 2000, 59) oman tiedon ja osaamisen päälle ja opittujen tietojen ja taitojen soveltamiseen käytäntöön.

Asiantuntijat toivat esille vahvasti johtajuuden ja sen puutteen monialaisuuden ja -ammattillisuuden suunnittelussa ja käytännön toteutuksen koordinoinnissa. Vastuun jakamiseen tarvitaan selkeää johtajuutta ja sopimuksia siitä kuka johtaa ketä ja minne. Johtajuuden sijoittuminen jommallekummalle alalle ei ole kynnyskysymys vaan se,

että johtajuutta löytyy ja se on tasapuolista ja arvostavaa kumpaakin ammattialaa kohtaan.

Aineiston perusteella voidaan todeta, että johtajan tehtävänä yhteisessä työssä on a) pohtia oman alan asiantuntijoiden ja ammattilaisten kanssa oman alan toiminnan leikkauskohtia ja yhteisen työn rakentumista rajapinnoille, b) käydä monialaista keskustelua muiden nuorten kanssa töitä tekevien alojen kanssa ja tehdä päätöksiä yhteisen työn koordinoinnista, vastuista ja kehittämisestä ja c) käydä oman alan ammatillisen ja ohjelmallisen tason välistä keskustelua ohjelmien ja lakien käytäntöön viemisestä sekä toimia oman alan ammattilaisilta saadun palautteen ja kehittämis ehdotusten linkkinä ohjelma- ja päättäjätasolle.

Tutkimuksessa on käsitelty nuoriso- ja sosiaalialan yhteistyötä ja sen näkymistä Nuorisotyö ja Sosiaalitieto -lehdissä. Lehtikirjoitusten perusteella on saavutettu eräs näkemys siitä, miten yhteinen työ on määritelty. Jotta yhteinen työ näyttäytyisi vielä paremmin käytännön työn lähtökohdista, tulisi tutkimusta jatkaa vielä lisää työalojen ammattilaisten ja asiantuntijoiden syvällisemmällä tutkimisella. Kirjoitetuissa ilmaisuissa menetetään useimmin vapaa pohdinta, joka on mahdollisuus tavoittaa esimerkiksi haastatteluilla. Toinen asia, joka ei näy tässä aineistossa on johtamisen näkökulma. Alojen ohjelmallinen johtaminen ja sen toteutuminen ja vaikutukset käytännön työhön toisi monialaisuuden- ja ammatillisuuden näkyviin palvelurakenteiden näkökulmasta. Kolmas näkökulma, joka myös tässä tutkimuksessa ei ilmene on nuorten itsensä suhde ja mielipide nuoriso- ja sosiaalialan moniammatilliseen työhön. Nuorten osallisuus heille suunnatuissa palveluissa näkyy heikosti alojen yhteistyön kehittämisessä. Neljäs asia, tutkimuksen peruskysymys nuoriso- ja sosiaalialan yhteisestä työstä nuorten päihdetyössä, tarvitsisi myös lisätutkimusta käytännön työn kontekstissa. Aiheellista olisi selvittää mitä kehittämistarvetta kontekstissa olisi ja miten ammatillaiset suhtautuvat mahdolliseen yhteistyöhön nuorten päihdetyössä.

Aineistosta esille tulleista kehittämiskohteita on noussut esille useita. Monialaisuuden- ja ammatillisuuden kehittämisessä nuoriso- ja sosiaalialoilla tarvitaan läheisempää keskusteluyhteyttä alan johtajien, asiantuntijoiden ja ammattilaisten välille. Tässä keskusteluyhteydessä tulisi huomioida kaikkia alan toimijat kunta-, seurakunta-, järjestö- ja vapaaehtoistoimijat sekä palvelua tarvitsevat nuoret itse. Yhteistyötä tulisi seurata

ja arvioida monitasoisesti sekä käydä jatkuvaa kehittäväää keskustelua niin horisontaalisesti kuin vertikaalisestikin ohjelmallisuudesta käsin.

Monialainen ja -ammattillinen työ vaatii myös osaamisen kehittämistä yksilö-, organisaatio- ja työalan tasoilla. Alojen ammatillisen-, täydennys- ja lisäkoulutuksen olisi syytä kehittää sellaisia sisällöllisiä opintokokonaisuuksia, jotta työntekijöiden sektorirajat ylittävä osaaminen vahvistuu ja nuorten hyvinvointia tuettaisiin nuoruudesta käsin yhteistoiminnallisesti. Koulutuksen sisältöjen ja osaamisen kehittämisessä ei tule unohtaa toimivien hyvien käytäntöjen hiljaista tietoa.

Nuorisoalan työn uudelleen asemoimisessa palvelujärjestelmään olisi suositeltavaa tutkia ohjelmallisuutta laajemminkin työn kehyksenä. Aineisto osoitti, nuorisotyön sisällä käytävää moniammatillisuuskeskustelua ohjaa pääasiassa lapsi-, nuoriso- ja perheiden hyvinvoinnin politiikka- ja kehittämisohjelma sekä nuorisolaki. Sosiaalityön sisällä käytävää moniammatillisuutta ohjaa pääosin sosiaalihuolto- ja lastensuojelulaki sekä lastensuojelusuunnitelmat. Kaste, Mieli ja Terveys 2015 ohjelmat mahdollistavat myös nuoriso - ja sosiaalialan toimijoiden yhteistyön. Moniammatillista työtä voi suunnitella ja totuttaa näiden ohjelmien tavoitteiden näkökulmista suhteuttamalla siihen ammattialan oman erityisosaamisen.

Eikä siinä vielä kaikki, toteaa Jaana Paju (2007, 116) Univiisaus -runossaan. Nukutaan vielä toinen yö. Innovaatiot eivät lopu koskaan. Viisaus rakentuu pala palalta sisäistämisen avulla, entisen päälle ja uusissa ympäristöissä. Kehitettävää riittää aina, yhdessä ja avoimin mielin.

LÄHTEET

An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:EN:PDF>. Luettu 21.11.2010.

Arnkil, Robert. 2009. Hyvien käytäntöjen levittäminen Eu:n kehittämisstrategiana. Teoksessa Seppänen-Järvelä, Riitta & Karjalainen, Vappu (toim.) Kehittämistyön risiteyksiä. Stakes. Jyväskylä: Gummerus.

Arnkil, Tom, Eriksson, Esa & Arnkil, Robert. 2000. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Stakes. Raportteja 253. Helsinki.

Booth, Shirley. 2005. Researching Learning in Networked Learning – Phenomenography and Variation theory as empirical and theoretical approaches. http://www.networkedlearningconference.org.uk/past/nlc2008/abstracts/PDFs/Booth_450-455.pdf. Luettu 20.3.2011.

Euroopan komission valkoinen kirja. EU:n nuorisopolitiikan uudet tuulet. 2001. http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod! DocNumber&lg=fi&type_doc=COMfinal&an_doc=2001&nu_doc=681. Luettu 21.11.2010.

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio. Euroopan unionin perusoikeuskirja. 2007. http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_fi.htm. Luettu 21.11.2010.

Euroopan unioni. Konsolidoidut asiakirjat. Perusoikeuskirja. 3/2010. http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/fi_FI-EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=QC3209190. Luettu 21.11.2010.

Euroopan unionin virallinen lehti. C 311/1. 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:311:0001:0011:FI:PDF>. Luettu 21.11.2010.

Euroopan yhteisöjen komissio. Valkoinen kirja. Yhdessä terveyden hyväksi: EU:n strateginen toimintamalli vuosiksi 2008 – 2013. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/com/2007/com2007_0630_fi01.pdf. Luettu 21.11.2010.

Filander, Karin. 2007. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Fischer, Merja, Handolin, Ville, Siitonen, Paula, Teerikangas, Satu & Willamo, Matti 2005. <http://www.scribd.com/doc/264796/systemialy2006>. Luettu 12.4.2011.

Forssén, Katja, Nyqvist, Leo & Raitanen, Anniina (toim.). 2009. Tutkiva sosiaalityö. Moniammatillisuus sosiaalityön mahdollisuutena. Talentia -lehti. Sosiaalityön tutkimuksen seura.

- Freire, Paolo. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Heikkilä, Jorma & Heikkilä, Kristiina. 2001. Innovatiivisuutta etsimässä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heino, Tarja. 2006. Tiedon tuottamisen tilat läheisneuvonpitoprojektissa. Teoksessa Seppänen-Järvelä, Riitta & Karjalainen, Vappu (toim.) Kehittämistyön risteyskysymyksiä. Stakes. Jyväskylä: Gummerus.
- Heinonen, Sari. 2002. Korkeakoulutettujen työttömien omaehtoisen täydennyskoulutuksen sidosryhmäperusteinen arviointitutkimus. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 180. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/kasva/vk/heinonen/korkeako.pdf>. Luettu 17.1.2011.
- Helanko, Rafael. 1972. Nuorisotyön teoria. Kasvatustieteiden näkökulmasta. Kansalaiskasvatuksen Keskusten julkaisuja 9. Lappeenranta: Karjalan Kirjapaino Oy.
- Hermansson, Hans-Erik. 2003. Social economy, social pedagogy and new forms of work within the field of disability. In Gustavsson, Anders, Hermansson, Hans-Erik & Hämäläinen, Juha (eds.) Perspectives and Theory in Social Pedagogy. Göteborg: Bookförlaget Daidalos AB.
- Hirsjärvi, Sinikka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2002. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tammi.
- Hirvonen, Elna. 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Jyväskylä: Nuorisotutkimusverkosto.
- Hämäläinen, Juha. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. 1999. Kuopion yliopisto. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Hämäläinen, Raimo & Saarinen, Esa (toim.). 2006. Systeemiäly 2006. Helsinki University of Technology. Systems Analysis Laboratory Research Reports B26.
- Isoherranen, Kaarina, Rekola, Leena & Nurminen, Raija. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Itä-suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2010. Kuntoutus- ja palveluteemaryhmän muistio 1/2010.
- Jyväskylän yliopisto. Menetelmäpolku. <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku>. Luettu 17.1.2011.
- Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina. 1995. Mitä kuntoutus on? Teoksessa Suikkanen, Asko, Härkäpää, Kristiina, Järvikoski, Aila, Kallanranta, Tapani, Piirainen, Keijo, Repo, Marjatta & Wikström, Marjatta Kuntoutuksen ulottuvuudet. Juva: WSOY.

Kaakinen, Juha. 2008. Sanoista tekoihin: jatkuvuutta ja yhteistä vastuuta nuorten palveluihin. Teoksessa Tarvainen, Tom, Pietiläinen, Ville & Kuure, Tapio (toim.) Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:61. Helsinki: Yliopistopaino.

Kamppinen, Matti & Kuusi, Osmo ja Söderlund, Sari (toim.). 2002. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden seura.

Kananoja, Aulikki, Lähteinen, Martti, Marjamäki, Pirjo, Laiho, Kristiina, Sarvimäki, Pirjo, Karjalainen, Pekka & Seppänen, Marjaana. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kari, Matti, Kattelus, Mervi & Saari, Juho. 2008. Sosiaalinen Eurooppa murroksessa. Euroopan unionin sosiaali- ja terveyspolitiikka. 191/2008. Ulkoasiainministeriö. <http://www.eurooppatiedotus.fi/public/download.aspx?ID=30992&GUID={50B01EB3-4068-49A5-BC5B-01624C7ED406}> Luettu 21.11.2010.

Katajamäki, Eija. 2010. Moniammatillisuus ja sen oppiminen. Tapaustutkimus ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kehittämiskeskus Tyynelä. 2010. Muutosvalmiutta päihdetyön ensikontakteihin ja palvelupolkuihin. Hankesuunnitelma.

Kirjonen, Juhani. 2006. Kehittäminen asiantuntijatyönä. Teoksessa Seppänen- Järvelä, Riitta & Karjalainen, Vappu (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Stakes. Helsinki: Gummerus.

Koskinen, Simo. Kuntoutuksen määritelmiä eri aikoina. http://www.gernet.fi/sgt.koskinen_kuntoutuksen.doc. Luettu 7.2.2010.

Kouluterveyskysely 2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2010/index.htm>. Luettu 25.2.2011.

Kuntoutusportti. Sosiaalinen kuntoutus. http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/palvelujarjestelma/sosiaalinen_kuntoutus/. Luettu 12.1.2011.

Kurki, Leena. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 2000. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>. Luettu 12.3.2010 ja 10.1.2011.

Lastensuojelulaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 12.3.2010 ja 10.1.2011.

Leinonen, Anu. 2008. Sosiaalipalvelut muutoksessa – Paras vai palveluaukko? Tutkimussuunnitelma ParasSos-tutkijaryhmälle. Työpapereita 14/2008. Helsinki: Stakes.

Luhmann, Niklas. 2004. Ekologinen kommunikaatio. Helsinki: Gaudeamus.

Luoma, Pauliina, Lommi, Anni, Kinnunen, Topi & Nokela, Jukka. 2010. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely 2000 - 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 20/2010. Helsinki: Yliopistopaino. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/91431fe2-cfa6-4909-9363-75eda1839dc3>. Luettu 12.1.2011.

Malmelin, Nando & Hakala, Jukka 2008. Radikaali brändi. Helsinki: Talentum.

Mattila-Aalto, Minna. 2009. Kuntoutusosallisuuden diagnoosi. Tutkimusentisten rappiokäyttäjien kuntoutumisen muodoista, mekanismeista ja mahdollisuuksista. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 81/2008. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. http://kuntoutussaatio.fi/files/159/Kuntoutusosallisuuden_diagnoosi.pdf

Maunu, Antti & Simonen, Jenni. 2010. Teoksessa Mäkelä, Pia, Mustonen, Heli & Tigersteadt, Christoffer (toim.) Suomi juo. Helsinki: Yliopistopaino.

Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Miller, William. 2008. Motivaatio ja muutoksen käsitteellistäminen. Teoksessa Koski-Jännes, Anja, Riittinen, Liisa, & Saarnio, Pekka (toim.) Kohti muutosta. Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Jyväskylä: Gummerus.

Moring, Juha. 2010. THL:n toimeenpanosuunnitelma. Teoksessa Partanen, Airi, Moring, Juha, Nordling, Esa & Bergman, Viveca (toim.) Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009 – 2015. Suunnitelmasta toimeenpanoon vuonna 2009. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. Avauksia 16/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkinen, Olli. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Määttä, Mirja. 2007. Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä pakkihallinnollisista verkostoista. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23454/yhteinen.pdf?sequence=2>. Luettu 12.1.2011.

Niemelä, Pauli. 2009. Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Teoksessa Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Juva: PS-kustannus.

Nieminen, Juha. 2007a. Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76.

Nieminen, Juha 2007b. Puuttuva lenkki – nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehityksessä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Niiranen, Vuokko. 2008. Johtamisen diversiteetti -kunnan sosiaalipalvelujen johtaminen muutoksessa. Teoksessa Jämsén, Arja (toim.) Johda sosiaalialaa! Puheenvuoroja ja näkökulmia. Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen verkkojulkaisu 2008. http://www.isonetti.net/julkaisut/Verkkojulkaisu_2008.pdf. Luettu 21.2.2010.

Nivala, Elina & Saastamoinen, Matti (toim.) 2007. Nuorisokasvatuksen teoria. Perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Nuorisotutkimusverkosto.

Nuorisolaki. 2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. Luettu 12.3.2010 ja 10.1.2011.

Nykänen, Seija. 2010. Ohjauksen palvelujärjestelyjen toimijoiden käsitykset johtamisen ohjausverkostossa. Matkalla verkostojohdantamiseen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 25. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Nylander, Olli. 2008. KASTE:n paikka - arvio sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaohjelman merkityksestä. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008): 4. <http://www.stakes.fi/yp/2008/4/nylander.pdf>. Luettu 16.8.2010

Nylander, Olli. 2010. Ohjelmatyön merkitys - miksi ohjelmat ovat tärkeitä? <http://www.jarjestoarviointi.fi/@BIn/1910213/Olli+Nylander.pdf>. Luettu 10.6.2010.

Ollila, Seija 2008. Osaamisen johtaminen ja tuottavuus sosiaalityössä. Teoksessa Jämsén, Arja (toim.) Johda sosiaalialaa! Puheenvuoroja ja näkökulmia. Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen verkkojulkaisu 2008. http://www.isonetti.net/julkaisut/Verkkojulkaisu_2008.pdf. Luettu 21.2.2010.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi>. Luettu 12.3.2010.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/vireilla_nuoriso/nuorisolaki/index.html. Luettu 25.2.2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittaemisohjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma.pdf. Luettu 24.1.2011.

Paavola, Sami. 2007. Taidot, tiedot ja oppimisen kolme metaforaa. 2007. Teoksessa Kotila, Hannu, Mutanen, Arto & Volanen, Matti Vesa (toim.) Taidon tieto. Helsinki: Edita.

Pahlman, Irma. 2010. Erityiskysymyksiä. Teoksessa Pahlman, Irma (toim.) Asiakastietojen käsittely, salassapito ja asiakkaan tiedonsaantioikeus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita.

Paju, Jaana. 2007. Hunajaleipä. Aikalaisaivoituksia. Suolaista ja makeaa. Jyväskylä: Gummerus.

Papunen, Erkki. 2010. Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvelvollisuuden jakautuminen jäsenkunnan ja yhteistoiminta-alueen välillä. Helsingin yliopisto. Julkisoikeuden laitos. Pro gradu tutkielma. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42734&name=DLFE-12935.pdf. Luettu 21.11.2010.

Partanen, Airi, Moring, Juha, Nordling, Esa & Bergman, Viveca (toim.) 2010. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009 – 2015. Suunnitelmasta toimeenpanoon vuonna 2009. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Avauksia 16/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Parton, Nigel & O'Byrne, Patrick. 2000. *Constructive Social Work. Towards a new practice.* China: Palgrave.

Payne, Malcolm. 2000. *Teamwork in multiprofessional care.* Malaysia: Palgrave.

Penttinen, Pekka. 2008. Kunta-alan työ oppimisympäristönä. Teoksessa Kuusela, Pekka & Jääskeläinen, Tiina (toim.) *Oppimisverkosto kehittämissympäristönä.* Suomen kuntaliitto. Acta 205.

Pohjola, Anneli. 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina (toim.) *Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista.* Jyväskylä: Nuorisotutkimusverkosto.

Päihdehuoltolaki. 1986. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>. Luettu 12.3.2010 ja 10.1.2011.

Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina. 2009. Yhteisiä teemoja etsimässä. Teoksessa Raitakari, Suvi & Vironkannas, Elina (toim.) *Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista.* Jyväskylä: Nuorisotutkimusverkosto.

Ranne, Kaarina. 2002. *Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa.* Akateeminen väitöskirja. Turun yliopiston julkaisusarja C/189. Turku.

Ranne, Kaarina & Rouhiainen-Valo, Tuula. 2005. *Sosiaalialan ammatillisen käyttöteorian muotoutuminen sosionomi (AMK) –koulutuksessa.* Teoksessa Ranne, Kaarina & Sankari, Anne, Rouhiainen - Valo, Tuula & Ruusunen, Tuula (toim.) 2005. *Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi.* Satakunnan ammattikorkeakoulu Sarja D, Muut julkaisut 1/2005. Kokemäki: Satakunnan ammattikorkeakoulu Pori.

Ranne, Kaarina & Sankari, Anne, Rouhiainen-Valo, Tuula & Ruusunen, Tuula (toim.) 2005. *Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi.* Satakunnan ammattikorkeakoulu Sarja D, Muut julkaisut 1/2005. Kokemäki: Satakunnan ammattikorkeakoulu Pori.

Ruotsalainen, Leena. 2007. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.* Julkaisuja 76.

Saastamoinen, Mikko 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio & Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti: sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma.* Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Saastamoinen, Mikko 2007. Notkeat rakenteet, tiheät identiteetit? Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja.* Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Salmela, Aarne. 2010. Varkaita vai hakkereita? Systemiteoreettinen analyysi piraattiliikkeestä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23084/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201004011372.pdf?sequence=1>. Luettu 10.1.2011.

Salovaara-Pitkänen, Hanne. 2006. Koulukotinuorten identiteeteistä. Nuorten elämäntietomusten tarkastelua minä- ja sosiaalisen identiteetin näkökulmista. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen lisensiaatintutkimus.

Sosiaalihuoltolaki. 1982. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>. Luettu 12.3.2010 ja 10.1.2011.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Kaste-ohjelman valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2008 - 2011. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2001. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 – kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste. Luettu 21.11.2010 ja 25.2.2011.

Stähle, Pirjo. 2004. Itseuudistumisen dynamiikka -systemiajattelu kehitysprosessien ymmärtämisen perustana. Teoksessa Sotarauta, Markku & Kosonen, Kati-Jasmin (toim.) Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan. Tampere: Tampere University Press.

Stähle, Pirjo. 2010. Puheenvuoro Innokylän seminaarissa 6.12.2010. Helsinki.

Suoninen-Erhiö. 2010. Sosiaalihuolto. Sosiaalitieto 6 - 7.

Suoranta, Juha. 2005. Radikaali kasvatus. Helsinki: Gaudeamus.

Their, Siv. 1994. Pedagoginen johtaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Toiko, Timo & Rantanen, Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tuomainen Mari & Purhonen, Kirsi. 2008. Tyynelän kehittämiskeskus. Räättäli-projekti. Arvioinnit. http://www.kirkkopalvelut.fi/images/stories/pieksamaki/tyynela/dokumentit/loppuraportit_ym/Arviointiraportti_Raatali.pdf. Luettu 15.2.2011.

Ulkoasianministeriö. 2008. Sosiaalinen Eurooppa murroksessa. Euroopan unionin sosiaali- ja terveyspolitiikka. <http://www.eurooppatiedotus.fi/public/download.aspx?ID=30992&GUID={50B01EB3-4068-49A5-BC5B-01624C7ED406}>. Luettu 21.11.2010.

Valtioneuvosto. III Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma. http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf Luettu 10.1.2011.

Vapaavuori, Matti (toim.). 1993. Miten tutkimme tulevaisuutta? Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura.

Wrede, Georg Henrik. 2007. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma. Teoksessa Tarvainen, Tom, Pietiläinen, Ville & Kuure, Tapio (toim.) Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:61. Helsinki: Yliopistopaino.

Åkerlind, Gerlese S. 2005. Variation and commonality in phenomenographic research methods. Higher Education Research & Development Vol. 24, No. 4, November 2005.

Tutkimuksen aineisto Nuorisotyö- ja sosiaalityö -lehdissä 2009 - 2010

Aineiston numero	Kirjoittaja	Kirjoituksen/artikkelin nimi	Lehti*/lehden numero/sivunumero
1	Petri Sederlöf	Avarat vai ankeat ajat nuorisotyölle?	NT/3/2009/22 - 23
2	Jouko Laaksonen	Nuorisoalan osaamiskeskittymä Mikkeliin	NT/3/2009/38 - 39
3	Reija Salovaara	Tukiaikuisille on kysyntää Suomen vilkkaimmassa nuorisotalossa	NT/4/2009/14 - 15
4	Markus Söderlund	Nuorisotyön tulevaisuus: puolillaan mahdollisuuksia - ja uhkia	NT/6 - 7/2009/12 - 14
5	Reija Salovaara	"Mitä väliä, ajattelin vaan hengaila" Nuorten tueksi välittäviä aikuisia	NT/6 - 7/2009/ 24 - 26
6	Toimitus	"Etsivä työ ei ole liian leimaavaa" Kokemuksia Oulun seudulla toteutetusta etsivästä nuorisotyöstä	NT/6 - 7/2009/26
7	Toimitus	Julkisia lausumia monikulttuurisen nuorisotyön ammattilaisilta	NT/8/2009/28 - 29
8	Susanne Maude	Uusia lakeja vai parempaa koordinaointia?	NT/3/2010/3
9	Toimitus	Nuorisotyö ja lastensuojelu yhteen?	NT/3/2010/45
10	Harri Jokiranta, Aulikki Kananoja, Auvo Kilpeläinen, Alpo Komminaho, Niina Korpelainen ja Ulla Salonen-Soulié	Hyvää kuntaa rakentamaan	ST/1/2009/8 - 11
11	Marja-Liisa Grönvall	Köyhyys ja eriarvoisuus lisääntyvät - valtionohjaus keskittyy terveydenhuoltoon	ST/8/2009/7
12	Sirkkaliisa Virtanen	Yhdessä yli sektorirajojen	ST/9/2009/3
13	Erja Saarinen	Nuoruus on uusi mahdollisuus - tartutaanko siihen sosiaalityössä?	ST/2/2009/8 - 10
14	Sari Rantanen	Vakka-Suomessa tehtiin seudullinen lastensuojelusuunnitelma	ST/11/2009/6
15	Erja Saarinen	Reilu yhdistyminen on selkeä ratkaisu	ST/11/2009/11 - 13
16	Ulla Salonen-Soulié	Sosiaalinen oikudenmukaisuus toteutuu parhaiten sosiaalihuollon vahvalla yleislailla	ST/12/2009/3
17	Maija Perho	Pokkihallinnollinen yhteistyö - fraasi vai hyvinvointipolitiikan arkea?	ST/2/2010/3
18	Miia Ahlroth, Jani Kaisto ja Anna Lahtinen	Sosiaalityölle vieraita ajatusmalleja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa	ST/3/2010/16 -17
19	Harri Jokiranta	Muutakin kuin ongelmia	ST/6 - 7/2010/3
20	Anita Mäntynen-Hakem	Omin Jaloin - ongelmia ehkäisevää lastensuojelua	ST/8/2010/28

* Lehdistä käytetty lyhennelmiä NT (Nuorisotyölehti) ja ST (Sosiaalityö)